150 RSD BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedo[illegible] 1.70 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

VREME

9 770353 802002 01123

Afera Agrobanka
Hipoteka na svastikin but

16. avgust 2012. broj 1128

OLIMPIJSKE IGRE

DAN POSLE

Dušan Vujošević, opet u Partizanu

NOVO!

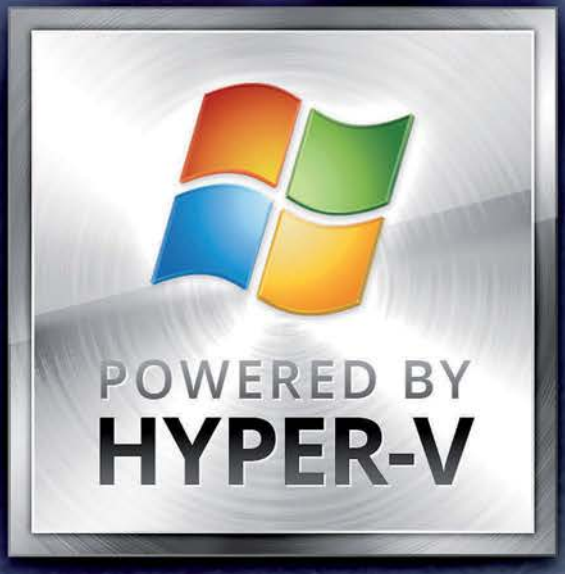

HYPER-V SERVERI

VIRTUELNI WINDOWS SERVER
OD SAMO €35 MESEČNO

HYPER-V TEHNOLOGIJA ZA WINDOWS VIRTUELNE PRIVATNE SERVERE
PRUŽA NAJBOLJE PERFORMANSE I POUZDANOST

EUnet
PROFESSIONAL HOSTING

011 330 56 05 • WWW.EUNETHOSTING.COM/HYPER-V-SERVERI

VREME
BROJ 1128
16. avgust 2012.

04 Međuvreme

08 Zoom: Žuti modri u licu

10 London 2012: Olimpijske i patriotske igre

20 Slučaj „Agrobanka“: Hipoteka na svastikin but

24 Trgovina Srbija–Kosovo (2): Put na veliko

26 Portret savremenika: Atifete Jahjaga

30 Energija: Balkanska kriza struje

31 150 godina bankarstva u Srbiji

43 Nuspojave: Mucavci za mikrofonom

44 Ljudi i vreme

47 Lisica i ždral: Give me five

KULTURA

48 Izložba: Subotica, grad bicikala

50 Umetnost: Marina Abramović: Umetnica je (sve)prisutna

52 Reportaža: U Segedinu, na granici

54 TV manijak: Prekomerna upotreba televizije

55 199. rođendan Službenog glasnika: U susret jubileju

SVET

64 Egipat: Posle vojne, predsednička diktatura

67 Makedonija: Lustracija ili lov na veštice

MOZAIK

70 Intervju: Dušan Vujošević, trener KK Partizan

74 52. Sabor trubača u Guči: Zagužanjsko kolo

76 Moj muški život: Gospodin

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Duh

Odmah nakon što je izabrana za predsednicu Kosova, njen prethodnik Bedžet Pacoli ispričao je za jednu prištinsku televiziju da je Atifete Jahjaga zapravo izbor američkog ambasadora na Kosovu Kristofera Dela, a ne lidera tri stranke kosovskih Albanaca

Piše: Jovana Gligorijević

U poslednje dve godine ne samo da je Marina Abramović krunisala svoj četrdesetogodišnji rad retrospektivom u njujorškom Muzeju moderne umetnosti već je postala gotovo sveprisutna na umetničkoj sceni, u medijima i popularnoj kulturi uopšte

Piše: Dušan Milojević

Vladajući VMRO-DPMNE tvrdi da je opozicioni SDSM “partija koja ne želi da se dozna istina” i koja štiti “poremećeni sistem vrednosti čije su osnovne karakteristike špijuniranje, laži i podmuklost”, a opozicija optužuje vlast da od lustracije pravi svoj reality show i “politički cirkus”

Piše: Siniša Stanković

Na naslovnoj strani: **: Milica Mandić**
Foto: **Miloš Jelesijević/ Tanjug**

izdavač
NP “VREME” d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

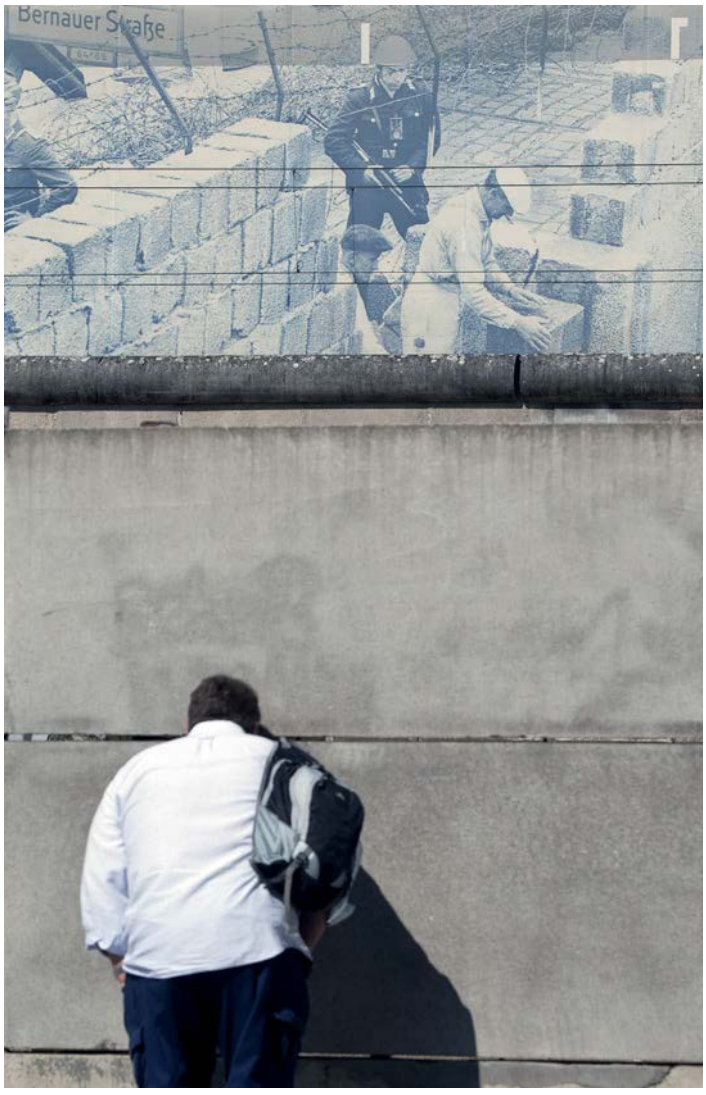

Nemačka je 13. avgusta obeležila 51. godišnjicu od početka gradnje Berlinskog zida, koji je sve do 9. novembra 1989. godine, skoro tri decenije, bio simbol podele Nemačke
foto: Gero Breloer/ AP Photo

16/8/12 - 22/8/12

prognoza vremena

14/08/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	17 ☼ 30	18 ☼ 31	19 ☼ 31	18 ☼ 31	17 ☼ 32	18 ☼ 33	20 ☼ 34
Vojvodina	14 ☼ 30	15 ☼ 31	16 ☼ 31	15 ☼ 30	14 ☼ 31	15 ☼ 32	17 ☼ 33
centralna i južna Srbija	14 ☼ 31	15 ☼ 32	15 ☼ 31	15 ☼ 31	14 ☼ 32	16 ☼ 33	17 ☼ 34

Do ponedeljka povoljne biometeorološke prilike, pa će izostati tegobe kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika. Iduće sedmice više temperature, pa treba izbegavati aktivnosti na otvorenom u najtoplijem delu dana. Neophodna je adekvatna zaštita od sunca.

Famoso
café pizzeria
Braće Ribnikar 65, Novi Sad

broj nedelje

86

Za ostvarivanje porodiljske naknade potrebno je podneti čak 86 dokumenata, od kojih je, prema analizama stručnjaka, 80 nepotrebno, pokazalo je istraživanje Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj (NALED).

foto: Tanjug

PRIVREDA

Počeo izvoz "fijata 500L"

Prvi kontingent novog automobila "fijat 500L" krenuo je 14. avgusta železnicom iz Kragujevca do luke Bar odakle će brodom biti transportovano 206 vozila u Italiju.
Fabrika Fijat automobili Srbija tražila je policijsku pratnju za transport svojih vozila, novih automobila modela "fijat 500L". Kako je objavljeno, određeni su policajci koji će biti u vozu koji prevozi automobile i oni su obavili razgovore sa upravom italijanske kompanije. Železničku kompoziciju od 16 vagona obezbeđuju dva policajca. Jedan je u prvom vagonu, a drugi u poslednjem. Oni će putovati do Brodareva, do granice sa Crnom Gorom, gde će ih zameniti policajci iz crnogorskog MUP-a. Sva vozila koja se transportuju ovim vagonima su zaštićena specijalnim mrežama, kako se ne bi oštetila na putu do kupca.
Kako su Železnice prenele za Betu, do kraja godine 130 vozova će transportovati 26.000 automobila, a za 2013. je planiran prevoz 160.000 automobila sa 14 vozova nedeljno.
Serijska proizvodnja novog modela "fijat 500L" počela je 4. jula u Kragujevcu, a plan je da se od novembra proizvodi 550 automobila dnevno.
Prodaja novog modela "fijat 500L", koji se proizvodi u Kragujevcu, na evropskom tržištu će početi od 1. oktobra. Od prošlog meseca ove godine, novi model dostupan je u Italiji, a biće plasiran na više od 100 tržišta u svetu. Sjedinjene Američke Države, kao i region Azije i Pacifika takođe će imati u ponudi novi Fijatov model.
U Fijat automobilima Srbije (FAS) rečeno je da se sve u vezi sa proizvodnjom i prodajom novog modela "500L" odvija planiranom dinamikom i da će od oktobra početi prodaja prvenstveno na prioritetnim tržištima. U kompaniji očekuju da će najbolja prodaja biti na evropskom tržištu, a trećina prodaje trebalo bi da bude ostvarena na tržištu SAD.
Zbog povećanja obima proizvodnje novog modela "500L", u fabrici odnedavno radi i druga smena. Fijat je, inače, počeo saradnju sa Grupom Zastava još 1953. Proizvodnja modela "500L" u pogonima u Kragujevcu rezultat je ugovora o zajedničkom ulaganju italijanskog Fijata i Vlade Srbije u kragujevačku fabriku Zastava automobili, potpisanog u jesen 2008. Tim strateškim ugovorom italijanski Fijat je vlasnik 67 procenata fabrike automobila u Kragujevcu, a država Srbija preostalih 33 odsto.
Cena novog modela će na italijanskom tržištu iznositi 15.500 evra, a za 13.490 evra će biti dostupan u Srbiji.

S. ZRNIĆ

▸ novogovor

Tvitovanje

Tokom Olimpijskih igara u Londonu postavljeno je više od 150 miliona poruka na *Twitteru*.

Neki kažu da je *tvitovanje* novo sredstvo demokratizacije komunikacija – izveštavanje o događajima u realnom vremenu – i pominju *tvitove* sa masovnih demonstracija na trgu Tahrir.

Twitter je onlajn socijalna mreža, koja omogućava korisnicima interneta i telefona pametnijih od svojih vlasnika da šalju i čitaju tekstualne poruke do 140 karaktera. U proseku, to je oko 25 reči, deset reči manje nego što treba da sadrži tzv. glava vesti u kojoj se odgovara na 5W pitanja ko, gde, šta, kada, kako i zašto.

Tvitovano novinarstvo je sada predmet sporova. U novembru 2011. Asošijeted pres je ukorio svoje novinare zato što su vest prvo objavljivali na *Twitteru*. U Njujorku je sud tražio da *Twitter* preda poruke "okupatora Volstrita", ali je ovaj odbio tvrdeći da su vlasnici poruka oni koji su ih postavili.

Anonimni ljudi najčešće *tvituju* šta misle o slavnima i moćnima, ali biće da je obrnuto, da je to novo sredstvo manipulacije i spinovanja, jer sve više *tvituju* političari i pevaljke, a i njihovi *tvitovi* su popularniji.

Neki *tvitovanje* zovu *mikroblogovanje* (*microblogging*), a neki SMS interneta. Kažu da je i *tvitovanje* novi odraz stare težnje ka sažetosti. Kao ono nekad kada je slanje telegrama bilo skupo, naplaćivalo se prema broju reči, pa je, kaže anegdota, pesnik poslao samo jednu reč: "Ispolako." Ispit položio Laza Kostić.

Izraz je potekao od engleske reči za cvrkut ptica, cvrkutati, *to tweet*. Logo *Twittera* je u obliku ptice, mada sadržaj mnogih *tvitova* upućuje na graktanje. Grčka troskokašica Voula Papakirstu izbačena je iz olimpijskog tima zbog rasističkog vica koji je *tvitovala*.

Neki kažu da je *Tviter provala* sredstvo za potkopavanje socijalnog ugovora i ukidanje gramatike, a i umnožavanje broja sažetih besmislica. Oni koji su registrovani *tvituju*, često nesvesni da to mogu da čitaju svi.

Ne *tvitujte* dok ste pijani, kaže jedno korisno uputstvo. U Londonu je sud gonio nekoga ko tvitovao da je aerodrom zatvoren i da će zato baciti bombu...

Postoje *Tviter zavisnici*. To tvituje sve dok ima struje: "Kako si se razvalila. Pola slova si 'pojela!"

"Izvinjavam se zbog svojih *potresnih tvitova* od sinoć, trebalo je mnogo ranije da mi crkne baterija."

MILAN MILOŠEVIĆ

Apelaciona tačka na transkripte

Apelacioni sud u Beogradu konačno je 19. juna, posle osam godina, stavio tačku na tužbu za naknadu štete advokatice Biljane Kajganić protiv našeg novinara Miloša Vasića zbog njegovog teksta "Saradnici, advokati i stari drugari", u kojem se prenosi deo telefonskog razgovora kada Kajganićka pokušava Dejana Milenkovića Bagzija, svoga klijenta, nagovoriti da lažno svedočeći okrivi Ljubišu Buhu Čumeta – kasnije svedoka-saradnika u procesu ubicama premijera Zorana Đinđića – i još neke ljude za ubistvo Momira Gavrilovića Gavre (avgusta 2001), a on to odbija.

Apelacioni sud, koji je posle dve prvostepene osuđujuće i dve ukidajuće presude, stao na stanovište da – napominjući da je u "Vremenu" objavljen i Kajganićkin demanti – "legitimni interes javnosti da bude informisana o činjenicama i događajima koji su u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodio protiv učinilaca krivičnog dela ubistva visokog državnog funkcionera – premijera preovlađuje nad interesom časti i ugleda lica koje se pojavljuje kao branilac okrivljenog u tom postupku, a objavljene informacije nisu usmerene na njegovu ličnost ili profesionalnu delatnost, već na događaje koji bi mogli imati uticaja na tok krivičnog postupka, što je saglasno odredbi člana 10, stav 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda".

Slučaj traje od septembra 2004. godine. Nakon teksta u "Vremenu", nadležno tužilaštvo pokrenulo je postupak po službenoj dužnosti zbog navodne klevete državnih funkcionera: da su o sadržaju prisluškivanih razgovora sa Bagzijem obavešteni tadašnji premijer Vojislav Koštunica, ministar pravde Zoran Stojković, ministar policije Dragan Jočić, direktor BIA Rade Bulatović i načelnik RJB Miroslav Milošević. Zbog izmene zakona, postupak je obustavljen januara 2005, a valja napomenuti da niko od spomenutih nije – iako je na to bio upućen od suda – nastavio s privatnim krivičnim gonjenjem.

Advokatica Kajganić je protiv Vasića podnela i krivičnu i tužbu za naknadu štete u septembru 2004, tražeći 700.000 dinara odštete. Krivični postupak okončan je u Subotici u avgustu 2008, ali je krivični predmet već bio pred zastarevanjem.

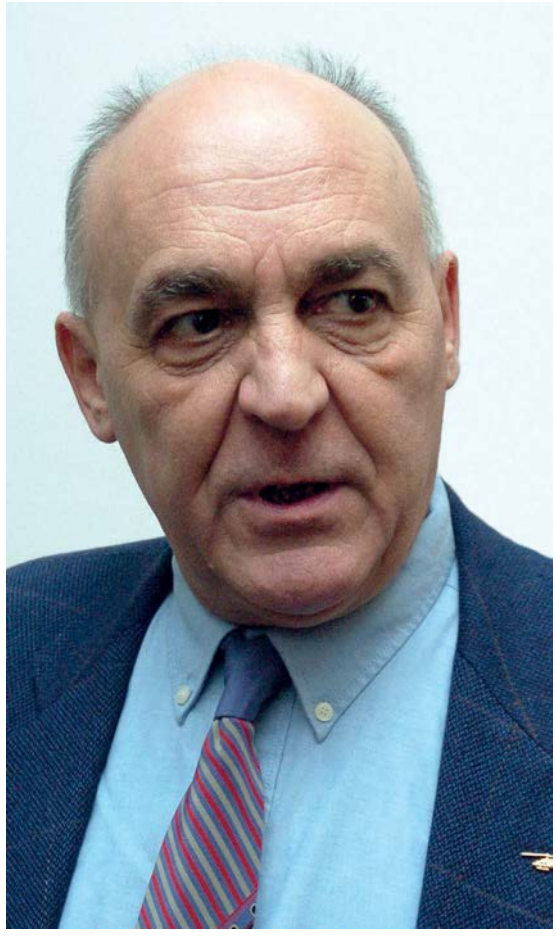

Parnični postupak, pred sudijom Jasminom Svorcan (reizabranom 2010), završio je dvema presudama. U gotovo istovetne dve presude, koje je ukinuo Okružni sud, Vasiću se nalaže plaćanje odštete od 350.000 dinara (plus troškovi i kamate); druga presuda, donesena navodno u februaru 2008. godine dostavljena je tek dve i po godine kasnije, nakon što je proces tzv. reizbora već sproveden, i to ne u originalu, no u mrljavoj i mestimično nečitkoj kopiji.

Na kraju Apelacioni sud konačno odbija tužbu za naknadu štete.

Činjenica je da su svi sudovi, od tadašnjih opštinskih (subotički i beogradski), pa godinama kasnije i Apelacioni, od Specijalnog tužilaštva za organizovani kriminal, tražili da im dostave te transkripte i to ukupno pet puta: tri puta opštinski i dva puta Apelacioni. Ovi su se vadili kako su znali, tvrdeći da oni nisu kod njih, da bi tek u maju 2007. godine poslali dopis u kojem tvrde da su "u međuvremenu, od istražnog sudije Posebnog odeljenja Okružnog suda u Beogradu, zaprimili radi upoznavanja CD-romove i pisane transkripte razgovora, koje proučavaju radi donošenja odluke u jednom drugom krivičnom postupku".

Samo četiri dana ranije, Istražno odeljenje Okružnog suda u dopisu kojega potpisuje istražni sudac Dragan Lazarević, na zahtev subotičkog i beogradskog opštinskog suda da im se dostave transkripti, odgovara da nije moguće udovoljiti tom zahtevu imajući u vidu odredbe ZKP-a koje se odnose na nadzor i snimanje telefonskih i drugih razgovora, koje propisuju da se materijal prikupljen tom merom može koristiti "samo u postupku i u odnosu na lice i krivično delo za koje su mere naredbom istražnog sudije odobrene", a osim toga, dodaje se – te 2007. godine – još uvek nije pravosnažno okončano suđenje za atentat na premijera Đinđića.

Ponavlja se to i tokom ove godine u odgovorima na zahteve Apelacionog suda da im se dostave zapisnici. Sve se svodi na, otprilike, "imamo, ali ne damo", ne objašnjavajući kako to da transkripti i snimci – postoji mogućnost i da su pribavljeni bez valjane naredbe istražnog sudije – još postoje, uprkos zakonskoj odredbi da se u roku od šest meseci nakon njihova pribavljanja mora ili pokrenuti krivični postupak protiv prisluškivanih, ili se taj materijal mora uništiti u istom roku.

Ako je tačna informacija iz maja 2007. godine da su "zaprimili" CD-ove i pisane transkripte i da ih proučavaju radi odluke u nekom drugom predmetu, a isti specijalni sud i danas tvrdi da "ima, a ne da", onda je tu reč o debelom nepoštovanju prava i zloupotrebi zakona.

Srećom, ovoga puta tu zloupotrebu "fantomskih transkripata", kako ih otpočetka zove advokat Srđa Popović, nisu platili novinar i redakcija. Advokatici Kajganić verovatno bi bilo bolje da je odmah tužila državu, umesto da tuži novinara. Državu koja se i dan-danas protivzakonito i bezobrazno igra sa "drugim krivičnim postupkom", koji je odavno zakonski nemoguć.

R. V.

Svetozar Gligorić (1923–2012)

Najbolji srpski šahista svih vremena, čovek koji je proslavio misaone sportove u nekadašnjoj SFRJ i čak 12 puta bio najbolji šahista SFRJ, Svetozar Gligorić, preminuo je 14. avgusta u 89. godini.

Jugoslaviju je predstavljao na čak 15 šahovskih olimpijada, a 1950. godine uspeo je da osvoji zlatnu medalju za tadašnju zajedničku državu.

Svetozar Gligorić se sa šahom upoznao relativno kasno, u trinaestoj godini. Dve godine kasnije, 1938, sa samo 15 godina, pobedio je na takmičenju Beogradskog šahovskog kluba. Titulu velemajstora dobio je 1951. i sledećih dvadeset godina bio je među najboljim svetskim šahistima i kandidat za prvaka sveta. Jedan je od najaktivnijih šahista u istoriji. Jugoslavija

je zahvaljujući njemu smatrana drugom velesilom u svetu, iza SSSR, što je ujedno period najvećeg uspeha srpskog šaha. Učestvovao je na ogromnom broju međunarodnih turnira, od kojih je mnoge osvojio. Među njegove najznačajnije pobede spadaju one na turnirima u Varšavi 1947, Hejstingsu 1951, 1956, 1959, 1961, Mar del Plati 1953, Stokholmu 1954, Beogradu 1964. i Manili 1968, Loun Pajnu 1972. i 1979. godine. Tri puta se na međunarodnim turnirima kvalifikovao za mečeve kandidata u ciklusu prvenstva sveta. Pedesetih i šezdesetih godina Gligorić je bio stalan učesnik na svetskim prvenstvima i uvažavan kao najbolji igrač van Sovjetskog Saveza. Jedno od najvećih dostignuća mu je učešće na Međuzonskom turniru u Portorožu 1958. godine, kada je u jednoj partiji ispustio trijumf i našao se na drugom mestu iza Talja. Iste godine, na Olimpijadi u Minhenu, dobio je zlatnu medalju za rezultat na prvoj tabli, ispred Botvinika. Na Međuzonskom turniru u Susu 1967. delio je drugo mesto bez poraza. U Argentini, na turniru u Mar del Plati 1953. godine, pobedio je i bio ispred Najdorfa. Tada je nastao i Gligorićev "patent" u teoriji šahovske igre – poznata "Mar del Plata varijanta kraljeve indijske odbrane". Gligorić je bio jedan od retkih doživotnih prijatelja Roberta Bobija Fišera. Fišer i Gligorić su u konačnom skoru imali rezultat 6:4, uz šest remija. Između 1950. i 1982. godine petnaest puta je bio jugoslovenski predstavnik na olimpijadi osvojivši 12 medalja (jednu zlatnu, šest srebrnih i pet bronzanih). Dvanaest puta je osvojio prvo mesto na prvenstvu Jugoslavije. Svetozar Gligorić je poznat i po svojoj novinarskoj karijeri. Bio je stalni dopisnik časopisa "Chess Review" i "Chess Life". Napisao je i veliki broj knjiga o šahu.

R. V.

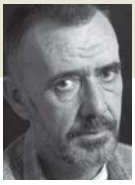

piše: Dragoljub Žarković

Žuti modri u licu: Demokrate serviraju priče jedni o drugima. Pominje se tu sada neki ultimatum Dragana Đilasa, mogućnost nove deobe DS-a, i još svakakva druga čuda

"Kurir" tvrdi da je Dragan Đilas postavio pred Borisa Tadića ultimatum da skloni gotovo sve potpredsednike, a upućeni u zbivanja kažu da je to budalaština plasirana u medije u providnoj nameri da se Đilas dezavuiše i da se protiv njega stvori što širi pokret otpora

Čerečenje:
Cena izbornog poraza

PRIČA O PREVIRANJIMA unutar Demokratske stranke ne jenjava, ali je sve manje jasno ko je podgreva. Ovima koji su preuzeli vladu to ne bi trebalo da smeta. Naprotiv. Dok znatiželja oko DS-a bude gotovo tema broj jedan u Srbiji, stranke u vladi imaće predah između preuzimanja i početka obavljanja vlasti.

Demokratska stranka tu mu dođe kao neka tampon zona: ako vam je do političke zabave, eto vam gubitnika pa ih čerečite do mile volje. Sumnjam da baš oni spinuju priče o Đilasu, Tadiću i ostatku društva, ali, verovatno, s posebnim uživanjem, uz prvu jutarnju kabinetsku kaficu, seire nad vestima ko će tu kome glavu da odseče.

Pre će biti da ovi sami, demokrate dakle, držeći se zubima za poslednja uporišta uticaja u medijima, serviraju priče jedni o drugima. Pominje se tu sada neki ultimatum Dragana Đilasa, mogućnost nove deobe DS-a, i još svakakva druga čuda.

Da li ima šanse, pita se "Politika" ovih dana, da se i sada, posle izbornog neuspeha, iz Demokratske stranke izdvoji nova stranka? Ovo pitanje je postavila pre svega intelektualna javnost i ono je imalo velikog odjeka u medijima.

Do sada su se iz stranke oglasili Zoran Živković, premijer posle ubistva Zorana Đinđića, i Goran Ješić, funkcioner DS-a i potpredsednik vlade Vojvodine, sa idejom da predsednik stranke podnese ostavku, a Ješić je otišao i dalje tražeći da i celo rukovodstvo podnese ostavku, kako bi svi mogli ravnopravno da učestvuju u stranačkim izborima.

Odgovorio je Dragoljub Mićunović, predsednik Političkog saveta DS-a. "Neće biti nikakvog kraha DS-a. Ali, svako ko bi sada pokušao da iz stranke izađe, pokušavajući da sam pravi novu, sigurno bi doživeo krah. Mislim da se u DS-u mora voditi debata, pa da vidimo kako ćemo delovati kao opozicija. Ali, u svakom slučaju, ponašanje, zadatke, konkretne ciljeve... to ćemo morati da odredimo u skladu s novim položajem i okolnostima."

"Kurir" tvrdi da je Dragan Đilas postavio pred Borisa Tadića ultimatum da skloni gotovo sve potpredsednike stranke i sebi najbliže kadrove, a upućeni u zbivanja unutar stranke kažu da je to budalaština, plasirana u medije u providnoj nameri da se Đilas dezavuiše i da se protiv njega stvori što širi pokret otpora. Po nekim izvorima, rodonačelstvo tog spinovanja pripada upravo Tadiću, koji okreće stranku od Đilasa, kao čoveka opasnih namera s dugačkom metlom u rukama i koji je planirao da svima poskida glave, a on ih, Tadić, brani.

S druge strane, navodno, Đilas bi mirnim putem, u dogovoru s Tadićem, koji je imao dovoljno vremena da proceni sopstveni rejting u stranci i javnosti, da dođe na vrh, što je uslov da preporodi stranku posle izbornog poraza i nikakvih ultimatuma tu nije bilo, niti Dragan Đilas planira da pravi "nove žute."

Drugi ljudi to vide drugačije. U već pominjanom tekstu u "Politici" sociolog Milan Nikolić za sve okrivljuje tajkune. On kaže:

"Iza svega toga stoji ista grupa tajkuna koja je pomogla naprednjacima da dođu na vlast. DS se brzo približio Evropskoj uniji, a to donosi novi pravni i ekonomski režim, stroži su zakoni. Tajkuni nisu za to, ali opet EU nije daleko, a oni ne bi to dok nisu spremni da zarade na tome. Zato nastavljaju kampanju protiv DS-a. SNS je pobedio sa oko dva odsto glasova više i ne znaju koliko će nova koalicija trajati. Mogao bi DS da se vrati na vlast. Zato stalno potkopavaju DS."

Ognjen Pribićević, iz Instituta društvenih nauka, kaže da bi političkim oponentima odgovaralo da se DS oslabi. "Cepanje se podstiče spolja. Unutar stranke nisam video takve porive. A ako bi došlo do cepanja, malo bi moglo da se otcepi, na primer, kao kada se LDP odvojio. Nova stranka time ništa ne bi dobila, ali bi se DS oštetio."

Možda u tome i ima nekog vraga, ali se meni tako ne čini. Rekao bih da su previranja unutar DS-a njihova unutrašnja stvar, što još

foto: Tanjug

ne znači da njihovi protivnici ne seire nad postizbornim mukama poražene stranke.

Ideje i benzin:
Kanal iz "petnih žila"

Naprednjaci ne odustaju od priče o plovnom kanalu Dunav–Morava–Vardar. Milan Bačević, novopostavljeni ministar prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja, rekao je za "Večernje novosti" da je realno da prva etapa radova može da bude završena u roku od pet, a kompletan posao za sedam-osam godina.

Iz "petnih žila" ću da guram ovaj projekat, tvrdi ministar. Prokopavanjem kanala Srbija će "jednim udarcem" rešiti dva problema, suše i poplave. Morava će tako od plavljenja da štiti 70.000 do 80.000 hektara najkvalitetnijeg obradivog zemljišta. I isto toliko navodnjavaće u sušnom periodu poprečnim kanalima. Poljoprivredna proizvodnja biće utrostručena. Radiće pet do sedam hidroelektrana instalisane snage između 300 i 400 megavata električne energije, a biće kraći put od severne Evrope do Egeja za 1200 kilometara", kaže Bačević.

Ministar kaže da će da predloži strateško partnerstvo ili koncesiju, ali ne i kredite.

"U ovu priču nećemo ulaziti dok se ne obezbedi finansijska logistika, a političku već imamo. Inače, ovo nije značajan projekat samo za Srbiju već i za sve podunavske zemlje", rekao je Bačević.

Prošle nedelje u istoj ovoj kolumni sam se malo pošalio sa nedostatkom programskih ciljeva Srpske napredne stranke, ali me je ovo ministarsko kopanje iz "petnih žila" podsetilo da je to bio deo izborne platforme.

Inače, Nebojša Veljković, inženjer u Bačevićevom ministarstvu, u nadahnutom tekstu za "Balkan magazin" podseća nas da je Društvo američkih inženjera finansiralo izradu generalnog projekta plovnog puta Dunav – Egejsko more, koji je završen u februaru 1909. godine. Tim rešenjem je bio ostvaren deo projekta plovnog puta od Severnog do Sredozemnog mora kroz Srbiju.

Projektom je bila predviđena regulacija Morave i Vardara, sa izgradnjom veznog kanala kojim bi se otvorio plovni put do Soluna ukupne dužine 612 km, čime bi se (tadašnja i sadašnja) distanca preko Crnog mora do Sredozemlja skratila za oko 1200 km, to jest za tri dana vožnje.

Kao kod Ostapa Bendera: ideje naše, benzin vaš. Ministar bi, sudeći po žaru kojim govori, i sam, noktima ako treba, kopao taj kanal, ali nema para. Za početak, gospodine ministre, bilo bi celishodnije da ste predložili da se prvo očiste kanali koje je prokopala još administracija i uprava Marije Terezije, da se od smeća odguše prirodni vodoslivovi, ako se to tako kaže, i da se na taj način kandidujemo za ovaj evropski projekt.

Ideja stara sto godina, obnavljana svakog avgusta kad novine nemaju o čemu da pišu, vredna je svake hvale; aman, mi smo sami uništili naše vode i teško je verovati da će neko za vašeg mandata, ma koliko vi zapinjali, ući u avanturu izgradnje "Balkanskog Sueca."

Koza i kupus:
Ko čuva državne pare?

Država nije, sama po sebi, loš gospodar. Ali, sa Srbijom, nažalost, to jeste slučaj. Prema nekim procenama, gubitak novčanog kapitala u bankama u kojima država ima većinski kapital je oko 500 miliona evra. U ovogodišnjem budžetskom deficitu figurira i oko 300 miliona evra s koliko je država pokušala da oporavi Agrobanku, Privrednu banku Beograd i Razvojnu banku Vojvodine.

Sav nadzor tekućeg poslovanja i revizije pokazali su se kao neadekvatni. Možda je rešenje u tome da Narodna banka Srbije, a to sam već predlagao, dok se ne naučimo redu, angažuje neku stranu, nezavisnu instituciju i da joj pošteno plati da obaveštava državu o trošenju državnih para. Koza teško može uspešno da čuva kupus.

Afera "Agrobanka", o kojoj opširnije pišemo na stranicama koje slede, izaziva slatku jezu: Ko je sledeći?

Dan

Olimpijske igre su završene, bolje smo se udali nego što smo se nadali, a sad svi na svoje radne zadatke – glasila bi, otprilike, najkraća ocena najvećeg svetskog događaja 2012. Dva dana posle završetka 30. letnjih olimpijskih igara u Londonu život britanske prestonice se vratio u "normalu" (ukoliko se život u gradu od osam miliona stanovnika i jednom od dva-tri "centra sveta" može smatrati normalnim). Na prvi pogled u prva dva postolimpijska dana, uočljivo je odsustvo navijača-maskota po ulicama i, što je još vidljivije, gužve u strogom centru Londona su jednake kao u predolimpijskom periodu.

Da podsetimo, uoči početka Igara danima

posle

HEROJI IGARA: Jusein Bolt; publika i ostatak sveta foto: Reuters/ Tanjug/ AP Photo

"Otkad radimo u tri smene nisam mogla da se sastavim. U ponedeljak sam dobila slobodan dan, a menadžeri su nas obavestili da je ovo tranzicioni period do početka Paraolimpijskih igara i da ćemo raditi smanjenim kapacitetom. To znači da ćemo raditi normalno, jer smo tokom Olimpijade morali svakodnevno da ostajemo prekovremeno"

se dizala dreka o preopterećenosti javnog saobraćaja u Londonu sa kataklizmičnim prognozama o opštem kolapsu saobraćajnog sistema u periodu od 27. jula do 12. avgusta. Međutim, upravo zbog toga, Oksford strit i okolne ulice bile su u tom periodu prazne kao nikad pre, ugostitelji i trgovci su se žalili na pad prometa jer nemaju vajde od tzv. olimpijskih turista, koji nešto ne zalaze u centar i ne ljube kulturne događaje, a "glasovi razuma" su pozivali pučanstvo da dođe do centra jer je idealna prilika da se na miru pogledaju pozorišne predstave za koje su se, u normalna vremena, karte čekale i po šest meseci.

Već u ponedeljak, Oksford strit i okolne ulice ►

posle 17 časova izgledale su kao Zeleni venac 1993. Da bi se prevalila razdaljina od tačke A do tačke B u strogom centru Londona bilo je potrebno naoružati se neviđenim strpljenjem koje podrazumeva kurtoazni osmeh kojim bi se, uz klimoglav, odgovorilo na svako "sorry" nakon dobijenog lakta u bubrege ili gaženja po nogama. Još je gora bila situacija sa gradskim prevozom. Na ulazu u metro stanicu Oksford sirkus (centar centra) zagušenje i gužva – redovi kao kod Terazijske česme kad je '93. humanitarna organizacija Spona delila besplatan hleb. Gužva je bila i pred autobusima u koje vozači imaju pravo da puštaju optimalan broj putnika i ne kreću kad se pređe dozvoljena cifra. Optimalan broj u autobusima koji prolaze kroz centar Londona podrazumeva manjak prostora i vazduha u vozilu budući da je svaki drugi putnik natovaren kesama iz okolnih prodavnica.

Da vožnja čuvenim londonskim "dabldekerom" nije samo prilika za jeftino razgledanje Londona uverili su se putnici na liniji "sedam", koja saobraća od Rasel skvera do Ist aktona i prolazi kroz strogi centar. Negde u vreme najgore gužve, oko 18 časova, na sredini Oksford strita, tek što je autobus broj sedam krenuo sa stanice, odjeknula je eksplozija poput "kašikare" bačene u bunar. Pešaci sa obe strane ulice su odskočili, stali kao ukopani, pogledali ka autobusu i, posle nekoliko sekundi, nastavili tamo gde su krenuli. Autobus je stao, sačekao da putnici izađu, a vozač je izdao karte svim zainteresovanima za novu vožnju. Putnicima koji su bili na spratu, tek po silasku na "niži nivo" bilo je jasno zašto se vožnja prekida. Smrad nagorele gume mogao se osetiti i na desetak metara od "sedmice".

TRANZICIJA: Kako bilo, odmah po okončanju ceremonije zatvaranja i u naredna dva dana žiteljima glavnog grada Ujedinjenog Kraljevstva jasno je stavljeno do znanja da će u narednih 17 dana živeti u "tranzicionom periodu" između zatvaranja 30. Letnjih olimpijskih i početka Paraolimpijskih igara (29. avgust – 9. septembar) kad se očekuje nastavak euforije. Lord Sebastijan Kou, predsednik Organizacionog odbora Olimpijskih i Paraolimpijskih igara u Londonu 2012, u ponedeljak je izjavio da će 14. paraolimpijske igre biti prve u istoriji ovog takmičenja na kojima će karte biti rasprodate kao rezultat "produžetka uzbuđenja 2012".

JUNAK BEZ PORTFELJA: Endi Mari

Prema zvaničnim podacima objavljenim u ponedeljak, od ukupno 2,5 miliona karata za Paraolimpijske igre, već ih je bilo prodato 2,1 milion. Gotovo je sigurno da će dodatne karte za biciklizam, plivanje i atletiku, koje bi trebalo da budu puštene u prodaju iduće nedelje po ceni od deset funti (funta je oko 150 dinara), biti rasprodate. Britanski mediji su izvestili da je navala za ulaznicama usledila nakon izjave lorda Koa, inače osvajača dva olimpijska zlata 1980. i 1984. godine, da će posetioci biti zapanjeni i zadivljeni kvalitetom sporta na Paraolimpijskim igrama.

Da je u naredne dve i po nedelje u Londonu nastupio tranzicioni period između Letnjih i Paraolimpijskih igara potvrđuje "olimpijska radnica" zaposlena u sektoru čiji bi se naziv na srpski mogao prevesti kao "Koordinacioni centar za rad svih pratećih olimpijskih službi u rasponu od gradskog saobraćaja i obezbeđenja do keteringa". Ova državljanka članice EU, koja ekonomski ne stoji baš najbolje u poslednje vreme i insistira na anonimnosti "zbog klauzule ugovora o radu da je sve što vidimo poslovna tajna", kaže da se u ponedeljak prvi put ljudski naspavala još od ceremonije otvaranja Igara.

"Otkad radimo u tri smene, nisam mogla da se sastavim. U ponedeljak sam dobila slobodan dan, a menadžeri su nas obavestili da je ovo tranzicioni period do početka Paraolimpijskih igara i da ćemo raditi smanjenim kapacitetom. To znači da ćemo raditi normalno, jer smo tokom Olimpijade morali svakodnevno da ostajemo prekovremeno. Inače, sve službe rade normalno, već je počelo prilagođavanje borilišta i olimpijskog parka za Paraolimpijske igre. Ovih dana bi trebalo da zadužimo nove uniforme, koje će izgledati isto kao i olimpijske, samo im je promenjen logo", kaže sagovornica "Vremena".

Ona dodaje da je bez obzira na sve nedaće od 27. jula do 12. avgusta organizacija Igara protekla savršeno, zahvaljujući pre svega dobroj anticipaciji mogućih problema, pripremi ►

SVI SU ONI OLIMPIJCI: Defile; Zlatić; Arunović; Đoković...

Dobra priča

Sve ovo me podseća na titulu Šabana Trstene u Los Anđelesu 1984. godine, samo što Milica nije pravila premete preko tatamija.

Iako sam bio tek završio prvi razred osnovne škole, Igre u LA sam upamtio kao najveći sporski događaj. One su bile zanimljive i zbog toga što je ondašnja Jugoslavija osvojila najveći broj medalja, čini mi se 18, što je za tri više od zamišljenog rezultata ovogodišnjih Igara na kojima su ekipe iz nekadašnje Juge sakupile čak 15 "odličja".

Radovale su nas pobede rukometašica, zlato Ante Josipovića boksera, sanjali smo da budemo Karl Luis, ali je najupečatljivije bilo radovanje jednog rvača, Šabana Trstene, makedonskog Albanca, koji je postao olimpijski prvak. Sve drugo su donosili "veliki sportovi", takmičari koje smo ovako ili onako poznavali, a Trstena je bio čovek od gume koji je uspeo da u "novom sportu" donese tako veliki uspeh.

NEOČEKIVANA, DOBRODOŠLA POBEDNICA: Milica Mandić

Od prošle subote svi poznajemo Milicu, tekvondo majstora iz Beograda iz kluba Galeb, za koji znaju samo stanari koji žive u Preradovićevoj ulici i okolini. Za ogromnu većinu i sportskih komentatora, Milica je meteor koji je došao niotkuda i pogodio pravo u centar. Ona nas je naterala da u subotu 11. avgusta tražimo šta je to tekvondo, a bivši se savetnik Borisa Tadića, Nebojša Krstić, zapitao na Tviteru kako se TO piše ćirilicom.

Srbija je imala i druge predstavnike u tekvondou na OI i da su imali malo više sreće možda bi bilo još medalja pa bi ova država bila "zemlja streljaštva i tekvondoa", što znači da postoje entuzijasti koji se bave ovom veštinom na vrhunski način i sada treba videti da li je moguće celu stvar malo izdići od nivoa pukog incidenta.

Milica Mandić ima 20 godina i rekla je da se deset godina spremala za ovaj dan, što govori o tome da je rođena šampionka, da je posebne vrste koja se rađa i koju treba paziti od onih koji mogu da je upropaste.

Nije uspevala da nađe kredit da bi platila studije na Megatrendu, a sada joj se ovaj "univerzitet" javio da je sponzoriše. Roditelji su joj "obični" ljudi: otac, sa srčanim problemima i zabranom da gleda nastupe ćerke, ipak je uspeo da odgleda finale i bezmerno se raduje.

Milica dolazi iz male priče, zbog poretka stvari, koja postaje velika zbog fantastičnog uspeha. Za sve one koji u tišini nekog podruma vežbaju ili trče kroz srpske kasabe pazeći da ih ne ugrize pas lutalica, ona je nada da je moguće pokazati sav svoj talenat na najznačajnijem mestu za sve sportiste. Milica je napravila nešto što je za sva vremena upisuje u sportske anale i oslobodila je put za one koji će doći iza nje u želji da budu zlatni na OI. Ima dvadeset godina, a već je na vrhu. Treba je osloboditi pritiska i dati joj šansu da zaboravi šta je uradila. Da bi pobeđivala opet. Da ne ostane kao Šaban, upamćena samo po jednom jedinom trenutku.

S. G.

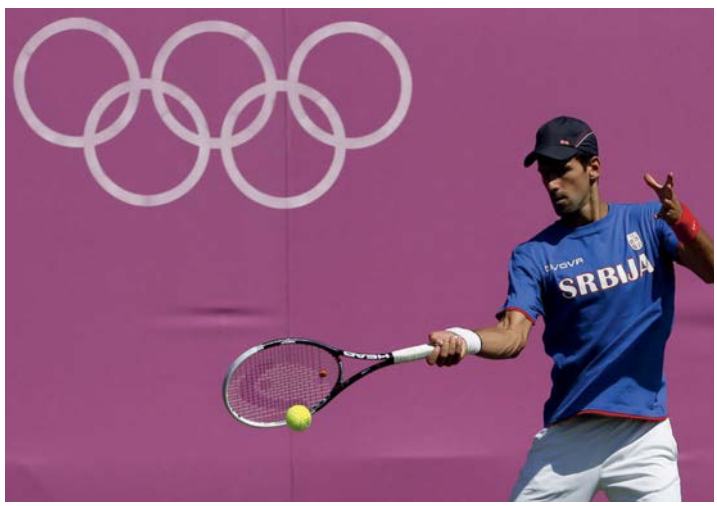

odgovora na nepredviđene situacije i spremnosti da se u momentu rešavaju krize. Ekipa u kojoj je pored domaće i radne snage iz EU bilo mnogo zaposlenih iz Australije i Kine, država koje su organizovale letnje olimpijske igre 2000. i 2008. godine, funkcionisala je "engleski perfektno". Najveći strah imali su od kolapsa saobraćaja. Dešavalo se bar jednom svakog olimpijskog dana da neka metro linija stane na sat ili dva, ali su saobraćajni košmari rešavani gotovo momentalno angažovanjem alternativnog prevoza. Inače, ljudi koji su bili zaduženi za sređivanje saobraćajnih košmara bili su najopušteniji od svih "olimpijskih radnika".

I DRUGI: Vaterpolisti; veslači...

Iako je u danima uoči otvaranja Igara svakodnevno bila svedok priča o zauzimanju poslovnih pozicija karakterističnih za Srbiju i zemlje u regionu koje podrazumevaju mobing, "smeštanje", ogovaranje i gaženje preko leševa zarad uspinjanja na lestvici, kaže da su svi postali maksimalno opušteni od ceremonije otvaranja. "Možda je to poza, ali su svi, bez obzira na mukotrpan rad, postali maksimalno opušteni, nasmejani i dobronamerni. Najprijatnije su mi iznenađenje vojnici i policajci, ipak se od njih očekuje da budu strogi i zatvoreni", kaže naša sagovornica koja očekuje da će tokom Paraolimpijskih igara situacija biti znatno mirnija i manje stresna nego za vreme 30. letnjih.

PODVLAČENJE CRTE: Kao što to obično biva, već prvih dana po okončanju "uzbuđenja 2012" počelo je svođenje računa. Odnosno, kao početak svođenja računa mogao bi se uzeti odjavni komentar BBC-jevog voditelja tokom prenosa ceremonije zatvaranja igara, koji je rekao da smo se svi (misleći valjda na Britance) bojali da nećemo ispuniti domaći zadatak iz Pekinga 2008, ali da je zadatak ne samo ispunjen nego i prevaziđen. Olimpijske igre u Londonu spektakularnije su i otvorene i zatvorene nego one od pre četiri godine u Pekingu, jednoglasno je britansko javno mnjenje. A kad je reč o onome što se moderno naziva "benifitima", među prvim dobitnicama je javni servis Ujedinjenog Kraljevstva. Naime, devet od deset Britanaca ili skoro 52 miliona ljudi pratilo je olimpijska takmičenja na kanalima BBC-ja, a očekuje se da će i DVD sa najzanimljivijim momentima Igara biti najprodavaniji ove godine, odnosno da neće silaziti sa prvog mesta top-lista od oktobra, kad bude pušten u prodaju, do Božića.

Zahvaljujući dobrom poslovanju tokom Igara, najveći trgovinski lanci očekuju prihode od oko 250 miliona funti, a novi šoping-centri trebalo bi do kraja meseca da niknu širom prestonice. Parking inspektori naplatili su 372 miliona funti od nesavesnih vozača, uglavnom zbog vožnje u "olimpijskoj traci". U Londonu je znatno opala stopa kriminala tokom Igara. Olimpijski kompleks će se dogodine, uz ulaganja od oko 300 miliona funti, pretvorite u novo naselje za žitelje Londona. U atletskom centru će biti izgrađeno oko 2700 stanova, više od 7000 će se izgraditi u olimpijskom selu, a oko 800 stanova i srednja škola biće izgrađeni na prostoru košarkaške arene. Privatna firma G4S, čije je brljotine uoči otvaranja Igara morala da ispravlja vojska, uplatila je, kao znak pažnje zbog dobre saradnje, 2,5 miliona funti armiji Ujedinjenog Kraljevstva.

Ono što je glavna tekovina Igara u Londonu spada u domen nematerijalne dobiti. Reč je, naravno, o "olimpijskom duhu", koji je bezmalo zahvatio celu naciju. Britanski premijer Dejvid Kameron je u patriotski intoniranom govoru apelovao na sunarodnike da ne dozvole da "olimpijski duh" izvetri jer ih on, dakle "olimpijski duh", inspiriše na grandiozna dela.

... odbojkaši; odbojkašice; Velimir Stjepanović; Ivana Maksimović... I svi ostali

Milione ljudi koji su se posle olimpijskog mamurluka vratili na svoje radne zadatke, prvi ministar je pozvao da nastave da crpe inspiraciju iz tek završenih Igara. "Naravno, tih nekoliko zlatnih nedelja gde smo na svakih nekoliko časova slavili neku zlatnu medalju, učinile su nas ponosnim na svoju zemlju, ali to ne može trajati večno. Nadam se da to neće izblediti samo zato što je gotovo. Videli smo stvari o Britaniji koju svi mi volimo i mi to moramo sačuvati", rekao je Kameron. U sličnom tonu, sa identičnim patriotskim nabojem, govorio je i bivši premijer Toni Bler.

Oduševljenje sadašnjeg i bivšeg premijera bezmalo dele svi stanovnici Londona, kao i mnogi sportisti, učesnici Olimpijskih igara. Četrdesetčetvorogodišnji Nik, moler i kako sam kaže neostvareni muzičar, kaže da je prvi put u poslednjih 20-ak godina osećao ponosnim što je Britanac. "Ja sam levičar, već 20 godina me smatraju marksistom, nikad se nisam ustručavao da kritikujem politiku svoje zemlje, posebno na Bliskom istoku, stideo sam se zbog tih ostataka kolonijalizma. Ispočetka sam bio zgađen patriotskom euforijom, ali, šta da ti kažem, stvarno se osetila pozitivna atmosfera. Stvarno je pobedio olimpijski duh, u najboljem smislu te reči", kaže "preobraćeni" Nik.

GERIJATRIJSKA ŽURKA: Hvalospeve na račun organizatora Igara i žitelja Londona nisu štedeli ni učesnici Olimpijade. Osvajač zlata u trci na 400 metara Feliks Sančez iz Dominikanske Republike osećao se, kako kaže, kao da je 17 dana bio u raju. "Svaki dan je bio savršen. Olimpijade zavise od atmosfere, a ovde je bila daleko najbolja. Bilo je kao na finalu trke na 100 metara svaki put kad bih izašao u grad", izjavio je Sančez. Američki sprinter Manteo Mičel, koji je polomio nogu u štafeti četiri puta 400 metara, zahvalio se žiteljima Londona uz poruku da su svim učesnicima Igara pružili nešto nezaboravno. "Rio će teško dostići nivo Londona. Bilo je divno vreme, divni ljudi, uz savršenu organizaciju i fantastične volontere osećao sam se dobro kao nikada pre", ocenio je Mičel.

Međutim, da sve nije baš idealno proteklo pokazali su komentari na ceremoniju zatvaranja. Ako je ceremonija otvaranja ostavila bez teksta ne samo cinizmu sklonu britansku javnost, "Simfonija britanske muzike" popila je prve, relativno nepovoljne kritike već idućeg dana. Glavna zamerka britanske štampe, koja je svih ovih dana besomučno udarala u patriotske talambase, jeste to što su ceremoniju izignorisale neke od najvećih muzičkih zvezda. Između ostalih, nisu se pojavili Dejvid Bovi i Kejt Buš, zamereno je da Oasis nisu Oasis bez Noela Galagera, najava Eda Šermana da će dovesti preostale članove Pink Flojda na stejdž svela se na bubnjara Nika Mejsona, pod upitnik je stavljena i smisao učešća Spice Girls na plejbek.

Uz zvezde mlađe garde, kojima verovatno nije bilo mesto na ceremoniji zatvaranja, stari asovi su izgledali kao da su upravo pobegli grobaru sa lopate, a njihovo paćenje pred publikom u skladu sa njihovim godinama na momente je izgledalo mučno. Povrh svega, nisu se pojavili Stonesi, koji su bili viđeni kao sigurne zvezde završne ceremonije, budući da ove godine slave 50 godina postojanja, a ser Pol Makartni se ispucao na otvaranju, da bi posle dva dana Ron Vud izjavio da niti su dobili ozbiljnu ponudu, niti je iko u bendu ozbiljnije razmatrao tu ideju.

Sve ove zamerke mogu se smatrati kao poslovično zakeranje cinizmu sklone britanske javnosti, ali sve to teranje maka na konac nije umanjilo opšti utisak koji kazuje da su 30. letnje olimpijske igre u Londonu dosad najbolje organizovane u svim segmentima. Bez obzira na to što je uoči otvaranja i tokom održavanja Igara stvarana panika i među domaćinima i među gostima što na temu saobraćajnog kolapsa, što na temu propusta u obezbeđivanju Igara, London 2012. je sa najvišom ocenom položio sve ispite.

"U Engleskoj, za razliku od bivše Jugoslavije, eventualni problemi se unapred naduvavaju, na vreme se traže moguća rešenja da bi na kraju sve ispalo savršeno. Kod nas je u fazi pripreme sve u redu, a kad krene realizacija onda ide ono, izvini, viša sila i u tom fazonu. Znala sam da će sve proći u najboljem redu, bez obzira na galamu oko saobraćaja ili obezbeđenja. I u Sarajevu 1984. uoči otvaranja stvari nisu izgledale sjajno, ali je sve prošlo u najboljem redu", kaže Sarajka Maja Vućićević, koja već dve decenije živi u Londonu. ◂

Vladimir Sudar

Svirka za kraj

Trava u ograđenom prostoru posuta piljevinom, na piljevinu se izvalili ljudi čekajući The Specials. Neki i porodično sa sve ćebencetom i košaricom sa namirnicama. U publici malo ko ispod 30. godina

(Closing Ceremony Celebration Concert – Blur, The Specials, New Order – London Hyde Park, 12. avgust)

Velikani brit-popa '90-ih Blur imali su čast i zadovoljstvo da nastupe u Hajd parku poslednjeg dana 30. Olimpijskih igara u Londonu. Hajd park je mesto na kome su u poslednjih mesec dana nastupile najveće svetske muzičke zvezde zaključno sa Madonom koja se ovih (post)olimpijskih dana proslavila prozivkom Putina u Moskvi zbog hapšenja članica ženskog punk benda Pussy Riot. Svako ko (je) iole vredi(o) na svetskoj muzičkoj sceni nastupio je ovog leta u Londonu, ali su samo najbolji dobili priliku da overe Hajd park. Najekskluzivniji termin za leto 2012. nagnao je frontmena Damona Albarna da izjavi da je reč o poslednjem nastupu ovog londonskog benda. Inače, karte za koncert Blura prodate su brže nego za nastupe Madonne i Springsteena.

Kapije Hajd parka otvorene su u nedelju u pola tri po lokalnom vremenu, a već oko 17:30, pola sata uoči najvljenog nastupa mančesterskih velikana New Order, ispred ulaza u koncertni prostor otegao se pogolem red. Na travnjacima ispred ulaza opružilo se nekoliko hiljada ljudi hvatajući poslednje zrake sunca, što bi se reklo. U to vreme i na tom mestu, tapkaroši su tražili 100 funti za ulaznicu. Iako se svirka održavala pod vedrim nebom u idealnim uslovima, van ograđenog koncertnog prostora malo se šta moglo čuti.

New Order je umesto u šest sati počeo 15 minuta ranije, što je verovatno razlog zašto je cena ulaznica kod tapkaroša već oko pola sedam sa 100 pala na 60 funti, koliko je otprilike koštala i u slobodnoj prodaji (preciznije 55 karta, plus šest funti usluga agencije). Uzgred, New Order je svirao nekoliko minuta duže od sata, odsvirali su najveće hitove zaključno s "Love Will Tear Us Apart" (ipak su oni nekad bili Joy Division). Korektna svirka, zaslužen aplauz, zadovoljna publika.

U pauzi između dva nastupa na video bimovima se prikazuje program BBC 1, olimpijsko-svečarskog karaktera. Mnogi od oko 80.000 ljudi pokušavali su da se domognu štandova sa hranom i pićem ili prilaza mokrim čvorovima. Kilometarski redovi ispred svakog štanda/wc-a, narod mirno i dostojanstveno čeka. Kad je reč o "logistici" na jelovniku se moglo naći sve u rasponu od vegetarijanskih specijaliteta i sokova od ceđenog voća do "Gurmet-burgera" koji se na našim prostorima nazivaju pljekavicama. Pivo, samo Hajneken. Cene, nešto veće od gradskih. Cene suvenira, prava sitnica. Majice od 18 do 25 funti.

Trava u ograđenom prostoru posuta piljevinom, na piljevinu se izvalili ljudi čekajući The Specials. Neki i porodično sa sve ćebencetom i košaricom sa namirnicama. U publici malo ko ispod 30. godina. Utisak je da se više klinaca okupi u Domu omladine na koncertu Partibrejkersa nego na oproštaju Blura u Hajd parku. Sastav publike šaren – od navijačkih maskota do fanova sa tek kupljenim majicama. Dominiraju maskote GB tima i fanovi Blura.

Oko sedam na binu izlaze ska veterani The Specials, odlična svirka, đuska se i ispod od bine najudaljenijih bimova na mestima odakle se u daljini tek nazire stejdž. Prostor je dupke pun, ali ne tako kako kod nas zna da bude. Svaki posetilac ima dovoljno prostora da se okrene i bez većih problema probije do najbližeg štanda. Izvodeći najveće hitove "It Doesn't Make It Allright" i "Message to Rudy", The Specials su uspeli da dignu na noge i one koji su u ležećem položaju čekali Blur.

Oko pola devet polako pada mrak, na ekranu prigodan Olimpijski program. U trenutku uključenja u direktan prenos ceremonije zatvaranja gromoglasan aplauz. Sledi horsko pevanje britanske himne, aplauz Delu i Rodniju, pa horska pratnja Madnesima na Olimpijskom stadionu. Po završetku "Our House" prekida se prenos na bimovima, gase se svetla, posle nekoliko sekundi na centralnom bimu pojavljuje se logo Blura, bim se rastavlja na dva dela koja klize ka krajevima bine, pretvaraju se u nova dva video bima na kojima se pojavljuju članovi Blura predvođeni Damonom Albarnom. "Dobro veče London" i počinje "Boys and Girls". "Nikad bolje nisu zvučali", rekla je Rebeka koja je nekoliko puta gledala Blur u Londonu uključujući i veliki povratnički koncert u Hajd parku 2009. godine. "Ni Damon nikad nije bolje izgledao iako je prešao četrdesetu", dodala je i nastavila da đuska.

Od prvog tona publika skače a hor od 80.000 ljudi peva zajedno sa Albarnom. Sve pesme, uključujući i one manje poznate. A Blur se potrudio da u nešto više od dva sata svirke bude više stvari koje nisu postali hitovi. Što je itekako prijalo mahom sredovečnim fanovima koji su odrastali zajedno sa bendom. Prilikom izvođenja hitova poput "Country House", "Parklife" ili "Song 2" publika je glasnija od benda. Prvi bis počinju pesmom "Sing" napisanom za film "Trainspotting" koji verovatno nikad ranije nisu ni izvodili uživo. Pred kraj koncerta, uplakani Albarn prilazi gitaristi Gremu Koksonu i nežno ga ljubi u obraz. Njihov sukob je doveo do raspada benda pre desetak godina. Posle nešto više od dva sata svirke Blur odlazi u istoriju.

Deo publike ostaje da prati nastavak prenosa ceremonije zatvaranja. Rebeku je sramota nastupa "Take That", ne može da gleda ostarele Daltrija i Tausenda. "Ceremonija zatvaranja je otužna. Vidiš li na šta je spala britanska muzika. Užas! Sreća pa smo gledali Blur. Ovo je njihov najbolji koncert", ponavlja. Za srpske prilike 60 funti je mnogo. Ali vredelo je svakog penija.

V.S.

Krofne i kondomi

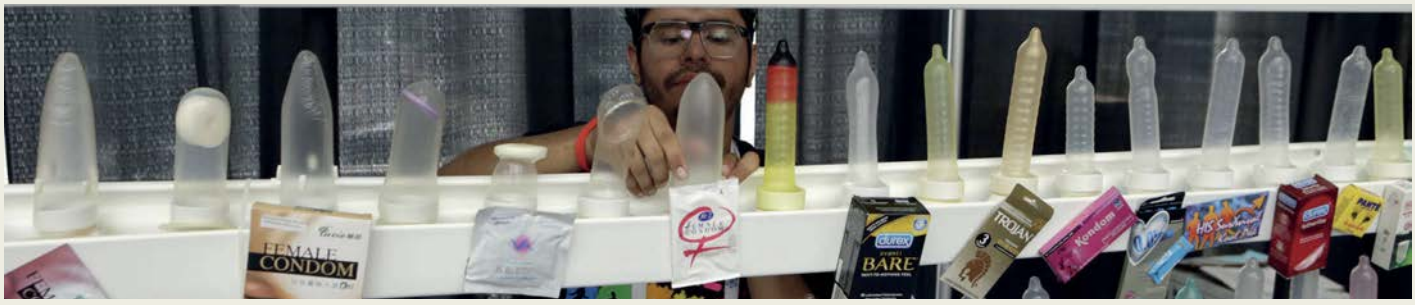

Mnogi britanski komentatori primećuju da je Olimpijadi pošlo za rukom ono što premijeru Dejvidu Kameronu nije: da stvori "veliko društvo", osećanje pripadnosti lokalnoj zajednici. Ali, da li je to baš tako

Za "Vreme" iz Londona

Posle silnih kiša sunce je granulo u pravi čas. Sa devetnaest metara visokog 49. reda tribina (od 50 mogućih), pogled na osunčani Big Ben bio je možda privlačniji od pogleda na visoke odbojkašice u bikinijima. Uz glasnu muziku, hladno pivo i vesele komentare, olimpijski turnir odbojke na pesku podsećao je na dan proveden na plaži. Ali priča ne počinje tu.

Priča počinje u martu 2011. kada je cela zemlja pomahnitalo aplicirala za karte. Sistem je podrazumevao da se prijaviš za sve što bi želeo da vidiš, a dobitnici su izvlačeni na osnovu neke vrste tombole. Od svih karata za koje smo se prijavili, dobili smo baš odbojku na pesku.

Naoružani "Borisovim biciklima" (nadimak za šemu transporta koju je uveo gradonačelnik Boris Džonson pre dve godine, u okviru koje možeš besplatno da se voziš biciklom pola sata i zatim da ga vratiš na određena parkirališta razmeštena po centru Londona), dovezli smo se do Horsgard Parade, arene izgrađene za odbojku na pesku koja se nalazila izvan Olimpijskog parka. Kroz obezbeđenje aerodromskog tipa provela nas je nasmejana pripadnica britanske vojske. Ironično, pomislila sam, Olimpijske igre istorijski predstavljaju simbol mira i obustavu sukoba. I zašto li su samo Olimpijsku zastavu na kraju ceremonije otvaranja nosili generali?

Za razliku od poslovično namrgođenog obezbeđenja na londonskim aerodromima, volonterima, vojnicima, svima koji su angažovani na organizaciji Igara, očigledno je data direktiva da moraju ljubazno da se smeškaju i budu naglašeno prijatni prema posetiocima. I zaista, bez obzira na to što u Londonu živi preko osam miliona ljudi, raspoloženje Londonaca za vreme Igara se primetno poboljšalo. Ne čude zato komentari da je Olimpijada uspela ono što premijeru Dejvidu Kameronu nije pošlo za rukom – da stvori "veliko društvo". Deo programa konzervativno-liberalne vlade je, naime, da stvori klimu koja jača osećanje pripadnosti lokalnim zajednicama, gradeći tako "veliko društvo", koje će od političara preuzeti odgovornost za dobrobit britanskog društva u celini.

MALI I VELIKI: Ali da sve nije idilično pokazuje i članak u uličnom magazinu "Veliki problem" (*The Big Issue*) koji prodaju beskućnici, ekvivalentu srpskom "Liceulice", gde piše da je jednom pekaru u istočnom Londonu, blizu Olimpijskog parka, bilo zabranjeno da prodaje krofne u bojama olimpijskih krugova, zato što na taj način "krši sponzorska prava i obaveze" – jer valjda odvlači potencijalne klijente od Mekdonaldsa, koji je zvanični sponzor Olimpijade. Ovaj primer skrnavi ideju o "velikom društvu", jer se daje (ugovorom zagarantovana) prednost velikim korporacijama nad lokalnim malim preduzetnicima. Baš kao i činjenica da izlazi iz železničkih stanica u Stratfordu, gde se Olimpijski park nalazio, vode direktno u novoizgrađeni tržni centar Vestfild, prepun brendiranih robnih marki, što praktično obeshrabruje posetioce da istraže lokalno okruženje i svoje pare potroše kod nezavisnih malih prodavaca.

Još jedna od anegdota tiče se upotrebe kondoma u Olimpijskom selu gde su bili smešteni sportisti. Organizatori su, naime, obezbedili 150.000 besplatnih kondoma za sportiste za vreme Igara. Ovu privilegiju je obezbedila kompanija Dureks, koja je platila da bude zvanični dobavljač. Skandal je nastao kada se na Tviteru pojavila slika jedne od takmičarki sa kofom punom Kengur kondoma, australijskog proizvođača Pasante. Kako "Gardijan" prenosi, komitet za organizaciju ovogodišnjih Igara je najavio zvaničnu istragu.

Naravno da su sponzori i organizatori ovih Olimpijskih i Paraolimpijskih igara uložili i novac i energiju da ostave dugoročnu zaostavštinu, bilo u vidu novoizgrađenih stambenih kompleksa, ili podrške socijalnim preduzećima u londonskim opštinama u kojima je izgrađen Olimpijski park. Na primer, Piter Mejter, regionalni potpredsednik Britiš petroleuma za Evropu i direktor za Ujedinjeno Kraljevstvo, zajedno sa Dejvidom Spraulom, generalnim direktorom i starijim partnerom za Deloit, u septembru će voditi ekskluzivnu grupu visokih poslovnih funkcionera u posetu istočnom Londonu, organizovanu kao deo programa "Videti je poverovati" pod pokroviteljstvom princa Čarlsa (*The Prince's Seeing is Believing Programme*). Ovaj program je nastao 1990. godine, sa ciljem da pruži uvid u najveće probleme sa kojima se suočava stanovništvo u lokalnim zajednicama. Kroz serije poseta na različite teme, program inspiriše visoke funkcionere da ulože u društvo i društveno odgovorno poslovanje.

Motivacija za ovu posetu je činjenica da u istočnom Londonu siromaštvo i te kako još uvek postoji, bez obzira na ogromne investicije u ovaj deo grada u okviru Olimpijade. Cilj je da se jasno artikuliše obaveza sponzora prema građanima Londona i ostatku zemlje, konkretno u smislu "zapošljavanja i prosperiteta lokalnih zajednica".

ISTOK I ZAPAD: I zaista, evidentna je podela Londona na "siromašni istok i bogati zapad", kao u pesmi *Momci iz istočnog kraja i devojke iz zapadnog (East end boys and west end girls)*, koju su Pet Shop Boys otpevali na ceremoniji zatvaranja. Predstavnici nevladine organizacije "Veze u lokalnoj zajednici" (*Community Links*), koja se nalazi i radi u Njuamu, jednoj od olimpijskih opština, žale se da mnogi mladi ljudi i adolescenti koji koriste njihove usluge zapošljavanja mahom nisu dobili priliku da učestvuju u izgradnji Olimpijskog parka i propratnih sportskih arena, uključujući i teren za odbojku na pesku.

I dok sam sa 49. reda tribina posmatrala kako američka reprezentacija pobeđuje švajcarsku, primetila sam dve zastave kompanije Šel kako se vijore u pozadini. Zapitala sam se kako li je to podneo Britiš petroleum i na koji način je Šel uspeo da se izbori za nešto što nezavisnom pekaru iz istočnog Londona nije pošlo za rukom.

ANA ŠVAB

Olimpijske i patriotske igre

Sportisti Srbije su u zbiru uradili ono što se od njih očekivalo: neki su doneli medalje, a većina je bila na nivou svojih najboljih rezultata

BEOGRAD: Tradicionalni doček sportista foto: Vesna Anđić

"Pančevačka omorika", lapsus Vanje Udovičića sa odlaznog prijema kod predsednika Republike, donela je sreću nekim sportistima koji su nastupali ispod zastave Srbije: tim koji je činilo 115 sportista, po čemu se takođe videlo da Srbija pripada gornjem delu savremenog sveta, vratio se kući sa četiri medalje: dve bronze i po jednim srebrom i zlatom. Prvo mesto Milice Mandić prva je zlatna medalja Srbije u istoriji i prvi put se na Igrama čula himna *Bože pravde* (što je brzo na svom Tviter nalogu naglasio nekadašnji premijer Srbije Zoran Živković). Srbija je šest godina nakon ponovnog sticanja nezavisnosti uspela da "iznedri" prvaka olimpijskih igara što je uspeh, s obzirom na okolnosti. U poređenju sa državama nastalim iz nekadašnje SFRJ, Hrvatska je bolja, a Slovenija ima identičan skor kao Srbija. Crna Gora je dobacila do svoje prve medalje, a BiH i Makedonija su, očekivano, samo učestvovali na ovim igrama.

KLACKALICA: Svi koji su u prethodnim godinama dostigli olimpijsku normu zaslužuju da idu na OI, oko toga ne bi trebalo da bude nikakvog spora. Sada je to bilo 115 takmičara, a na narednim možda bude 215 ili samo 15, nije važno. Oko osnovnog principa ne bi trebalo da se vodi debata. Takođe, isto bi trebalo da važi i u drugim oblastima: ako imamo ljude koji su svetski nivo, koji su u pedeset na svetu, treba ih uvek podržati da se pojave gde treba. Debata može da se vodi i u drugom pravcu i tiče se tempiranja forme i određivanja prioriteta svakog sportiste ili tima ponaosob: treba jasno odrediti da li je odlazak na Igre prioritet broj jedan, kao što je u većini država slučaj, ili će se ljudi opterećivati dosezanjem dobrih rezultata na regionalnim, evropskim i svetskim prvenstvima. To je pitanje za one koji vode saveze i koji bi morali da znaju da je nastup na OI ipak najvažnija stvar, te da bi prema tome sve trebalo da se tempira. Međutim, kako to podrazumeva planiranje na bar četiri godine, svedoci smo da će sa tim ići teško u onim sportovima koji nemaju izgrađen sistem funkcionisanja i finansiranja. U tom smislu je država napravila problem ostavljajući nešto što se zove Sportski savez Srbije da institucionalno parira Olimpijskom komitetu, a da se uloga te "organizacije" jasno ne vidi (osim što su promovisali Zakon o sportu i delili godišnje nagrade).

Vratimo se na pregled rezultata.

OČEKIVANJA: Izgleda da su ljude u Srbiji jednako potresla neka četvrta mesta kao što su ih obradovale medalje. Publika je bila pripremljena na zlato Novaka Đokovića, pa kada se to nije dogodilo udarilo se em u opreznu "medijsku analizu" em su ljudi svuda, od posla do pijace, pričali šta se sa Novakom dogodilo. Očekivanja su bila opravdana, Novak je poslednjih godinu i po dana teniser sa najviše uspeha – ali to nikada nije bilo garancija pobede. Ako je ljudima u Srbiji strašno što on ne samo da nije pobedio na teniskom turniru nego nije osvojio nijedno odličje, mogu da zamislim frustraciju Švajcaraca što "najveći svih vremena" Rodžer Federer završava karijeru bez zlata u pojedinačnoj konkurenciji, a osvojio je sve što se moglo. U sportu danas pobeđuješ, sutra gubiš i veličina se ogleda u onome što je Roki Balboa davno definisao kao sposobnost da ustanete posle pada. Đoković će verovatno imati priliku, ako bude zdrav, da se u Riju još jednom bori za zlato na OI. On nije igrao najbolje što može, ali je i protiv Marija u polufinalu i protiv Del Potra u B finalu, naišao na neverovatno inspirisane protivnike kojima je bukvalno sve polazilo za rukom.

U istom rangu je četvrto mesto Milorada Čavića u trci 100 metara leptir. Pre četiri godine mu je oduzeta zlatna medalja jer je bilo u interesu da Felps ostane neporažen, a ove godine nije imao snage za drugu polovinu trke. On je uradio ogromnu stvar za plivanje u Srbiji i otvorio put mladim takmičarima koji možda nisu na njegovom nivou, ali predstavljaju osveženje u ovom važnom sportu. Mladi Velimir Stjepanović iz Ujedinjenih arapskih emirata pokazao je da Čavić ima naslednika, a za druge treba napraviti jasan plan do sledećih igara: gde treniraju, kolike su im mogućnosti i koliko je novca za to potrebno. Treba znati kolike su mogućnosti Lenđera, Silađija, Higlove i ostalih i prema toma projektovati njihov nastup na narednim igrama.

Slično je sa strelcima. Oni su doneli dve medalje, a mogli su još četiri. Možda je ljudima sada malo jasnije sa čim se ti momci i devojke suočavaju na takmičenju jer je prvi put prenos išao u vreme kada je mogao da se gleda i

po kafićima. Ono što je šira publika mogla da vidi jeste sport koji više od ostalih zavisi od psihološke pripremljenosti: u situaciji u kojoj svi pogađaju centar mete jedan mali promašaj znači pad od nekoliko mesta. Treba izdržati i biti pribran, a da ne govorimo da je protivnik pored vas imao 100.000 dijabola za trening, a vi deset hiljada. Andrija Zlatić i Ivana Maksimović su nastavili niz medalja koje ovaj sport donosi iz godine u godinu.

NOVI POČETAK: Atletika nije sport koji je ikada donosio neke velike uspehe ovoj sredini pa je i sada to bio slučaj, ali smo imali nekoliko disciplina u kojima smo osetili takmičarsko uzbuđenje: Asmir Kolašinac u bacanju kugle i Emir Bekrić u disciplini 400 metara sa preponama podigli su očekivanja srbijanske publike, dok je bračni par Topić samo iritirao neke svoje kolege u zemlji. U atletici, kao i u plivanju, moguće je predvideti koliki su dometi takmičara, pa prema tome treba i formirati očekivanja. Ovo naglašavamo jer je u nekim trenucima izgledalo da Ivana Španović može do medalje u skoku u dalj, što je bilo nerealno očekivanje. Ostao je žal za "supermenom" Mihailom Dudašem, koji je zbog snažne migrene morao da prekine takmičenje, a ima potencijal za značajna rezultat u svetskim okvirima.

Vrhunski nivo su zadržali vaterpolisti, koji su konstantno među četiri najbolje ekipe na svakom takmičenju od 2006. godine. Iako su im predviđali zlato, koje su i sami želeli više od svega, oni su se suočili sa ekipama koje imaju iste ambicije i koje su poslednje dve godine bile ispred srpskog tima. Italija i Hrvatska su igrale treće finale zaredom i bolji su bili Hrvati koje je sa klupe vodio Ratko Rudić, Fil Džekson svetskog vaterpola, kome je ovo četvrta zlatna medalja sa trećom selekcijom. Udovičić i društvo su u herojskoj završnici pobedili Crnu Goru u B finalu, uprkos slabijoj igri tokom većeg dela utakmice i čudnom sudijskom kriterijumu. Zlato na OI u Riju za četiri godine je već postavljeno kao cilj.

Sličan cilj bi mogli da imaju i odbojkaši i odbojkašice, čiji je finalni rezultat mnoge razočarao. Vladajući evropski prvaci nisu se uspeli ni do četvrtfinala, ali je potrebno reći da je ženski tim nastupio bez nekoliko važnih igračica, a da je muškom timu nedostajalo malo koncentracije u mečevima sa Nemačkom i Brazilom. Odbojka je sport u kome je ritam tima najvažniji, od svih kolektivnih sportova, i kada se "ispadne iz ritma" dolazi do pada koji na prvo gledanje nije jasan. To je najbolje moglo da se vidi u finalu muškog turnira gde se Rusija podigla iz provalije i posle 0:2 pobedila Brazil u tajbrejku. Srbija je pobeđivala i jedne i druge i jasno je da će narednih godina ovaj tim imati šansu da uradi i nešto više na svetskoj sceni.

Pored ovoga, javnost će žaliti za rukometašima koji su imali veliku priliku da odu do polufinala, ali ih je "ubilo" neiskustvo; žaliće za nastupima Zorane Arunović koja nije uspela do medalje u oba finala. Ipak javnost je upoznala sestre Moldovan, kajakašice, koje su ušle u finale a da niko to od njih nije tražio. Javnost je saznala više o tome u kakvim uslovima treniraju pa je moguće da sada dobiju malo bolje uslove za rad jer su vrednost pokazale u najjačoj konkurenciji.

U zbiru, sport je na dobar način reprezentovao Srbiju na OI, a same igre su pokazale slabosti sistema. Da se ne upoređujemo sa nekim većim državama, dovoljno je da vidimo kako je Hrvatska izgradila status supersile i videćemo pravac u kome je moguće voditi sport u Srbiji. I premijer Ivica Dačić je na Igrama obećao tako nešto. Držimo ga za reč. ◂

Slobodan Georgijev

5 godina Vipa

Pravo vreme za sjajnu ponudu

Samsung E2600

1 din

uz Sigurica 1000
za 500 din mesečno

Samsung Star III

1 din

uz Smart 300
za 890 din mesečno

LG Optimus L3
powered by Android™

1 din

uz Sigurica 2000
za 1.000 din mesečno

060 1234 www.vipmobile.rs

do 10.000 dinara popusta na pretplatu

Ukupan popust zavisi od izabrane tarife i ravnomerno se deli na 24 mesečne pretplate.
Promocija traje do 12.08.2012. ili dok traju zalihe. Korišćenje uređaja u tarifi je minimum 24 meseca.

Druga priča vip

Slučaj "Agrobanka"

Hipoteka na svastikin but

Isplivavaju više ili manje pouzdane indicija o tome kako je novac usmeravan uz korišćenje porodičnih i političkih veza svih boja i svih pravaca. Vlast koja je otvorila slučaj "Agrobanke" nije stigla da ga zatvori i, kako se i moglo pretpostaviti, nova-stara garnitura je, naravno, odmah sela na njega

Slavoljub Korićanac, Branimir Uzelac, Saud Hasović, Vehbo Papić, Boban Labović, Miloš Uzelac i Bojan Zarić uhapšeni su 8. avgusta zbog postojanja osnovane sumnje da je u "Agrobanci" od 2006. do 2011. veliki broj kredita odobravan grupama povezanih pravnih lica protivno zakonu o bankama, aktima Narodne banke Srbije i internim aktima banke. To je za posledicu imalo nenaplativost odobrenih kredita u iznosu od preko 200 miliona evra.

Uhapšeni Slavoljub Korićanac je bivši zamenik predsednika Izvršnog odbora "Agrobanke", dok je Bojan Zarić bio član tog odbora. Branimir Uzelac je direktor firme "Headcommerce", čija je delatnost između ostalog trgovina drvnim proizvodima strugare "Drina timber" d.o.o. iz Ljubovije, a njen direktor Saud Hasović. Sirovina navodno dolazi iz "Srbija šuma" i "Vojvodina šuma". "Drina timber" je u vlasništvu firme "Ecolimb GmbH" iz Austrije.

Svi mediji su tog 8. avgusta javili da je bivši predsednik Izvršnog odbora "Agrobanke" Dušan Antonić u bekstvu, ali je ministar unutrašnjih poslova Srbije Ivica Dačić iste večeri potvrdio Tanjugu da je Antonić uhapšen na graničnom prelazu kod Sremske Rače – kada je iz Republike Srpske ulazio u Srbiju. Slična priča se ponovila i s Milanom Antonićem, koji je bio u Crnoj Gori, ali je došao u Srbiju i u subotu 11. avgusta posle podne pojavio se u Tužilaštvu za organizovani kriminal. Branio se ćutanjem tokom saslušanja na okolnost da je "Agrobanka" odobrila kredit od pet miliona evra firmi u kojoj je suvlasnik on, sin njenog menadžera Dušana Antonića.

U intervjuu za B92 7. avgusta Dušan Antonić je rekao da je bilo pritisaka i iz politike i privrede da se određeni krediti odobre, ali da je uvek poštovana procedura, i da on nijedan kredit nije odobrio, već da je to radio Kreditni odbor.

Za svoj rad od banke je, kaže, dobio korektnu nagradu: 600.000 evra. On je inače bio nosilac priznanja "Kapetan Miša Anastasijević" kao najbolje ocenjeni bankar u 2005. godini od strane privrednih novinara, a takođe je proglašen i za najboljeg menadžera u 2006. godini u oblasti bankarstva. "Agrobanka a.d. Beograd" se inače 2009. hvalila da je jedina banka u Srbiji i okruženju koja je uspostavila integrisani sistem upravljanja kroz uvođenje međunarodnih standarda ISO 9001:2008 (upravljanje kvalitetom) i ISO 27001:2005 (upravljanje bezbednošću informacija)...

ŠAKOM I KAPOM: U praksi, izgleda da je taj ISO standard korigovan pravilima "burazerske političke ekonomije". U tekstu Dimitrija Boarova u "Vremenu" od 5. jula pominje se i to da dobro obavešteni smatraju da je Dušan Antonić, predsednik Izvršnog odbora "Agrobanke", nakon dokapitalizacije "Agrobanke" 2008. samo nekoliko meseci izdržao pritiske da se te pare podele "i šakom i kapom". Veliki krediti su "koncentrisani" na nekoliko poslova, to jest na nekoliko familija ili "političkih familija". Ti krediti su zatim "revolvirani", to jest obnavljani, da bi se prikrila činjenica da se ne vraćaju.

Narednih dana isplivavale su više ili manje pouzdane indicije o tome kako je novac usmeravan uz korišćenje porodičnih i političkih veza svih boja i svih pravaca.

Privredni sud u Čačku u martu 2012. odlučuje da se stečajni postupak nad fabrikom lekova "Habit farm" iz Prilika kod Ivanjice, uveden zbog trajne nesposobnosti plaćanja i prezaduženosti, okonča bankrotstvom. Njen najveći poverilac je "Agrobanka". "Novosti" su opširno

foto: M. Milenković

Nova banka, a računi stari

Nakon što je 25. maja ove godine oduzela dozvolu za rad "Agrobanci", Narodna banka Srbije je na njenim ruševinama podigla "Novu agrobanku a.d.". U zvaničnom saopštenju NBS se kaže da je "osnivanjem 'Nove Agrobanke' sa državnim kapitalom od 10.417.990.000 dinara zaštićena ušteđevina od 165.367 građana i očuvana stabilnost 4872 preduzeća. Oštećeni su mali akcionari.

Predstavnici 80 odsto privatnih vlasnika "Agrobanke" traže krivca u državi ili Narodnoj banci kao supervizoru finansijskog sistema. Aleš Škoberne, predstavljen kao predstavnik petine akcionara "Agrobanke" iz Evropske unije, najavio je, kako je pre neki dan pisao "Blic", pokretanje međunarodne arbitraže protiv Vlade Srbije zbog povrede Sporazuma o zaštiti stranog ulaganja, pred međunarodnim arbitražnim tribunalima u Vašingtonu ili Parizu.

Po punomoćju deset akcionara koji poseduju 21,0762 odsto "Agrobanke", beogradski advokat Nenad Stanković uputio je zahtev Narodnoj banci Srbije za preispitivanje odluke o oduzimaju dozvole za rad te banke.

Zahtev je podnet u ime: East capital – Raiffeisenbank kastodi, Ferbild d.o.o. Beograd, Erstebank AD Novi Sad – kastodi račun, Qwest investment public company, Miramar d.o.o., Proinvestment AD, AC-SIN d.o.o., Finea holding d.o.o. Maribor, MK group d.o.o. Beograd, Finworld AD, BDD M V investments AD, Supra group d.o.o., Infinitiv d.o.o., Peagus investents limitid. Upućen je guverneru NBS Dejanu Šoškiću, svim viceguvernerima i članovima Saveta NBS, predsedniku Republike Srbije, Vladi Republike Srbije, gradonačelniku grada Beograda, predstavniku Međunarodnog monetarnog fonda u Srbiji, delegaciji Evropske unije u Srbiji i ambasadama Austrije, Slovenije i Švedske...

U obrazloženju se navodi da se odlukom NBS nanosi nenadoknadiva šteta akcionarima "Agrobanke" (njih 4715, od kojih je jedan deo akcionara sa svojstvom stranog ulagača), a zatim i samoj Republici Srbiji, kao "zemlji koja tvrdi da su joj investicije prioritet i koja teži priključenju Evropskoj uniji".

izveštavale o kreditima datim preduzećima u stečaju "Prodakt trejd fajnans", "Habit farm", "Vestern stajl", "Lajton" i "Svis farmacija".

Prema "Novostima", "Agrobanka" je pokušala da naplati svoja potraživanja preuzimanjem imovine Laleta Sekulića u Ivanjici (hoteli "Moravica" i "Park", više restorana i stambeno-poslovna zgrada), ali je novom procenom vrednost ovih ugostiteljskih objekata bitno umanjena. Za obezbeđenje kredita na kraju 2010. godine hotel "Park" u Ivanjici procenjen je na 15, a već na kraju 2011. tri puta niže, tek pet miliona evra.

Radoslav Lale Sekulić "gazda Lale" je sudeći po izveštaju "Novosti" u Ivanjici poslednji put viđen pre osam meseci, a u tom gradu se priča da je već dugo teško bolestan, da se lečio na VMA, ali i u Švajcarskoj. Radoslav Lale Sekulić je bio direktor konfekcije "Javor" iz Ivanjice, direktor Savezne uprave carina (posle njega na to mesto došao je Mihalj Kertes), savetnik u vladi premijera SRJ Radoja Kontića, osnivač "Habitfarma" 1997, vlasnik hotela i predsednik opštine u Ivanjici.

Širi kontekst kraha gazda Laleta: tektonski poremećaj na tržištu lekova. U pomenutom tekstu u "Vremenu" se konstatuje da su bankrotirali praktično svi veletrgovci lekovima koji su se našli između uvoza, "Galenike", Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje i nelikvidnih bolnica.

Marta 2012. kruži vest da "Velefarm", najveći srpski prodavac lekova na veliko, nakon dve godine blokade ide u stečaj. "Velefarmu" je "Agrobanka" dodelila kredit od 20 miliona evra dok je na njegovom čelu bio Dragoljub Vučićević, za koga list "Blic" kaže da je bio blizak socijalistima. Možda u tom opisivanju uticaja političko-porodičnog faktora u bankarskim transakcijama ima i kampanjskog preterivanja, ali indicije o kreditima preko veze pojavljuju se iz slučaja u slučaj i ne podudaraju se s ritmom promene vlasti. Na primer, više medija je zabeležilo da je odobren kredit od 20 miliona evra subotičkom "Azohemu" čiji je vlasnik bio Peđa Mališanović (šogor nekadašnjeg Koštuničinog ministra privrede Predraga Bubala), a da je u toj firmi predsednik Upravnog odbora bio nekadašnji lider SVM-a Jožef Kasa, koji je uz to jedno vreme bio i šef filijale "Agrobanke" u Subotici. "Novosti" pišu da je maja 2009, dakle posle promene vlasti, "Agrobanka" Republičkoj direkciji za robne rezerve dala garanciju vrednu 404 miliona dinara da će joj Mališanovićev kombinat "Mala Bosna", iz istoimenog sela nadomak Subotice, vratiti 35.000 tona pšenice, koju mu je pozajmila za izvoz. Rok za to bio je 150 dana, a pošto ga "Mala Bosna" nije ispoštovala, RDZRR je početkom januara 2010. garanciju aktivirala i "Agrobanka" je izgubila ►

novac. Aktivirajući garanciju za "Malu Bosnu", RDZRR je "Agrobanci" obračunala i 30 miliona razlike u tržišnoj vrednosti pšenice, kao i oko dva miliona troškova po ugovoru. Sve u svemu, preko 436 miliona dinara. Procenjena vrednost "Male Bosne" u tom trenutku bila je svega 100 miliona dinara, dakle za preko četiri puta manje od vrednosti garancija.

"Blic" piše da je na poslovima savetnika Izvršnog odbora "Agrobanke" za preventivu i bezbednost, a potom kao izvršni direktor Sektora upravljanja imovinom, bezbednosti, komercijale i opštih poslova od 2007. bio zaposlen i sadašnji savetnik predsednika Srbije Tomislava Nikolića za odbranu i bezbednost Milorad Simić, general-major policije, nekadašnji načelnik Uprave policije MUP-a Srbije i načelnik Policije grada Beograda, član Upravnog odbora FK Crvena zvezda, koja je pozajmljivala od ove banke (uz hipoteku na stadion Marakana). Među korisnicima kredita pominju se i Partizan...

List "Novosti" izveštava da su među dužnicima "Agrobanke" i tri zemljoradničke zadruge iz Arilja koje su uzele oko 50 miliona evra kredita za postavljanje hladnjača za maline za koji je garancija bio ugovor sa austrijskom kompanijom "CVS Best fud" o otkupu 50.000 tona malina, ali otkupljen je samo deseti deo, od izvoza nije bilo ništa a zemljoradničke zadruge nisu bile u stanju da vrate velike kredite.

VLASNIČKA KONTROLA: Bivši guverner Šoškić je ponavljao da je država vlasnik samo 20,420 odsto "Agrobanke", da ostalih 80 odsto poseduju uglavnom privatni akcionari, da su oni teoretski mogli u potpunosti uticati na izbor i Upravnog odbora i Izvršnog odbora banke i obezbediti kvalitetno vođenje i kontrolu rada banke.

Kako je "Vreme" nedavno pisalo (br. 1124. od 19. jula 2012), "Agrobanka" je 2008, posle krize i zavođenja privremenih mera 2007, dokapitalizovana sa oko 100 miliona evra uglavnom inostranog kapitala iz Slovenije, sa Kipra i iz Švedske. Agencija Beta je 29. maja 2010. prenela kako slovenački akcionari tada nisu došli na Skupštinu akcionara ne želeći da se prljavim parama dokapitalizuje "Agrobanka". Agencija je citirala "Finance", slovenački privredni dnevnik: "U ovom trenutku je likvidnost akcionara slaba i čuje se da tu banku želi dijaspora. Kako bi dokapitalizacija izmenila vlasničku strukturu i ko se nalazi iza kapitala dijaspore, nije teško pogoditi..."

Kako je država upravljala sa svojih 20,4 odsto vlasništva u "Agrobanci"?

SASTANAK U VLADI SRBIJE: Bivši predsednik IO Agrobanke Dušan Antonić

foto: BETAPHOTO

Fokus medijske kampanje usmeren je na Zvonka Nikezića, predstavnika državnog udela u Upravnom odboru "Agrobanke".

U pojedinim medijima je u tom kontekstu izneto više aluzija na činjenicu da su kroz Nikezićev CES Mekon prošli i bivši premijer Vlade Srbije Mirko Cvetković i Dijana Dragutinović (eks-ministarka finansija) i Pavle Petrović (predsednik Fiskalnog saveta), a da je njegov sin Dušan Nikezić dogurao do funkcije državnog sekretara u Ministarstvu finansija. Ta verzija ignoriše činjenicu da je baš iz Ministarstva finansija čiji je šef bio Mirko Cvetković saopšteno najviše informacija o katastrofi "Agrobanke".

Zvonko Nikezić u "Vremenu" od 12. jula u tekstu "Iza napada na moj angažman stoji politika" piše: "Jasno je da su upravo poslovne odluke vezane za dodelu kredita, i to u jednom dužem vremenskom periodu, dovele do poslovnog kraha ove banke. Onda je logično da se utvrdi koji organ i po kojoj proceduri donosi odluke o davanju kredita u jednoj poslovnoj banci: da li je to Skupština, Upravni odbor, Izvršni odbor ili Kreditni odbor banke, a zatim i koja je uloga u praćenju i izveštavanju o rezultatima: odeljenja za rizike, interne revizije, spoljne revizije, i konačno supervizije NBS.

Ovo su jednostavna pitanja na koja čak i potpuni bankarski laici mogu naći odgovor uvidom u samo nekoliko članova Zakona o bankama. Zakon jasno definiše da Upravni odbor, koji se sastaje jednom u tri meseca, nema nadležnosti u operativnom upravljanju bankom, već da je ta nadležnost isključivo na Izvršnom odboru banke koji između ostalog ima i zakonsku obavezu da bez odlaganja informiše UO i NBS o pogoršanju finansijskog stanja banke ili postojanju opasnosti od tog pogoršanja, što je u slučaju 'Agrobanke' očigledno izostalo.

Po pitanju mog članstva u Upravnom odboru 'Agrobanke', želim javnost da obavestim da sam u tom organu banke kao predstavnik države bio prisutan godinu dana (od oktobra 2010. do oktobra 2011. godine), da sam na praktično svakoj sednici UO izražavao neslaganje sa poslovnom politikom banke (što se jasno vidi iz zapisnika sa UO), da sam (i pored pozitivnog mišljenja spoljnog revizora) odbio da glasam za Izveštaj o poslovanju za 2010. godinu jer sam, između ostalog, doveo u pitanje i regularnost postupka preuzimanja imovine u vrednosti od oko 25 miliona evra na ime ispunjenja duga od strane dva velika dužnika banke, i da sam konačno podneo ostavku..."

Bivši član Upravnog odbora "Agrobanke" i član Saveta Vlade Srbije za borbu protiv korupcije Danilo Šuković izjavio je agenciji Beta: "Sve što je dolazilo na Upravni odbor bilo je čisto. Da li je neko radio nešto loše sa papirima, to ja ne mogu znati. Da je nešto ukazivalo na korupciju, ja bih tog momenta izašao iz Upravnog odbora... "

GLUVI TELEFONI: Slučaj "Agrobanke" se valja odavno, a tokom preuzimanja Narodne banke Srbije od strane novih vlasti stavljan je najpre na raboš bivšeg guvernera Dejana Šoškića.

Poslanik Marko Atlagić (SNS) je, na primer, tokom rasprave o izboru novog guvernera NBS 6. avgusta rekao kako je po njegovom mišljenju ostavka guvernera dr Dejana Šoškića uzrokovana između ostalog i onim što se pred očima naših građana i stručne ekonomske javnosti dešavalo u "Agrobanci". Ministar finansija i privrede Mlađan Dinkić je 8. avgusta ujutru izjavio za televiziju B92 da treba ispitati da li su

prethodni guverner Dejan Šoškić i nadležna viceguvernerka Mira Erić Jović na vreme upozorili vladu o tome šta se dešava u "Agrobanci".

Šoškić je pre toga u nekoliko izjava ponovio da je NBS prva otkrila nepravilnosti u poslovanju "Agrobanke", tako da je teško govoriti o tome da je za problem odgovoran onaj ko ga je otkrio.

Tvrdio je da tokom proteklih godina nijedan izveštaj koji je dostavljen od stane Izvršnog odbora i Upravnog odbora "Agrobanke" nije ukazivao na probleme u poslovanju, čak da je poslednji izveštaj za 2010, potpisan od strane revizora i dostavljen u NBS 30. aprila 2011, ukazivao na veoma dobro stanje banke.

Izveštaj o poslovanju "Agrobanke" za 2010. godinu pozitivno su ocenili revizori KPMG, koji su i kasnije tvrdili da su sve radili po relevantnim domaćim i međunarodnim standardima. KPMG je globalna mreža firmi koje pružaju usluge u oblasti revizije, poreskog i finansijskog savetovanja u 146 zemalja, a kancelarija KPMG u Srbiji posluje od avgusta 1996. godine pod imenom KPMG d.o.o. Beograd i član je regionalne jedinice centralne i istočne Evrope, sa centralom u Pragu. U toj kući je svojevremeno bila angažovana i Milica Bisić, priznati poreski stručnjak, sada savetnica ministra finansija za poreski sistem i Poresku upravu (nema veze sa slučajem).

"Analizom podataka iz posredne kontrole i njihovim upoređivanjem sa finansijskim izveštajima banke, zaključili smo da nešto nije u redu i odlučili da sprovedemo vanrednu neposrednu kontrolu tokom jula i avgusta 2011. godine. Na osnovu te kontrole utvrdili smo da su izveštaji koje smo dobijali netačni i da je 'Agrobanka' kritično potkapitalizovana te smo odmah započeli sa sprovođenjem mera sa ciljem zaštite deponenata banke i finansijske stabilnosti zemlje", izjavljuje Šoškić.

Narodna banka Srbije je zbog toga 29. decembra 2011. uvela prinudnu upravu u "Agrobanci".

"Prinudna uprava uvedena je pošto je u postupku kontrole poslovanja 'Agrobanke' utvrđeno da kapital kojim ona raspolaže ne odgovara nivou rizika koji je ta banka preuzela u dosadašnjem poslovanju...", saopšteno je iz kabineta guvernera.

KONTROLA NBS: Prema Šoškićevim rečima, NBS je izveštaj o kontroli boniteta i zakonitosti poslovanja "Agrobanke" dostavila Ministarstvu unutrašnjih poslova i Upravi kriminalističke policije.

Međutim, policija je tvrdila (direktor Milorad Veljović) da je vodeći istragu o "Metals banci" (sadašnja Razvojna banka Vojvodine, vidi tekst u okviru) naišla na trag da su njeni sumnjivi krediti "osvežavani" kreditima iz "Agrobanke", a kada je tražila zvanično od NBS izveštaj o njenoj reviziji u "Agrobanci" sugerisano je da NBS to ne može da dâ policiji jer je to navodno službena tajna. "Tražili smo da nam zvanično odgovore zašto je to službena tajna. Tek tada smo dobili taj zapisnik..."

I tužilac za organizovani kriminal Miljko Radisavljević je tvrdio da je od NBS zatražio dokumentaciju zatečenu u "Agrobanci" tokom kontrole koju je NBS vršila u toku 2011. godine, ali da nije dobio ništa. Narodna banka Srbije se Tužilaštvu za organizovani kriminal obratila prvi put u junu ove, 2012. godine, dakle nakon što je počeo predistražni postupak, tvrdio je Miljko Radisavljević.

Doskorašnji guverner Dejan Šoškić je, međutim, deset dana pre tih izjava u intervjuu "NIN-u" rekao da je posle vanredne kontrole poslovanja "Agrobanke", NBS zapisnik o tome dostavila Upravi kriminalističke policije još 5. oktobra 2011. Na osnovu izveštaja Uprave kriminalističke policije, Tužilaštvo za organizovani kriminal vodi predistražni postupak o spornim kreditima od februara ove godine.

Tužilac za organizovani kriminal na kraju ipak spušta loptu i agenciji Beta izjavljuje: "Narodna banka Srbije je sarađivala s policijom u predistražnom postupku, što proizlazi iz činjenice da se krivična prijava koja je podneta u petak, 10. avgusta 2012, u jednom delu zasniva upravo na izveštaju NBS..."

Slučaj "Agrobanke" otvoren je pre više od godinu dana inspekcijom NBS i istragom koja je počela najkasnije februara 2012. Vlast koja je slučaj "otvorila" nije stigla da ga "zatvori". Kako se i moglo pretpostaviti, nova garnitura vlasti ga je naravno odmah preuzela.

Potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić, zadužen za odbranu, bezbednost i borbu protiv korupcije i kriminala, neposredno nakon preuzimanja dužnosti najavio je u intervjuu RTS-u da očekuje da će do kraja avgusta biti razrešena afera u jednoj banci u Srbiji. Nekoliko dana posle toga počela su hapšenja u aferi "Agrobanka". ◂

Mirko Rudić,
Milan Milošević
i Dokumentacioni centar "Vremena"

Blizanci

Slučajevi "Agrobanke" i "Metals banke" nekako liče jedan na drugi, a ispada i da su povezani. Zbog minusa od preko 150 miliona evra, država je 17. maja 2010. dokapitalizovala "Metals banku" sa pet milijardi dinara iz republičkog i četiri milijarde dinara iz vojvođanskog budžeta i formirala Razvojnu banku Vojvodine u kojoj je Autonomna Pokrajina Vojvodina dokapitalizacijom stekla status većinskog vlasnika sa 61,9 odsto akcija.

"Novosti" izveštavaju da se "Metals banka" pojavljuje u istrazi o pranju novca narko-bosa Darka Šarića. U novembru 2011. je bio uhapšen nekadašnji prinudni upravnik "Metals banke" i bivši direktor Poslovnog prostora Srđan Petrović (48), pod sumnjom da je učestvovao u pranju oko tri i po miliona evra od prodaje kokaina kriminalne grupe Darka Šarića. Njega policija tereti da je kao stečajni upravnik, u dogovoru sa optuženim članom Šarićeve kriminalne organizacije Marinkom Vučetićem, omogućio da 35 osoba položi na račune banke više od 600.000 evra kao devizne depozite.

Pred sudom se trenutno raspliće slučaj davanja kredita bez pokrića. Kako izveštava novosadski "Dnevnik", Tužilaštvo za organizovani kriminal je 2011. podiglo optužnicu protiv devet bivših šefova "Metals banke", kojima se na teret stavlja da su odobravanjem 39 kredita bez adekvatnih sredstava obezbeđenja oštetili "Metals banku" za 18 miliona evra. Postupkom su obuhvaćeni: bivši predsednik Izvršnog odbora "Metals banke" Ananije Pavićević, bivši članovi IO te banke i bivši direktori novosadskog privrednog društva "Metals komerc" Milan Tepić i Nada Milankov, bivši član Upravnog odbora te banke i direktor novosadske Stambene zadruge "Pobeda IMO" Dušan Martinović, bivši član UO "Metals banke" i bivši direktor privrednog društva "Pobeda FOMG" iz Titela Stanko Todorović, bivši član UO te banke i direktorka novosadskog privrednog društva "Produktiv" Anka Lončar i njen sin Predrag Lončar, direktor novosadskog privrednog društva "NS Don 2006". U istom postupku su se našli i sinovi Ananija Pavićevića, direktor novosadskog privrednog društva "Pankomerc" Aleksandar Pavićević i član UO privrednog društva "Pobeda FOMG" iz Titela, ovlašćeni zastupnik novosadskog privrednog društva "Kromprodukt" Dejan Pavićević...

Foto: Reuters

Srbija–Kosovo (2)

Put na veliko

Na Kosovu su do 2010. u opticaju bila četiri pasoša: kosovski, UNMIK-ov, "stari" srpski i "novi" srpski, biometrijski pasoš

Dijalog između Beograda i Prištine, započet posredstvom EU prošle godine, doneo je i niz dogovora, doduše ne baš transparentnih, ali koji bi po svemu sudeći trebalo da olakšaju mnoge administrativne prepreke u prometu ljudi i robe između Srbije i Kosova. Međutim, i pored toga, za običan svet i njihov svakodnevni život administrativne blokade i granične zavrzlame predstavljaju nekad i nepremostiv problem. O carinskim i trgovinskim teškoćama koje zaustavljaju promet robe između Kosova i Srbije rečeno je u prethodnom broju "Vremena", kroz navode rezultata prvog, celovitog istraživanja grupe eksperata i iz Srbije i Kosova, pod nazivom "Sloboda kretanja ljudi i robe između Srbije i Kosova u kontekstu regionalne saradnje", inače projekta novosadskog Centra za regionalizam. Ovoga puta biće reči o drugom delu istraživanja, koji se tiče slobodnog kretanja ljudi između ove dve regije, a u toj grupi odnosa dominiraju dva administrativna problema: izdavanje pasoša i izdavanje registarskih tablica.

GETO NA JUGU: Jedan od najopštijih zaključaka istraživanja glasi da su građani Kosova najizolovaniji na Balkanu i u Evropi. Naime, građani sa pasošem Republike Kosovo mogu da putuju u svega četiri evropske zemlje bez vize: u Albaniju, Makedoniju, Crnu Goru i Tursku. A poslednje zemlje na Balkanu kojima je 2009. i 2010. dozvoljeno slobodno putovanje u Evropu bile su Srbija, Albanija, Bosna, Crna Gora i Makedonija.

Kontrolu nad kretanjem ljudi na Kosovu od 2000. do jula 2008. sprovodila je administracija Ujedinjenih nacija. Pasoši koje je UNMIK izdavao građanima Kosova, uglavnom Albancima, važili su u Srbiji zbog poštovanja Rezolucije UN 1244, dok je, prema zvaničnim podacima, od 1999. izdato više od 200.000 srpskih pasoša, odnosno pasoša SR Jugoslavije, Albancima s Kosova. UNMIK je izdavao putna dokumenta stanovnicima Kosova sve do trenutka kada su institucije Kosova proglasile samostalnost i odlučile da počnu da izdaju kosovske pasoše.

Nove kosovske putne isprave, plave boje, sa kosovskom zastavom, ispisane su trojezično, na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Od polovine 2008. izdato je oko 89.000 pasoša, a od toga oko 1700 kosovskim Srbima.

Zanimljivo je da su na Kosovu do 2010. u opticaju bila četiri pasoša: kosovski pasoši, UNMIK-ove putne isprave, pa "stari" srpski pasoši, čiji je broj teško proceniti pošto su bili izdavani u mnogim mestima u Srbiji, a "neformalno" i na Kosovu, i kojima je istekla važnost do 2011. godine, i "novi" biometrijski srpski pasoši. Što se tiče srpskih biometrijskih pasoša, s kojima je moguće putovati u zemlje Šengena bez vize, do kraja aprila 2009. godine oko 5600 pasoša izdato je kosovskim Srbima i više od hiljadu i po kosovskim Albancima. U junu 2009, MUP Srbije je prestao sa izdavanjem biometrijskih pasoša rezidentima Kosova (nezavisno od nacionalne pripadnosti) kojima je do tada ukupno izdata 7141 putna isprava.

Za to vreme, prijava prebivališta u centralnoj

Srbiji najednom je postala veoma unosan posao. Proces dobijanja srpskog pasoša, kako se objašnjava u ovom istraživanju, počinje na Kosovu, gde se traži posrednik koji može da putuje slobodno u Srbiju i koji ima neke veze sa administrativnim jedinicama policije KiM. Tamo, uz pismeno ovlašćenje od osobe koja se prijavljuje, posrednik dobija izvod iz matične knjige rođenih i potvrdu o državljanstvu. Lako se dolazi do posrednika koji će nabaviti dokumenta za iznos od otprilike 100 evra u gotovini. Nakon što se dobiju izvod iz matične knjige rođenih i potvrda o državljanstvu, osoba koja se prijavljuje može bez problema da putuje u Srbiju sa ovim potvrdama i bilo kojim drugim starim srpskim dokumentom (tj. pasošem ili ličnom kartom, čak i ako je rok važnosti istekao). Na ovaj način bilo koji građanin Kosova može da pređe u Srbiju gde mora lično da se prijavi za biometrijsku ličnu kartu i biometrijski pasoš. Međutim, da bi se dobio biometrijski pasoš za koji ne treba viza, osoba se mora ispisati iz svog kosovskog mesta boravka, promeniti svoju stalnu adresu i upisati se kao građanin na bilo kojoj adresi unutar Srbije.

Kako se navodi u jednom članku nastalom na osnovu istraživanja objavljenom u jednim kosovskim novinama, ovo je skup proces koji košta između 2000 i 7000 evra, koji idu posrednicima i službenicima koji rade u administraciji i osobi koja "pozajmljuje" svoju adresu. Međutim, ako se obezbede sva neophodna dokumenta, tada ta osoba može bez problema da se prijavi za biometrijski pasoš u određenim administrativnim jedinicama opštine gde se registrovala kao stanovnik.

Na pitanje da li ima podataka o broju kosovskih državljana koji menjaju adresu da bi dobili srpske pasoše, Ivica Dačić, ministar unutrašnjih poslova, izjavio je da ih "nema previše": "Tokom ovih par godina broj onih koji su promenili adresu stanovanja, bez obzira da li su to Srbi ili Albanci, iznosi oko 2000 do 3000." Dačić je takođe izjavio da je od septembra 2009. do maja 2011. godine, 26.000 kosovskih Albanaca dobilo srpski pasoš.

Najpoznatiji slučaj zloupotrebe prilikom izdavanja putnih dokumenata dogodio se 2010, kada su u opštini Merošina uhapšena i osuđena na zatvorske kazne četvorica policajaca, zbog sumnje da su za pedesetak Albanaca sa područja Kosova unosili neistinite podatke na osnovu kojih su dobili prijave prebivališta i putne isprave. Slično se dogodilo i u Smederevskoj Palanci, gde je uhapšen policajac zbog sumnje da je omogućio petorici Albanaca da dobiju putne isprave u ovom gradu. U maju 2010. u akciji "Božur 24" uhapšene su 24 osobe, među kojima je i 16 službenika granične policije i Uprave za upravne poslove iz Beograda, Niša, Vranja i drugih gradova južne Srbije. Oni su se našli iza rešetaka zbog sumnje da su pomagali licima koja nemaju osnov za dobijanje azila da odu u zemlje Evropske unije, odnosno da su za mito od najmanje 100 evra izdavali lažna dokumenta, na primer izvode iz matične knjige rođenih, uverenja o državljanstvu i prebivalištu.

Pravci kretanja

U ovom trenutku, granični prelazi za putni saobraćaj između Kosova i Srbije su: Brnjak, Jarinje, Merdare, Mutivode, Končulj i Mučibaba. Železničke veze između Kosova i Srbije ne postoje od 1999. niti Srbija dozvoljava kosovskim avio-prevoznicima da koriste njen vazdušni prostor.

NOVO ZA STARO: Najveći problem u primeni sporazuma iz Brisela očekivao se u oblasti korišćenja automobilskih tablica, pre svega kada je reč o građanima Kosova koji nemaju ili ne žele kosovska dokumenta, bez kojih ne mogu dobiti KS (UNMIK-ova tablica, skraćenica za Kosovo) ili RKS tablice (Republika Kosovo, izdaje se od decembra 2010). U Srbiji je, opet, izdavanje "novih tablica" koje su u skladu sa evropskim standardima počelo 1. januara 2011. godine, ali se samo desetak dana kasnije oglasio ministar unutrašnjih poslova Kosova Bajram Redžepi i naredio tamošnjim policajcima da konfiskuju sve novoizdate registarske tablice, nazivajući ih "provokacijom i narušavanjem suvereniteta Kosova", koji Beograd ne priznaje. Tvrdio je i da će sve srpske registarske tablice sa inicijalima sedam regiona Kosova biti konfiskovane i da će vozači biti kažnjeni. Posle najava iz Prištine da se neće dozvoliti kretanje vozila sa "novim" srpskim tablicama, MUP Srbije je takođe u januaru 2011. počeo sa primenom posebnog režima. Vozačima sa prostora KiM je pored "nove" tablice omogućeno da zadrže i "staru", kako bi izbegli reakciju kosovske policije.

Tokom vremena sve više su, međutim, pristizale vesti o masovnoj preregistraciji vozila tamošnjih Srba, kao na primer u četiri opštine Kosovskog pomoravlja. Hiljade automobila sa "GL" tablicama od 1. juna nije moglo da se kreće. Kosovska policija je oduzimala tablice i naplaćivala kazne od 250 do 600 evra. U junu ove godine načelnik Kosovsko-pomoravskog okruga Dragan Nikolić rekao je za medije da preregistracija na KS tablice rešava samo polovinu problema, odnosno slobodu kretanja po Kosovu, "ali nama treba i sloboda kretanja prema centralnoj Srbiji". Za automobil sa KS tablicama na administrativnim prelazima, prema njegovim rečima, treba plaćati taksu za osiguranje od 120 evra mesečno, što je za Srbe iz Kosovskog pomoravlja neizdrživo. S druge strane, "kosovska policija detaljno pretresa automobile i oduzima gnjilanske GL tablice sa kojima ne moramo da plaćamo takse prilikom ulaska u centralnu Srbiju".

No, nije samo stvar u preregistraciji vozila s tablica koje izdaje MUP Srbije na tablice kosovskog MUP-a nego je problem i sa vozačkim dozvolama. Naime, s novim odlukama o tablicama zajedno idu i rokovi za izdavanje kosovskih vozačkih dozvola, a krajnji je 1. septembar, i do tog datuma, kako tvrde kosovske vlasti, vozačke dozvole MUP-a Srbije neće biti oduzimane. Takođe, tvrde, u sporazumu iz Brisela postoji klauzula kojom se i Kosovu dozvoljava preduzimanje recipročnih mera kada su probne tablice u pitanju. Situacija je početkom godine bila takva da putnička vozila koja iz centralne Srbije odlaze na Kosovo sa srpskim registarskim oznakama moraju mesečno da plate 120 evra za auto-osiguranje (duplo više nego vozila ostalih zemalja), teretna 290 evra, dok pri ulasku sa Kosova u centralnu Srbiju za putnička vozila sa KS oznakama treba izdvojiti za mesečno osiguranje 105 evra (važi isto za sve zemlje), za teretna 236 evra. Oni koji su sa RKS tablicama dobijaju probne tablice koje plaćaju 3000 dinara i po 500 dinara za svaki dan zadržavanja u Srbiji. Zbog toga većina Srba sa Kosova smatra da ovaj sporazum predstavlja ograničenje slobode kretanja, bez obzira na to što Borislav Stefanović, pregovarač srpske strane, kaže kako je jasno bilo istaknuto da sever Kosova, zbog svojih specifičnosti, ne može da potpada pod ovu odredbu dogovora i da se ona odnosi samo na Srbe južno od Ibra.

Podaci kažu da je od novembra 2011. do marta 2012. godine, 4714 kosovskih Srba registrovalo svoja vozila. Od njih, 3445 uzelo je RKS tablice, a 1269 je tražilo KS tablice. Ove brojke mogu ukazati i na to da su kosovskim Srbima, posle svih administrativnih i finansijskih opterećenja na prelazima kojima su tako dugo izlagani, vozila na kraju ipak potrebnija za kretanje po Kosovu nego za putovanja u Srbiju. ◂

Ivana Milanović Hrašovec

Predsednica iz

Kada u septembru bude okončana nadgledana nezavisnost Kosova, o čemu je odluku početkom jula donela Međunarodna upravljačka grupa, Atifete Jahjaga, predsednica Kosova, moći će da se pohvali da se to dogodilo upravo za njenog mandata. Takođe, ako se obistine najnovije obostrane najave susreta sa predsednikom Srbije Tomislavom Nikolićem, biće to prvi susret na najvišem nivou između zvaničnika Srbije i Kosova, otkad je Kosovo proglasilo nezavisnost. U mnogo čemu je Atifete Jahjaga i inače prva ili jedina: prva je predsednica neke (doduše još ne sasvim priznate) zemlje na Balkanu, za sad i jedina, a svakako je najmlađa izabrana na tu funkciju, ima samo 36 godina.

Kako će se i pod kojim uslovima odigrati susret Nikolića i Jahjage još je predmet spekulacija ali, po svemu sudeći, samo je pitanje trenutka kada će do njega doći, naročito imajući u vidu da su obe strane pokazale dobru volju da se to desi. Prema poslednjim najavama, Atifete Jahjaga i Tomislav Nikolić trebalo bi da se sastanu i razgovaraju u oktobru u nekoj od evropskih država. "Visoka predstavnica EU Ketrin Ešton želi da se dvoje lidera sretnu u nekoj od evropskih zemalja. Susret Jahjaga–Nikolić se neće dogoditi u Njujorku na sednici Generalne skupštine UN-a", rekao je za prištinski "Ekspres" pre desetak dana anonimni evropski diplomata. "Ekspres" uz to konstatuje i da je dijalog Prištine i Beograda o severu Kosova neizbežan. Očekuje se da taj deo Kosova, gde većinom žive Srbi i ne funkcionišu kosovske institucije, dobije poseban status što neće uticati na, kako se navodi, "remećenje funkcionalnosti države Kosovo". "Ekspres" piše i da se od susreta ne očekuju konkretni rezultati, već simbolično rukovanje, dok će politički dijalog moći da počne tek kada Srbija učini napredak u primeni sporazuma postignutih u Briselu.

RUKUJU SE, RUKUJU: Iako rukovanje zaista jeste tek simbolički čin, na Balkanu čak i to puca od simbolike. Zato je nedavno rukovanje bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića i kosovskog premijera Hašima Tačija na međunarodnoj konferenciji "Croatia summit 2012" izazvalo prilično burne reakcije političara i javnosti i u Srbiji i na Kosovu. No, baš tim povodom, Atifete Jahjaga izjavila je da je spremna za razgovore sa predsednikom Srbije Tomislavom Nikolićem: "Mi jedino kao legalni i legitimni lideri naših država, izražavajući volju naših građana, možemo razgovarati. I kroz taj razgovor naći čvrsta i postojana rešenja, koja znače i mir i stabilnost u regiji i šire", kazala je Jahjaga u intervjuu za novosadski "Dnevnik" i dodala da Kosovo želi da novi lideri Srbije prihvate realnost i što pre priznaju Republiku Kosovo, i da kao dve susedne države uspostave diplomatske odnose i sarađuju na putu "evroatlantskih integracija". Poboljšanje odnosa sa Srbijom nešto je na čemu Jahjaga uporno insistira, kako u izjavama za medije tako i prilikom susreta sa međunarodnim zvaničnicima. Tako je u julu, prilikom susreta sa generalnim sekretarom NATO-a Andersom Fog Rasmusenom istakla da je Kosovo, "kao suverena i nezavisna država, postalo faktor mira i stabilnosti u regionu i da razvija dobre odnose sa susedima", i dodala da Kosovo "ovako dobre odnose želi da ima i sa severnim susedom, Republikom Srbijom, zato što budućnost celog regiona leži u evropskim integracijama, a u EU možemo stići samo pomažući jedni druge." Iako je raspoložena za dijalog, Jahjaga u svojim izjavama vrlo direktno stavlja do znanja koje su to teme oko kojih nema kompromisa: "Ne postoje ideje o specijalnom statusu ili autonomiji za sever Kosova. Rešenje leži u integraciji severnog dela u kosovske institucije", rekla je Jahjaga u Briselu, izbegavši da direktno odgovori na pitanje da li će sever Kosova biti tema dijaloga vlasti Beograda i Prištine.

POLICAJKA TIHOG GLASA: Krajem prošle godine, američki časopis "Forin polisi" (FP) svrstao je Jahjagu na 12. mesto na listi "25 najmoćnijih žena na svetu za koje nikada niste čuli". U članku o njoj FP ističe da je Jahjaga izabrana za predsednicu Kosova kao potpuni autsajder i donela zemlji svežu, optimističnu perspektivu po pitanju rešavanja problema kriminala na Kosovu i ulaska u EU, te da doprinosi "zaceljenju rana u odnosima sa Srbijom". FP citira Jahjaginu izjavu da su Srbija i Kosovo prinuđeni da dele zajedničku krvavu prošlost, ali su takođe prinuđeni da dele i svetliju, evropsku budućnost.

Atifete Jahjaga rođena je 1975. godine u Đakovici, gde je završila osnovnu i srednju školu. Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Prištini diplomirala je 2000. i odmah se zaposlila

koverte ambasadora

Foto: REUTERS

Odmah nakon što je izabrana za predsednicu Kosova, njen prethodnik Bedžet Pacoli ispričao je za jednu prištinsku televiziju da je Atifete Jahjaga zapravo izbor američkog ambasadora na Kosovu Kristofera Dela, a ne lidera tri stranke kosovskih Albanaca. Pacoli je rekao da je ambasador Del ime nove predsednice doneo u koverti

u pograničnoj policiji. Godine 2006. primljena je na jednogodišnju obuku iz policijskog menadžmenta i kriminalističkog prava na Univerzitetu u Lesteru u Velikoj Britaniji, a kasnije je prošla i profesionalne treninge na Evropskom centru za studije bezbednosti u Nemačkoj "Džordž S. Maršal" i jednogodišnju obuku FBI akademije u Sjedinjenim Američkim Državama. Paralelno sa radom na obrazovanju i usavršavanju, Jahjaga je napredovala i u policijskoj karijeri, pa je na mesto predsednice Kosova izabrana sa činom general-majora, u koji je unapređena kada je postavljena za zamenicu direktora kosovske policije. Prema navodima nekih medija, sa činom general-majora, Jahjaga je žena sa najvišim policijskim činom u čitavoj jugoistočnoj Evropi. Po završetku oružanih sukoba na Kosovu radila je kao prevodilac međunarodnih snaga. Nekako u to vreme zapala je za oko visokim međunarodnim zvaničnicima, a među retkim fotografijama iz tog perioda koje su dospele do javnosti, nalazi se jedna sa Hilari Klinton tokom njene posete Kosovu i jedna napravljena tokom posete Džordža Buša Mlađeg Akademiji FBI u vreme dok ►

Težimo odgovornom i profesionalnom novinarstvu, sa misijom da štitimo građane Srbije od zloupotrebe u štampanim medijima i ujedno podignemo kvalitet novinarstva u Srbiji.
Delovaćemo po Kodeksu novinara Srbije i sopstvenoj savesti, poštujući zakone i pod parolom:
Brzo, besplatno, pravično.

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

www.savetzastampu.rs
Ljube Jovanovića 9c
Tel. 011 30 67 320

Dr Ristić
dom zdravlja

0–24

01.–31. AVGUST

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJATRIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA i MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

DERMATOLOGIJA

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764, Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h
Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

je Jahjaga tamo bila na obuci. Činjenica da se tadašnji američki predsednik slikao baš sa njom, kasnije će poslužiti kao još jedan prilog tezi da je Jahjaga, nestranačka i nepolitička ličnost, za predsednicu Kosova izabrana po nalogu i pod pritiskom američke administracije.

Do najviše političke funkcije na Kosovu Jahjaga je stigla iz potpune anonimnosti. Nakon što je svega dva meseca nakon izbora Bedžeta Pacolija za predsednika, Ustavni sud Kosova doneo odluku da je izbor obavljen neustavno, Jahjaga je izabrana kao zajednički kandidat Demokratske partije Kosova, Demokratskog saveza Kosova i Alijanse Novo Kosovo, na osnovu postignutog sporazuma lidera ovih političkih stranaka.

NIKAD ČULI: Odmah nakon što je izabrana za predsednicu Kosova, njen prethodnik Bedžet Pacoli ispričao je za jednu prištinsku televiziju da je Atifete Jahjaga izbor američkog ambasadora na Kosovu Kristofera Dela, a ne lidera tri stranke kosovskih Albanaca. Pacoli je rekao da je ambasador Del ime nove predsednice doneo u koverti: "Rekao sam da se povlačim i u tom trenutku me je ambasador Del pitao da li sam siguran. Rekao sam – povlačim se, ne želim da budem više koalicioni kandidat za predsednika. A onda je on otvorio koverat koji je zatvoren ležao na stolu i rekao: ovo treba da prihvatite jer ćete izgubiti velikog prijatelja i američku agendu za Kosovo. Kada je američki ambasador Kristofer Del iz koverte izvadio ime Atifete Jahjage kako bi je predložio za predsednicu, Hašim Tači i Isa Mustafa (lider Demokratskog saveza Kosova, prim. nov.) bili su iznenađeni." Pacoli je rekao da se sve ovo događalo u kući u kojoj je Del stanovao u Prištini i dodao da on, Hašim Tači i Isa Mustafa do tada nikada nisu čuli za Jahjagu.

Iako za nju nikada ranije nisu čuli, Atifete Jahjaga je za predsednicu Kosova izabrana 7. aprila 2011, u prvom krugu glasanja. Za nju je glasalo 80 poslanika, deset je bilo uzdržano a, deset je glasalo za njenu protivkandidatkinju Suzanu Novobrdaliu. Poslanici opozicionog pokreta Samoopredeljenje napustili su sednicu Skupštine Kosova jer, kako su saopštili, nisu želeli da glasaju za nekog ko je rezultat nagodbe nekoliko političkih partija, a nije po volji naroda. Bez obzira na to što je bila potpuno nepoznata većini poslanika, Atifete Jahjaga izabrana je za predsednicu Kosova sa velikim brojem glasova poslanika. Više od nje, 88, imao je samo Ibrahim Rugova 2003. godine.

Prvobitni plan kosovskih političara bio je da Jahjaga bude privremeno rešenje, izabrana kako bi se u tom momentu izbegla politička kriza i paraliza institucija. Trebalo je da na funkciji ostane svega devet meseci. Međutim, kao što bez odluke Ustavnog suda o neustavnosti izbora Pacolija nikada ne bi bila izabrana, tako će, opet zahvaljujući Ustavnom sudu Kosova, na funkciji ostati tokom celog petogodišnjeg mandata. Naime, 6. jula ove godine, Ustavni sud je odlučio da bi okončanje njenog mandata ranije takođe bilo kršenje Ustava. "To je konačna odluka o ovom pitanju najviše kompetentne i nezavisne vlasti koju sam ja – kao predsednica Kosova sa mandatom da branim zakon i Ustav, kao i svi građani Kosova, obavezna da sprovedem", navela je Jahjaga u izjavi dostavljenoj medijima. Odluka je izazvala izvesnu uznemirenost među ključnim političkim

Bez obzira na to što je bila potpuno nepoznata većini poslanika, Atifete Jahjaga izabrana je za predsednicu Kosova sa velikim brojem glasova poslanika. Više od nje, 88, imao je samo Ibrahim Rugova 2003. godine

činiocima u Prištini. Hašim Tači izjavio je da poštuje odluku, ali je pozvao na ustavnu i izbornu reformu. Arsim Bajrami, predsednik Odbora za ustavne izmene, naveo je u saopštenju da sud preuzima preveliku moć svojim tumačenjem ustava: "Tako usko tumačenje predstavlja mešanje suda u poslove donosioca Ustava, što se može posmatrati kao mešanje u ovlašćenja Skupštine vezana za donošenje i izmenu Ustava", rekao je Bajrami. S druge strane, analitičari političkih prilika na Kosovu bili su saglasni u tome da Jahjaga treba da ostane na mestu predsednice, jer je tokom dosadašnjeg mandata dala zemlji pozitivan imidž u svetu, a posebno u Sjedinjenim Američkim Državama, te da će međunarodna zajednica verovatno podržati njegov zahtev da ostane.

I zaista, vrlo brzo nakon odluke Ustavnog suda Kosova, na sastanku Međunarodne upravljačke grupe (ISG) za Kosovo u Beču doneta je odluka da se nadgledana nezavisnost Kosova okonča u septembru. Ta odluka znači da se zatvara kancelarija čiji je direktor Piter Fejt, ali ne i da se povlače snage Kfora i Euleksa. Međunarodna upravljačka grupa, koju čine zemlje koje su priznale nezavisnost Kosova, odobrava odgovarajućim kosovskim institucijama da usvoje potrebne ustavne i pravne amandmane za okončanje nadzirane nezavisnosti. U izjavi povodom odluke ISG-a, Jahjaga je kazala da je to i "izraz poštovanja građana i države Kosovo" i istakla da je budućnost Kosova u Evropskoj uniji, čija će načela biti putokaz u izgradnji kosovske države. Ujedno, zahvalila se međunarodnoj zajednici – "SAD, EU i svim zemljama-prijateljima Kosova za pomoć u oslobođenju Kosova, garantovanju mira i stabilnosti u regionu i za poverenje ispoljeno u ponedeljak da Kosovo može da u potpunosti vlada sobom."

JAH-JA-GA: Iako je očigledno da na svojoj strani faktički nema nijednu od relevantnih političkih struja na Kosovu, čini se da se Jahjaga na to ne obazire mnogo, jer ima podršku mnogo značajnijih faktora. Na kojoj strani globusa se oni nalaze, osim one fotografije sa Džordžom Bušom, svedoči i gaf predsednika Evropskog saveta Hermana van Rompeja, koji je zabeležen kamerama i postavljen na Jutjub. Zvaničnici u Briselu očigledno imaju problem da upamte imena i likove zvaničnika sa Balkana, što je potvrdio i današnji gaf Hermana van Rompeja, koji ni posle sastanka sa kosovskom predsednicom Atifetom Jahjagom nije mogao da zapamti njeno ime. "Kako se zovete, draga?", prošaptao je Rompej Jahjagi neposredno pred početak konferencije za novinare, dok su stajali za govornicom u sedištu EU u Briselu. "Jah-ja-ga", dva puta je ponovila kosovska predsednica. Snimak je, uz izjave Rompeja i Jahjage, objavila interna televizija EU. Osim zajedničke prošlosti i zajedničke budućnosti, Jahjaga je tako podelila sudbinu predsednika Srbije Tomislava Nikolića, oko čijeg lika je, takođe u Briselu, visokoj predstavnici EU Ketrin Ešton bila potrebna pomoć asistenata, jer nije znala kako izgleda.

Koliko će Atifete Jahjaga imati uticaja na poboljšanje odnosa Kosova i Srbije, apsolutno ne zavisi samo od nje. Analitičari kažu da je odlična osoba za poboljšanje imidža Kosova, no, iz dosadašnje biografije jasno je da je Jahjaga pre svega odlična za sebe, s obzirom na munjevit i pomalo opskuran napredak u političkoj karijeri. U televizijskim intervjuima koje daje najčešće govori vrlo tiho. Očigledno je da uz podršku kakvu uživa nema ni potrebe da povisi ton. ◂

Jovana Gligorijević

Balkanska kriza struje

Trgovci električnom energijom ukazuju na to da su i pored obilatih snežnih padavina početkom godine neophodne vanredno velike padavine da bi se vodostaj u akumulacijama vratio na normalan nivo

Piše: Martin Bardet

Foto: REUTERS

Jugoistočna Evropa se suočava sa novom krizom u snabdevanju električnom energijom, koja je rezultat gotovo dvogodišnjeg sušnog perioda. Letnji porast u konzumu trenutno se uspešno pokriva uvozom energije iz pravca Slovenije, Mađarske i manjim delom Bugarske. Ipak, ukoliko se suše nastave, rastu brige da bi se usled niskog vodostaja reka i akumulacija region na jesen i zimu mogao suočiti sa ozbiljnim problemima u redovnom snabdevanju električnom energijom.

Trgovci ukazuju da će nastavak suše neminovno rezultirati rastom cena električne energije na regionalnom, međunarodnom tržištu, što će dodatno opteretiti državne elektroprivrede koje moraju da uvoze nedostajuće količine energije. Koliko je ozbiljna situacija postalo je jasno prošle nedelje kada se rumunska *Hidroelectrica*, inače jedan od najvećih regionalnih izvoznika energije, usled niskog vodostaja u akumulacijama pozvala na višu silu i otkazala sve ugovorene prodaje namenjene izvozu. Balkan dodatno opterećuje rekordno nizak vodostaj Dunava, a i ostali veći vodotokovi u regionu se suočavaju sa veoma negativnim hidrološkim procenama.

U međuvremenu, u Albaniji je CEZ (operater tamošnje distribucije) 6. avgusta potvrdio da je skoro učetvorostručio uvoz električne energije na čitavih 350 gigavat-časova mesečno, sa 100 gigavat-časova uvezenih u julu mesecu. "Odluka o povećanju uvoza je potez koji su CEZ i Albanska država preduzeli radi stabilizacije energetske situacije u zemlji", navodi se u saopštenju CEZ *Shperndarje*. "Naša holding kompanija iz Praga je odlučila da alocira veća finansijska sredstva za nabavku energije, kako bi obezbedila nesmetano snabdevanje albanskih potrošača u dolazećim mesecima", navodi se u istom saopštenju. CEZ je objasnio da odluka o većim kupovinama sada za cilj ima čuvanje akumulacija za kasniji period u godini.

Sredinom jula Elektroprivreda Bosne i Hercegovine, takođe jedan od vodećih regionalnih izvoznika energije, saopštila je da je proizvodnja iz hidroelektrana u 2012. godini niža za čitavih 42 odsto, od 3280 GWh koliko je bilo u planu. "U prvoj polovini godine proizvodnja hidroelektrana je pokrila svega 18 procenata ukupne proizvodnje", saopštio je 18. jula Mirsad Šabanović, šef snabdevanja i trgovine EPBiH. Njegov kolega Elvedin Grabovica, generalni direktor EPBiH-a, saopštio je da se sada očekuje kako će ukupna proizvodnja EPBiH u 2012. biti 20 odsto niža od one u 2011, delom zbog remonta postrojenja od 215 megavata u termoelektrani Tuzla, a najviše zbog produženog sušnog perioda. Bosna i Hercegovina je jedini izvoznik električne energije na zapadnom Balkanu, a čak 40 procenata energije proizvodi u hidroelektranama.

Trgovci električnom energijom ukazuju na to da su i pored obilatih snežnih padavina početkom godine, neophodne vanredno velike padavine da bi se vodostaj u akumulacijama vratio na normalan nivo. "Ovo leto je u pogledu padavina čak nešto gore od leta 2011, posebno kad se uzme u obzir da su vodostaji u rezervoarima već bili na niskom nivou", kaže Mladen Apostolović, šef trgovine i portfolija u EFT Groupu. "Dodatno opterećenje predstavljao je remont značajnog broja termoenergetskih objekata u regionu, što je u drugom kvartalu godine rezultiralo većom proizvodnjom hidroenergetskih objekata i dodatnim pražnjenjem akumulacija. Proizvodnja hidroelektrana u regionu je u šestomesečnom periodu, od oktobra 2011. do marta 2012, bila najniža u poslednjih 15 godina – proizvedeno je ukupno oko 11 teravat-časova energije, što je čak 56 odsto ispod proseka", objašnjava Apostolović i ukazuje da je ovo pre svega regionalni problem jer Balkan proizvodi preko 25 odsto energije u hidroelektranama. "Ukupna proizvodnja energije u prvih šest meseci ove godine u regionu je 16 odsto manja nego prošle godine, dok je u slučaju Bosne i Hercegovine manja za čitavih 50% u odnosu na višegodišnji prosek", navodi Apostolović.

Analitičari su složni u proceni da će se zemlje Balkana suočiti sa potencijalno ozbiljnim problemom u obezbeđivanju dovoljno energije za grejnu sezonu, ukoliko izostanu velike padavine u četvrtom kvartalu godine. "Normalno snabdevanje će u tom slučaju gotovo isključivo zavisiti od pouzdanosti rada velikih termoelektrana u regionu. U svetlu toga, treba se, na primer, osvrnuti na nedavno saopštenje EPS-a da je radi remonta van pogona čak 1200 megavata kapaciteta (TENT A5, TENT B1 i Kostolac B2), i da je planirano da se ovi blokovi vrate na mrežu u toku grejne sezone, tek krajem oktobra ili početkom novembra. Zato sam siguran da će se regionalne elektroprivrede dobro pripremiti i pravovremeno obezbediti dovoljne količine energije radi podmirivanja sopstvenih sistema u slučaju potencijalno kritičnih situacija", zaključuje Apostolović. ◂

(Preneto iz Platts Energy in Eastern Europe)

150 godina bankarstva u Srbiji

FOTO: A. Andić

SPAJAMO TRADICIJU

TRADICIJA

ALPHA BANK

INOVACIJU

Već 130 godina dosledno poštujemo vrednosti kojima spajamo ljude i mesta, ideje i sredstva, staro i novo, nudeći inovativne i kvalitetne bankarske usluge svim našim klijentima.

Ponosni smo na prošlost, kao i na ono što smo danas: pouzdana Banka, duge tradicije i moderne vizije koja će nas voditi ka novim delotvornim rešenjima za sve Vaše potrebe.

INOVACIJA

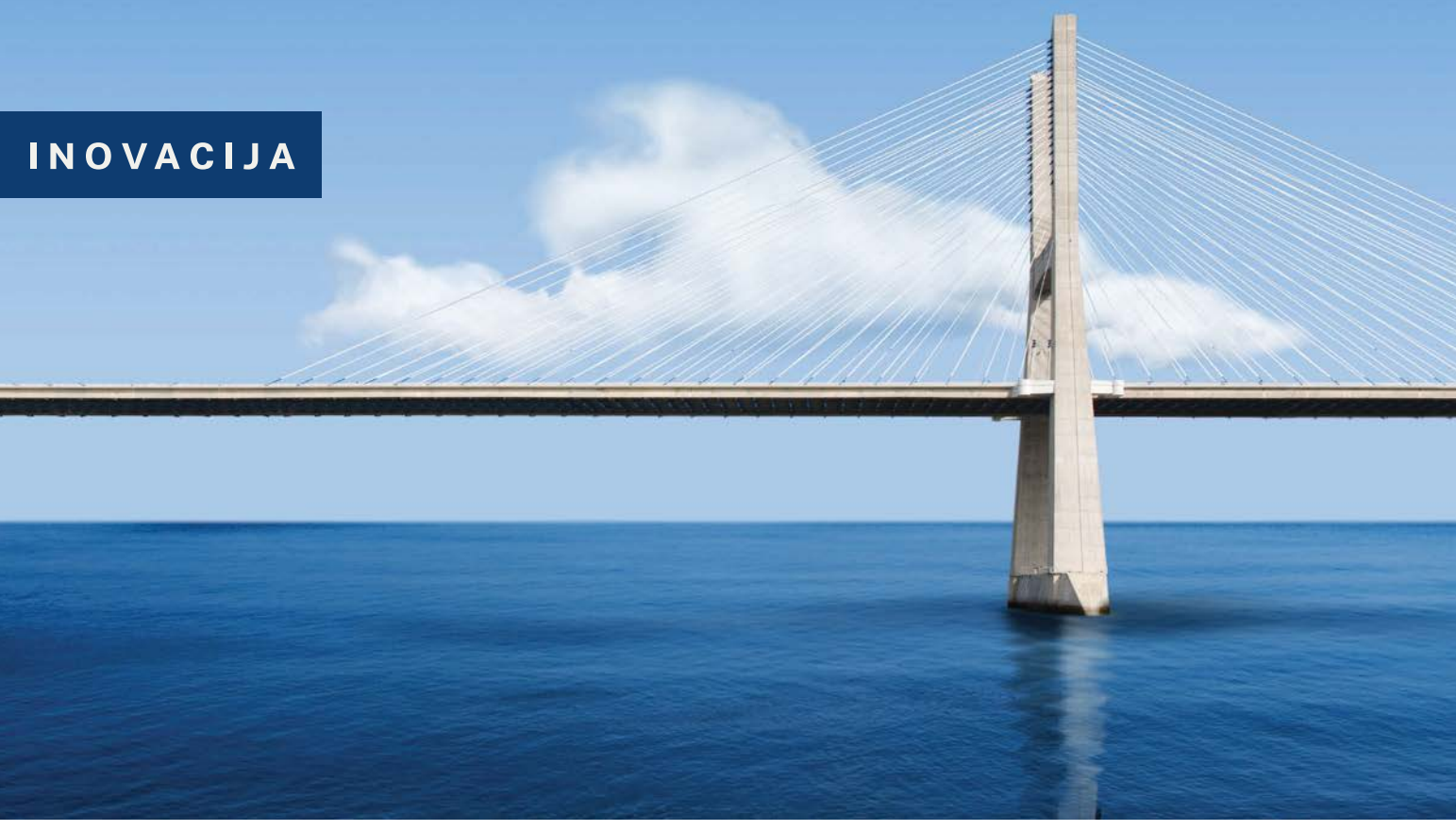

Zajedno, imamo divnu budućnost

0800 250 250, www.alphabankserbia.com

Praznik srpskog bankarstva, 16. avgust

Sutra će osvanuti novi dan

Naše poslovne banke svoj "praznik", 16. avgust, dan kada pada 150. godišnjica od početka bankarstva u modernoj Srbiji, to jest dan kada je osnovana čuvena Uprava fondova, prva kreditna ustanova u Kneževini – dočekale su u tmurnom ambijentu jedne krizne državne ekonomije i u vremenu kada je postizborna "smena vlasti" pojačala pritiske na čitav finansijski sektor, dovela da smene rukovodstva u centralnoj emisionoj banci, a afera u Agrobanci došla i do sudsko-policijskog istražnog postupka.

Uza sve te, nadajmo se, prolazne "vanredne probleme", 33 aktivne poslovne banke u Srbiji suočavaju se i sa klasičnim teškoćama koje se uvek javljaju u vremenu privredne recesije, niske ekonomske konjunkture, visokog javnog državnog duga, velike nezaposlenosti i dosta raširenog siromaštva u zemlji koja i inače ima nizak bruto domaći proizvod po glavi stanovnika, od oko 5000 američkih dolara.

Prvi od tih tipičnih kriznih problema jeste da udeo kredita čije otplate kasne duže od 90 dana u Srbiji raste iz meseca u mesec i da je dostigao oko 25 odsto u ukupnom broju kredita. Međutim, to nije glavni razlog što banke u Srbiji naplaćuju najvišu prosečnu kamatnu stopu na kratkoročne kredite u regionu (oko 14 odsto) kao i na investicione kredite (blizu 8 odsto). Jedan od ključnih razloga je to što zemlja nosi visok politički rizik, nužne ekonomske reforme su skoro zaustavljene, a poneke sistemske mere čak idu korak nazad (regulacija položaja Narodne banke Srbije). Sve to, a naročito loše ekonomske prilike u zemlji, baš ovih dana uticale su i na odluku američke agencije Standard i Purs (S&P) da snizi rejting države za jedan stepen, na nivo BB minus sa negativnim izgledima.

Bankarski poslovi u Srbiji i inače poslednjih godina uglavnom se vrte oko relativno malog volumena novčanog i kreditnog prometa – građanstvo ima ukupna kreditna zaduženja na nivou oko 600 milijardi dinara, a preduzeća nešto manje od 1500 milijardi dinara. Dakle to je ukupno oko 20 milijardi evra, što je za jednu evropsku zemlju sa oko 7,3 miliona stanovnika u suštini nedovoljno za krupniji bankarski biznis.

Uprkos svemu tome, vodeći bankari i banke u Srbiji drže se zlatnog načela – "sutra će osvanuti novi dan", pa i stranci koji su investirali u srpske banke veruju da će i Srbiji jednom krenuti na ekonomskom polju i da će njena privreda, a naravno i njeni građani, dočekati bolja vremena, pa će biti i veći potrošači bankarskih usluga.

U istoriji srpskog bankarstva bilo je, kako će čitalac videti i u ovom prilogu "Vremena", i padova i uspona. Na primer, Prva srpska banka, osnovana 1869. godine u Beogradu, sa uplaćenom glavnicom od 200.000 dukata, propala je u roku od dve godine. Pored drugih, izgleda da je glavni problem bio u tome što je banka 187.000 dukata podelila kroz povoljne kredite članovima sopstvene uprave, a oni pozajmljeno nisu vratili. Banka je 70.000 dukata izgubila i na špekulacijama na berzi u Beču, zato što je od svojih komintenata primala naloge o kupovini ili prodaji vrednosnih papira usmeno, a oni te naloge, kad se ispostavljalo da nisu bili uspešni – kasnije nisu priznavali.

Slom ove banke imao je za posledicu to da čitavih deset godina nikome nije padalo na pamet da ponovo ulaže novac u osnivanje neke banke u Srbiji. Istina, u Vojvodini, gde je, naravno, 1864. godine osnovana doista prva srpska banka, Novosadska štedionica, prilike su bile nešto drugačije, pa je u ovom razdoblju stvoren čak 31 novčani zavod.

Golgota bančinih akcionara i štediša na našim prostorima bila je najveća posle Prvog

i posle Drugog svetskog rata. Prilikom stvaranja Kraljevine SHS srpski radikali su došli na ideju da nacionalizuju sve banke u kojima ima stranog kapitala – ili putem asimilacije aktive i pasive, ili putem postavljanja državnog komesara na osnovu Zakona o postupanju sa imovinom neprijateljskih podanika od 5. juna 1919. godine. No, banke u prečanskim krajevima više je upropastila ratna inflacija austrijskih kruna, a potom i srpskih dinara i zamena novca u novoj državi nego ove "nacionalizacije". Jer, ova nacionalizacija je iscrpljena postavljanjem "nacionalnih ljudi" u upravne odbore banaka sa stranim kapitalom. Državni komesari su jedino bili veoma skupi, pa su se, na primer, članovi Banatske trgovačko-industrijske i zanatske komore iz Velikog Bečkereka 1927. godine žalili Beogradu da su za 15 minuta prisustva tog komesara godišnjoj skupštini njihove banke, morali da mu isplate dnevnicu od 3000 dinara.

Posle poratnih inflacionih godina u Kraljevini je zavladala deflaciona manija, a čežnja za stabilnim novcem kulminirala je 1931. godine, začudo tek posle velike deflacione Američke krize 1929. godine, kada je u svetu Kejnz već demistifikovao neutralnost novca. Zakonom o novcu, koji je donet na Vidovdan 1931. godine, uveden je dinar sa zlatnom podlogom (0,0265 gr zlata), i to uz pomoć francuskog finansijskog kredita od 1.825 miliona dinara. Zanos o dinaru kao najjačoj evropskoj valuti (u stvari, trećoj po veličini jedinice merene u zlatu) trajao je, međutim, samo 102 dana – a taj zanos koštao je građane i privredu zemlje veoma mnogo (društveni proizvod je više nego prepolovljen za samo nekoliko godina).

Šta se desilo? Samo nekoliko dana posle donošenja zakona o zlatnom dinaru pale su pod stečaj dve velike evropske banke – austrijska Kreditanstalt banka i nemačka Danatbank, sa kojima je jugoslovensko bankarstvo bilo prisno vezano. Brzo potom je stigla vest da je američki predsednik H. Huver proglasio moratorijum na ratne reparacije Nemačke i Austrije (značajan devizni izvor Kraljevine SHS), te da je Bank of England, upravo suprotno jugoslovenskoj centralnoj banci, napustila pravilo zlatnog pokrića funte. Od jula do septembra 1931. godine, na vest o ova četiri događaja, u velikoj građanskoj panici iz jugoslovenskog bankarskog sistema povučeno je 2100 miliona dinara štednje, a u inostranstvo prebačeno 300 miliona dinara deviznih sredstava. Već 7. oktobra zakonski propisi koji su stvorili famozni dinar kao "najstabilniju evropsku valutu", morali su biti menjani, sa akcentom na snažne devizne restrikcije.

Posle Drugog svetskog rata celokupno bankarstvo je nacionalizovano, ali već polovinom šezdesetih godina 20. veka socijalističko rukovodstvo Jugoslavije počinje da shvata da bez razvijenog poslovnog bankarstva neće moći da obezbedi veći dotok međunarodnog kapitala u zemlju. Tada počinju da se razvijaju i relativno snažne poslovne banke, nažalost najčešće pod suviše velikim uticajem političkih rukovodstava republika i pokrajina u tadašnjoj federaciji. Ipak, pored slovenačkih, srpske banke su bile vodeće u SFRJ, ali će ih ratne prilike i svetske sankcije devedesetih godina proteklog veka potpuno upropastiti.

Posle 2000. godine, kada se Srbija otvara prema svetu i kada se rađa takozvani "evropski put" države, bankarstvo se, gotovo začudo, prvo stabilizovalo, dakako uz obilate investicije stranih banaka. Nadajmo se, zbog toga, da će i ovoga puta, posle tekuće krize, "doći novi dan" kada će se bolje i uspešnije poslovati i u Srbiji.

Dimitrije Boarov

150 godina od osnivanja prve bankarske ustanove u Srbiji – Uprave fondova

Narodni muzej: Bivša zgrada Uprave fondova

Nakon Svetoandrejske skupštine, prve srpske "slavne revolucije", u narodu se javila nada da će ponovni dolazak Obrenovića na vlast označiti početak korenitih reformi u privredi i društvu, s obzirom na to da su korupcija i zelenaštvo bili prisutni na svakom koraku. Otuda je druga Miloševa vlada odmah započela s reformama pravosudnog sistema – donošenjem Zakona o sudskom postupku i novog Kaznitelnog zakonika, a njegov sin i naslednik Mihailo s organizovanjem legalnog bankarskog sistema – ne bi li "zaduženom narodu omogućio put da se lakše odužiti može". Tako su Mihailovim ukazima od 16. i 24. avgusta 1862. godine doneti Zakon o Upravi fondova i Zakon o davanju novca pod interes iz kase Uprave fondova, kojima zapravo otpočinje istorija bankarstva u Srbiji.

Iako su u tadašnjoj Srbiji na vlasti bili konzervativci, prihvaćena je ideja liberala da država osnuje jednu bankarsku ustanovu koja bi stala na put zelenaštvu, jer, kako se tada govorilo, "zelenaški krediti se mogu suzbiti samo nezelenaškim kreditima". Međutim, vreme koje je dolazilo pokazalo je da će borba protiv zelenaštva u Srbiji trajati dosta dugo, kao i da nije dovoljno samo nominalno osnovati ustanovu za rešavanje određenih društvenih problema, nego da pored ustanove mora postojati i volja u društvu da se ti problemi reše.

Uprava fondova je svoj osnivački kapital (u iznosu od 10 miliona groša-dinara) stekla akumulirajući sve dotadašnje državne fondove – crkveni, manastirski, školski, bolnički, šumski, "udovički" i pupilni i depozitni novac kod sudova. Za novac poveren Upravi jamčila je kneževina, dok je za prvog upravnika – na Mihailov predlog, vlada imenovala Milovana Spasića. Pored navedenog, istim zakonom je utvrđena i kamatna stopa, kao i uslovi pod kojima će Uprava fondova odobravati kredite. Isključivo hipotekarne prirode, zajmovi su odobravani do polovine procenjenih založenih nepokretnosti, s godišnjom kamatom od 6 odsto (od čega je 1 odsto pripadao državi na ime rizika), s rokom otplate do 20 godina i kreditnim minimumom u iznosu od 1000 groša, a maksimum do 50.000 groša.

I sve bi možda bilo idealno, ali kreditni minimum nije mogao da ispuni gotovo nijedan zaduženi seljak, jer je za to bilo potrebno imati pet hektara zemlje, a to u tadašnjoj Srbiji nije imalo više od 60 odsto poljoprivrednih domaćinstava. Tako su sredstva prikupljena iz fondova dobili imućni trgovci i činovnici – upravo oni koji su se i bavili zelenaštvom, plasirajući

35 GODINA

I SIGURNI STE DA MOŽEMO DA PRATIMO VAŠ RITAM

PRE 35 GODINA ZNALI SMO DA IGRAMO I VALCER, I TANGO, I POLKU. DOŠLI SMO U SRBIJU I NAUČILI ŠTA VAS POKREĆE, ČEMU TEŽITE I ŠTA VAS VESELI. SADA SIGURNIM KORAKOM PRATIMO RITAM VAŠIH POTREBA, A KADA NAS POZOVETE, SPREMNI SMO I DA POVEDEMO "KOLO".

JER IGRAMO U ISTOM TIMU

SOCIETE GENERALE SRBIJA

35 GODINA U SRBIJI

Prva srpska banka

Nakon pokušaja države da legalizuje kreditnu delatnost u Srbiji, javlja se krajem šezdesetih godina XIX veka i privatni sektor sa istom idejom. Grupa beogradskih trgovaca na čelu sa Živkom Karabiberovićem, "praviteljstvenim bankerom", prihvata ponudu Jakoba Hercla, zastupnika Franko-Ungarrische banke iz Pešte, da se u Beogradu osnuje novčani zavod pod imenom Prva srpska banka. Februara 1869. godine ministarstvo finansija dozvolilo je osnivanje prvog privatnog novčanog zavoda u Srbiji. Prema statutu, Banka je osnovana kao akcionarsko društvo sa početnim kapitalom od milion dukata, podeljenim na 25.000 akcija nominalne vrednosti od 40 dukata. Polovinu akcionarskog kapitala trebalo je da uplati strani osnivač – Francusko-ugarska banka, dok su drugu polovinu u obavezi bili da obezbede beogradski trgovci. Međutim, Prva srpska banka je otpočela sa radom 2. oktobra 1869. godine, ali sa uplaćenom glavnicom od svega 200.000 dukata. Banka nije uspela dugo da se održi, usled čisto špekulativnog poslovanja u kom su materijalno stradali ne samo njeni osnivači i poverioci nego i država. Umesto da postane prethodnica organizovanog bankarskog sistema u Srbiji, ona je svojim slomom 1871. godine nanela teške posledice razvoju bankarstva, prouzrokujući već tada podozrenje naroda u novčane institucije.

Knez Mihailo Obrenović

ova "nova" sredstva po "mnogo povoljnijim uslovima" nego do sada – smanjujući njihovu (zelenašku) kamatu sa 20 na 12 odsto.

Trebalo je da prođe četiri godine da vlada Ilije Garašanina prizna da "Uprava fondova nije bila od velike koristi onima kojima je u prvom redu bila namenjena", te donosi odluku o smanjenju kreditnog minimuma sa 1000 na 500 groša.

Ali kao u basni o lisici i rodi ili u priči o štapu i šargarepi, kada je napokon i običnom seljaku bio dostupan povoljan kredit, javljaju se nove "otežavajuće okolnosti". Naime, Uprava nije imala filijale po unutrašnjosti zemlje, nego samo centralu u Beogradu, gde se usled komplikovanog postupka odobravanja zajma on nije mogao odmah realizovati. A kako siromašni zemljoradnik nije mogao podneti dodatne troškove odlaska i boravka u Beogradu, s neizvesnim ishodom kreditnog zahteva on se odlučuje da se i dalje zadužuje kod zelenaša, čiji je "kredit" istina bio skuplji, ali se do njega lakše i dolazilo.

Tek će sa izmenama zakona o Upravi fondova iz 1898. godine ovakva politika doživeti korenite izmene. Sa osnivanjem filijala u svim većim mestima u Srbiji (Šabac, Smederevo, Požarevac, Zaječar, Niš, Kragujevac, Jagodina, Čačak, Užice i Valjevo), povoljni krediti su postali dostupni svim zainteresovanim korisnicima, a zelenaštvo se kao pojava počelo iskorenjivati. Novu poslovnu politiku su mogli realizovati samo novi ljudi, te unutar Uprave dolazi do personalnih promena, dok država preuzima garancije za celokupno njeno poslovanje. Ove mere će se reflektovati na povratak poverenja građanstva u celokupan bankarski sistem u Srbiji.

Veliki uticaj na podizanje ugleda Uprave odigrala je i njena monumentalna zgrada, podignuta 1903. u samom centru Beograda po projektu Andre Stevanovića i Nikole Nestorovića.

Do početka Prvog svetskog rata, Uprava fondova je postala jedina srpska banka koja je uspela da plasira svoje akcije i na međunarodno tržište, kao i da dobije dva zajma od konzorcijuma francuskih banaka. Njeni plasmani nisu bili samo hipotekarne prirode – ona učestvuje u podizanju srpske infrastrukture, gde naročito investira u izgradnju železničke mreže, a neretko finansira i samu državu.

Uprava fondova se tokom Prvog svetskog rata povlačila zajedno sa vladom Kraljevine Srbije. Po dolasku na Krf aprila 1916. otvorila je svoju kancelariju, a nedugo zatim i filijalu

Okružne štedionice

Usled neefikasnog delovanja Uprave fondova i brzog sloma Prve srpske banke, Namesnička vlada je 21. oktobra 1871. godine donela ukaz o osnivanju *okružnih štedionica*. One se osnivaju u Smederevu, Čačku, Užicu, Kruševcu i Kragujevcu, sa istim ciljem kao i Uprava fondova – da budu bliže selu i sitnom zemljoradniku. Okružne štedionice nisu bile akcionarska društva, nego zadruge za štednju i kredit, koje u tu svrhu dobijaju na upotrebu opštinski i crkveni novac, bolničke prireze i sudske depozite do 1000 dukata. Štedni ulozi, koji su primani na "priplod", bili su limitirani – od 10 dukata (minimum) do 1200 dukata (maksimum), a donosili su poveriocu kamatu od 5 odsto na godišnjem nivou. Shodno toj odluci, i krediti su odobravani u granicama od 50 do 500 dukata, uz godišnju kamatnu stopu od 7 odsto. Zajmovi su odobravani samo stanovnicima onog okruga u kom se štedionica nalazila, i to na rok od šest meseci do tri godine – uz hipoteku na nepokretnosti ili uz "garanciju" opštinskih vlasti. Prvenstveno pravo na kredit imala su poljoprivredna domaćinstva čiju letinu je zadesila elementarna nepogoda i ona koja su dokazala da imaju zelenaške dugove. Nažalost, ni pokušaj sa okružnim štedionicama nije uspeo, jer su od sedamnaest okruga – koliko ih je tada bilo u Srbiji – one bile otvorene u svega pet, a tamo gde su otvorene, novac je vrlo brzo bio razgrabljen. Analogno Upravi fondova, i ovde je bila učinjena greška, tako što su najveći iznosi kredita odobravani onim ljudima koji su se upravo bavili zelenaštvom – i to bez nepokretne zaloge (hipoteke), nego samo uz "garanciju" korumpiranih opštinskih vlasti – koje su bile kratkotrajne, jer su se menjale zajedno sa relativno brzim promenama vlade. Ovakva "kreditna politika" vrlo brzo je dovela do zatvaranja i ovih novčanih zavoda.

FOTO: A. Anđić

u Solunu. Zanimljivo je da je i u takvim okolnostima Uprava primala depozite, isplaćivala štedne uloge i penzije svim srpskim izbeglicama u Grčkoj, kao i da je redovno servisirala svoje obaveze prema stranim poveriocima. Prilikom ove "seobe", dosta bančine dokumentacije je nestalo, a istu sudbinu su doživele i intabulacione knjige po sudovima u okupiranoj Srbiji, tako da je pune dve godine nakon oslobođenja trajala rekonstrukcija bančinih dužnika i poverilaca (koja, uzgred rečeno, nikada nije dovedena do kraja).

Sa stvaranjem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca nametnulo se pitanje osnivanja jednog centralnog hipotekarnog zavoda, koji bi bio nosilac hipotekarnog kredita u novoj državi i na taj način pomogao njenom privrednom i ekonomskom napretku. Uprava fondova je *via facti* postala i jedno i drugo.

Zakonskom uredbom od 30. marta 1922. godine Uprava fondova menja naziv u Državnu hipotekarnu banku Kraljevine SHS i proširuje delokrug rada na čitavu teritoriju novostvorene državne zajednice. Osnivaju se filijale i agencije u svim većim privrednim centrima, a decentralizacijom nadležnosti omogućuje se relativno lako dobijanje kredita.

Kuriozitet predstavlja činjenica da je Državna hipotekarna banka (DHB) bila jedini domaći novčani zavod koji je odobravao kreditne zahteve i iz inostranstva, poput ostalih zapadnoevropskih velebanaka. Takav renome omogućio joj je da u periodu od 1922. do 1929. godine dobije izuzetno povoljne kredite kod Societe de Banque Suisse i International Hypobank iz Bazela, kao i od bankarske kuće J&V Seligmann & Co. iz Njujorka. DHB je za deset godina (1922–1932) postala ubedljivo najjači novčani zavod ne samo u tadašnjoj Jugoslaviji nego i u čitavoj jugoistočnoj Evropi. Doduše, taj status joj je omogućio i svojevrstan monopolski položaj koji je imala u odnosu na druge banke u zemlji, jer je i dalje upravljala svim državnim fondovima, dok su sva ostala javna preduzeća morala da posluju preko njenih računa.

Uoči Drugog svetskog rata, DHB se nalazila u dva navrata na udaru svojih štediša, koji su septembra 1939. i aprila 1941. reagovali na događaje koji su sledili – povlačenjem depozita, i u oba slučaja se pokazala kao ustanova koja i u takvim okolnostima čuva svoj ugled i renome. Nakon kapitulacije Kraljevine, uprava DHB je donela odluku da banka nastavi sa svojim poslovanjem i u uslovima okupirane Srbije i razbijene Jugoslavije – tretirajući filijale izvan Srbije, kao "bančine filijale u inostranstvu".

Sa oslobođenjem zemlje dolazi do promene društveno-ekonomskog sistema u kom su sve bankarske ustanove stavljene pod kontrolu nove vlasti. Državnoj hipotekarnoj banci je na osnovu Odluke od 12. novembra 1944. dozvoljeno da nastavi sa radom – da prima i isplaćuje štedne uloge, a da kredite odobrava samo po specijalnom naređenju NKOJ-evog poverenika za finansije. Zanimljivo je da su se štedni ulozi nastali pre rata, kao i za vreme okupacije (prethodno konvertovani u razmeri 20:1), mogli podizati do iznosa od 10.000 novih dinara – pod uslovom da imovina vlasnika depozita nije bila okarakterisana kao "neprijateljska", što je automatski značilo da se konfiskuju i štedni ulozi. Zakonom od 28. avgusta 1946. DHB je pretvorena u centralnu banku za kreditiranje dugoročnih investicija na prostoru države FNRJ, promenivši pritom naziv u Investbanku Beograd. Banka je dobila i novo sedište, jer će se u njeno velelepno zdanje, nekoliko godina kasnije (1950), useliti Narodni muzej Srbije.

Igrom sudbine, nakon druge srpske "slavne revolucije" poznatije kao "petooktobarska", kada se u narodu ponovo (po ko zna koji put) javila nada da će demokratizacija društva iskoreniti korupciju i kriminal, kao prvu meru vlada je uhapsila "vidovitu Zorku", dok je početkom januara 2002, na predlog tadašnjeg guvernera Narodne banke, donela odluku o likvidaciji najstarijeg novčanog zavoda u zemlji.

Dr Boris Kršev

Uvek je pravo vreme za štednju

Na sam pomen štednje građani uglavnom pomišljaju na pogodnosti koje banke u Srbiji nude kroz različite akcije u okviru nedelje štednje i upravo taj period smatraju najpovoljnijim trenutkom za oročavanje novca. Međutim, to odavno nije jedini period kada banke nude posebne uslove štednje. Tokom cele godine, banke se trude da u potpunosti zadovolje potrebe savremenog štediše novim depozitnim proizvodima i velikim brojem akcijskih ponuda kamatnih stopa.

Piraeus banka konstantno radi na unapređenju uslova štednje i proširenju ponude kako bi bila u stanju da zadovolji različite potrebe svojih klijenata, ističe Jorgos Panucopulos**, pomoćnik direktora za razvoj proizvoda, marketing i PR te banke.**

"Vođeni prethodnim iskustvom poslovanja na srpskom tržištu, nedavno smo pokrenuli novi program štednje u evrima pod nazivom 'Piraeus 2x6', oročenje na 12 meseci, sa dva pojedinačno definisana roka oročenja kojem je za svaki novi rok oročenja utvrđen poseban nivo kamatne stope. Verujem da ćemo uz atraktivnu kamatnu stopu kao i fleksibilnost tokom perioda oročenja pružiti klijentima podstrek da na sopstvenom novcu zarade štedeći kod nas", izjavio je Jorgos Panucopulos.

"Piraeus 2x6" je namenjen kako rezidentima tako i nerezidentima uz NKS od 5,5 odsto za prvih šest meseci oročenja, odnosno 6 odsto za drugi period oročenja uz atraktivnu EKS od 5,23 odsto. Pogodnost ovog programa štednje je pripis kamate glavnici po dospeću prvih šest meseci, čime se ulog povećava i ponovo oročava po većoj kamatnoj stopi, a sve to uz mogućnost raspolaganja oročenim sredstvima bez gubitka ostvarene kamate iz prethodnog perioda.

U Piraeus banci danas je na raspolaganju široka lepeza programa štednje zahvaljujući čemu mogu da izaberu uslove koji će u najvećoj meri zadovoljiti njihove potrebe. Uvek traženi i veoma atraktivni proizvodi su Piraeus 30 i Piraeus 50 koji omogućavaju povlačenje do 30 odsto odnosno 50 odsto oročenih sredstava bez razoročenja depozita.

Piraeus Unapred je oročena štednja koja pruža opciju podizanja kamate unapred, tj. u trenutku polaganja sredstava.

Piraeus Premium Plan je pogodan za klijente kojima odgovara dugoročna štednja jer je ovo oročenje na 3 godine, gde se kamata uvećava na godišnjem nivou.

Posebna ponuda se odnosi na oročenja u RSD sa veoma atraktivnim kamatnim stopama koje idu čak do 13,50 odsto na godišnjem nivou.

Prema rečima Jorgosa Panucopulosa, zahvaljujući ovakvom programu nedelja štednje u Piraeus banci trajaće tokom čitave godine.

"Svesni smo da klijenti na srpskom tržištu uglavnom nisu u poziciji da čekaju sa oročenjem novca jer će ga u periodu čekanja najverovatnije preusmeriti na nešto drugo. Upravo zato se trudimo da konstantno poboljšavamo svoju ponudu depozitnih proizvoda tokom cele godine i na taj način privučemo klijente", zaključio je gospodin Panucopulos.

U vremenu kada je kriza okovala ambicije za pokretanje malog i srednjeg biznisa štednja se javlja kao jedna od najboljih alternativa za građane koji planiraju da investiraju svoj novac. Osim što nema rizika da se novac nepovratno izgubi, dodatni stimulans za oročenu štednju svakako predstavljaju i novi, poboljšani uslovi koje banke nude tokom čitave godine.

Societe Generale Srbija, 35 godina podrške privredi i građanima Srbije

Societe Generale u Srbiji posluje od 1977. godine, kada je u Beogradu otvoreno predstavništvo banke iz Pariza, što je ujedno bilo jedno od prvih predstavništava neke strane banke u tadašnjoj Jugoslaviji. Tokom proteklih 35 godina, nikada nije prestajala sa radom, bila je konstantno na usluzi svojim klijentima, bez obzira na promene u političkom i ekonomskom okruženju.

Do 1991. godine, predstavništvo je davalo podršku privredi kroz finansiranje velikih projekata, poput fabrika Magnohrom iz Kraljeva, UTVA iz Pančeva, kao i mnogih drugih u celoj tadašnjoj saveznoj državi.

Predstavništvo je 1991. godine preraslo u prvu domaću banku sa većinskim stranim kapitalom u Srbiji, Societe Generale Yugoslav Bank. Tokom naredne decenije, banka je radila isključivo sa privredom, a od 2001. godine prerasta u univerzalnu banku i počinje da servisira i fizička lica. Od 2007. godine, menja ime u Societe Generale banka Srbija.

Ostvareni profit banke konstantno je investiran u dalji razvoj i uvećanje kapitalne baze banke, što je svakako doprinelo tome da je Societe Generale banka danas jedna od najznačajnijih finansijskih institucija u zemlji. U tom kontekstu, značajno je podsetiti da je Societe Generale banka prva koja je, u Bulevaru Zorana Đinđića na Novom Beogradu, još 2006. godine sagradila svoju upravnu zgradu, pokazujući na taj način svoje opredeljenje ka dugoročnom poslovanju u Srbiji.

Nakon otvaranja prve ekspoziture u Ulici Kralja Petra u Beogradu, razvijala se postepeno, organskim rastom, i danas raspolaže mrežom od 103 ekspoziture i ima preko 1300 zaposlenih.

U Srbiji, pored banke, posluju i povezane kompanije: lizing kompanija Sogeliz, Societe, Društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom Societe Generale Penzije i osiguravajuća kuća Societe Generale Osiguranje, a od 2006. godine i ALD, članica Societe Generale grupe, kompanija koja se bavi operativnim lizingom sa punom uslugom.

Jubilarnu, 35. godišnjicu poslovanja u Srbiji, Societe Generale banka je obeležila nizom događaja širom Srbije, kao i sloganom "Jer igramo u istom timu", naglašavajući time pre svega svoju fokusiranost na klijenta i njegove potrebe. Kao banka sa tridesetpetogodišnjom tradicijom poslovanja u našoj zemlji, dugoročno orijentisana ka tržištu Srbije, Societe Generale Srbija teži da svojim klijentima bude istinski partner na duge staze, izlazeći u susret njihovim potrebama, u skladu sa kretanjima na tržištu.

Umetnost i bankarstvo, oduvek zajedno

ALPHA BANK

Priča o Alpha Bank, koja u Srbiji posluje od 2002. godine, istovremeno je priča o njenom sedištu – zgradi u Ulici kralja Milana u Beogradu, u kojoj su oduvek radili bankari

Zgrada je podignuta 1924. godine u samom srcu prestonice kao sedište Jadransko-Podunavske Banke i govori o sprezi arhitekture, mitologije i bankarstva. Bankari su i tada prepoznali da je raskrsnica dve važne saobraćajnice, Ulice kneza Miloša (tada Kralja Ferdinanda) i Kralja Milana, preko puta tadašnjeg hotela London, najbolja moguća lokacija za sedište Banke. Banka je imala filijale u dvadesetak gradova, a poslovanje je obavljala i u Americi. Prva Godišnja skupština održana je juna 1925. godine, na kojoj je naglašeno da je Banka postigla "opšte nacionalno i privredno veliki uspeh" i uspela da očuva interes i ugled domaćeg bankarstva. Iako je veći deo arhive Banke uništen, zna se da je Jadransko-Podunavska Banka poslovala do 1944. godine i bila jedan od osnivača Udruženja banaka u Beogradu. Zabeleženo je da je 1940. godine ostvarila dobitak u iznosu oko 4,1 milion dinara, ali da je samo osmi deo ovog prihoda podeljen akcionarima, dok su ostala sredstva uložena u solidarne fondove, što se poklapalo sa tadašnjim solidarnim načinom poslovanja.

Monumentalni objekat u današnjoj Ulici kralja Milana 11, rađen je u akademskom maniru, promišljenog i odmerenog koncepta i delo je arhitekte Avgusta Rajnfelsa. Zahvata površinu od preko 1100 kvadrata. Zgrada je koncipirana oko centralnog kružnog prostora, sa visokom šalter salom i predivnom fasadnom skulpturom i reljefnim predstavama, koje su u većini slučajeva delo slovenačkog vajara Lojza Dolinara. Fasadna arhitektura je prepuna simboličkih obeležja. Hermes (Merkur), sa obeležjima koje ovde nosi, označen je kao posrednik između bogova i ljudi, zaštitnik trgovine, putnika i svega što omogućava dobit. On je veštо povezan sa ostalim figurama na fasadi, što proširuje njegove moći, a u tome mu "pomažu" i ostale skulpture – Posejdona (Neptuna), Afrodite Pelagije, Eupoloje (Venere). Tako priča o bankarstvu, uz pomoć idejnog tvorca ove fasade koji pokazuje izvanredno znanje grčke i rimske mitologije, objedinjuje i sve ostale puteve novca – povezuje vredne industrijalce, trgovce, moreplovce i ratare na njihovom putu ka istovetnom cilju – ostvarenju dobiti.

Jubanke, ovo velelepno zdanje koje i danas pleni svojom lepotom postaje sedište Alpha Bank Srbija A.D. Spoj tradicije i inovacije prisutan je u poslovanju Banke više od jednog

veka, tačnije od davne 1879. godine kada je John F. Costopoulos osnovao bankarsko odeljenje, preteču današnje Alpha Bank Group.

Impozantna arhitektura pokazana je i unutar zgrade. U konveksnim osmougaonim medaljonima među prozorima trećeg sprata nalaze se likovi iz grčko-rimske mitologije, koji simbolizuju razne delatnosti. Da li zbog same pozicije ili izuzetne lepote, pažnju privlači skulptura u središtu Banke – u prostoru u kome klijenti Alpha Bank svakodnevno obavljaju svoje finansijske poslove – fontana sa mermernom ženskom skulpturom boginje Afrodite (Venere), simbola plodnosti i zaštitnice moreplovaca, autora Petra Palavičinija, koja stoji i rukom pridržava svoju dugu, upletenu kosu.

Priča o ovom impozantnom zdanju – spomeniku pod zaštitom države, prepliće se i sa pričom o Alpha Bank kada, privatizacijom

U susret jednoj deceniji poslovanja u Srbiji, veliki napori koje je Alpha Bank Srbija uložila u proteklim godinama prepoznati su od strane klijenata, koji joj već godinama uzvraćaju poverenje. Ove navode potvrđuje i činjenica da je Alpha Bank Srbija danas visoko rangirana i svrstana među vodeće banke na našem tržištu i jedna od retkih koja se može pohvaliti da svoje poslovanje obavlja ne samo u jednom od najlepših arhitektonskih zdanja u Beogradu, već u zgradi koja je još od prvih skica i planova pa sve do današnjih dana napravljena da bude Banka.

KOMERCIJALNA BANKA

Meni najbliža

www.kombank.com; kontakt centar 011 20 18 600 i 0700 800 900; kontakt.centar@kombank.com

piše: Teofil Pančić

Mucavci za mikrofonom

Otvoreno se podsmehnuvši zastarelom predizbornom narativu o "departizaciji", Palma nije bio samo iskreniji nego i razložniji od drugih

Tako se nekako namestilo da privremeno napustim ucveljenu Otadžbinu dan pre stupanja vlade Dačić-Vučić u dejstvo; mislim, nije da sam bio otišao *u emigraciju*, mada mi se znalo učiniti da bi tako možda bilo i bolje... No, recimo da je to bilo samo plod opojnog dejstva isparenja mediteranskog smilja & bosilja na moje ionako krhko raspoloženje, sve sklonije dešperaciji. Kako god, dve nedelje kasnije eto me nazad kod kuće, i – šta to vidim? Reklo bi se da niste baš mnogo uradili u mom odsustvu?! Evo, na primer, šta beše sa onom famoznom *departizacijom*? Mislio sam da ćete to očas posla da obavite – sad kad vam ne smetaju gnusni Žuti Zlikovci na čelu s onim odvratnim krvoločnim tiraninom Tadićem čiju smo užasnu despotiju samo nekim neobjašnjivim čudom preživeli – ali kanda je negde ipak zapelo. Ju, ju, ko bi rekao, se ćudim, se ćudim!

Dobro, da se uozbiljimo. Možda i najšarmantniji letnji hit sezone, izrečen u mom odsustvu, autorsko je delo Dragana Palme Markovića, od ranije dokazanog kao svakako najtalentovanijeg aforističara aktuelne političke scene. Kao nimalo himbeni čimbenik i prethodne i sadašnje vlasti, mister Palma negde je ovih dana priupitan nešto oko te "departizacije" i tako toga, i čovek je na to lepo odgovorio ono što svi relevantni ionako misle i smatraju, ali samo on to kaže bez uvijanja: koja bre crna "departizacija", i šta vam to uopšte znači, ozbiljni smo ljudi, to je bila samo priča za predizbornu kampanju! Izbori su završeni, manite me dakle tih bezveznih priča! I da vam pravo kažem, Palma me je ponovo kupio svojom sposobnošću da lapidarnim iskazom razgoliti srž stvari, ništa manje nego onomad s dijalektičkim odnosom traktora i patriotizma. Naime, nije Palma bio samo *iskreniji* od drugih; mnogo važnije od toga je da je bio *razložniji*. Drugim rečima, odviše bi bilo površno čitati njegov iskaz tek kao puko priznanje: "Lagali smo vas". On doduše jeste i to, ali u njemu ima i jedna ključna dodatna supstanca: "Jeste, lagali smo vas jer je to oko 'departizacije' baš ona glupost koju ste najviše voleli da čujete pa smo vam izašli u susret da dobijemo vaše glasove, ali mi inače nismo krivi što se vi tako rado hvatate za gluposti". I tu je Palma, ako ga dobro čitam (and you bet I do!), ponovo nabo *suštinu*.

Kad god počne mnogo da se histeriše oko "partokratije" i da se diže malograđanska moralna panika oko "partijskog zapošljavanja", meni u sećanje dođe onaj prekrasan fazon iz vremena dekadentnog socijalizma, ono kad se mucavac žali da ga nisu primili za spikera "jer nije član partije". Zašto je taj fazon tako besmrtan, sve sa stanovitom neprolaznom *filozofskom dubinom*? Zato što stvarnost na koju referira ima više slojeva, a on ih sve obuhvata. Najpre, mucavac je u pravu da biti "član partije" jeste izvesna pogodnost; on, dakle, retorički primereno operiše jednim *opštim mestom* kao opravdanjem sopstvenog neuspeha. Samo što, avaj, to i dalje ne ukida činjenicu da je on mucavac, i da mu ionako nije mesto za mikrofonom, bio Član Partije ili ne...

Šta ovo znači *danas*? "Mucavac" se nesumnjivo poziva na realno postojeću situaciju: "partokratija" svakako postoji, samim tim i "partijsko zapošljavanje" kao jedan od možda ne najvažnijih i najgorih, ali oku "običnog čoveka" najvidljivijih njenih pojavnih oblika. U to se ovde unose sva moguća lokalna folklorno-koruptivna preterivanja, što ide dotle da ponegde nije lako dobiti ni posao kurira ili spremačice bez nekog kvalitetnog partijskog *linka*. Zašto onda smatram da u stalnom dizanju moralne panike oko toga ima tako nepodnošljivo mnogo malograđanskog?

Iz najmanje dva bitna razloga, štono bi se reklo strukturalne naravi. Jedan je razlog to što je zapanjujuće koliko često i obrazovani i upućeni ljudi ne shvataju da u političko-ekonomskom sistemu zvanom višestranačka parlamentarna demokratija mnoge javne funkcije, pa i poslovi nešto "nižeg" ranga jesu "politički", u tom smislu da ih – sa odgovarajućim mandatom dobijenim od birača – obavlja izvesna politička struktura, i da ona ima pravo na svoj izbor ljudi koji će ih raditi. A kad slušaš naše moralne paničare, čini ti se da bi oni čak i predsednicima političkih stranaka najradije zabranili da budu – članovi stranaka! Ili ako to već jesu, da bilo šta bilo gde rade! Zgodan primer je višegodišnje tupavo histerisanje oko Tadića kao, zamislite molim vas, predsednika i države i DS-a istovremeno; džaba sva razumna objašnjenja da predsedavanje političkom strankom nije "javna funkcija" (a bezbeli da nije; politička stranka nije nikakva "javna ustanova" nego nezavisno slobodno telo koje slobodno nastaje i nestaje, ona je neka vrsta privatnog preduzetništva u politici). Zato se Nikolić odmah šatro autodetronizovao u SNS-u, da ne bi prolazio kroz isto... gusto granje. Taj kukavičluk mu jako zameram: trebalo je da ostane predsednik svoje stranke, jer to ni zakonski ni moralno nije ni najmanje dubiozno, naprotiv, tako se samo iskazuje doslednost sopstvenim uverenjima i lojalnost sopstvenim saborcima i glasačima. To jest, ako ih još ima. Mislim, uverenja.

Drugi strukturalni problem još je važniji. Frka oko "partijskog zapošljavanja" nestaće tek onda kada država (što uključuje i lokalne samouprave, javna preduzeća etc.) prestane da bude najveći i najbolji poslodavac. Ako vam, dakle, to smeta, zalažite se za tu vrstu sistemske promene – jer je to sistemska stvar a ne rezultat pokvarenosti nekih Loših Čika, bilo da su žute, crvene ili plave – umesto ispraznog, filistarskog paramoralisanja i infantilizovanja javnosti! E, ali ovako je, kumašine moj, lakše, a što je lakše to je i lepše... Sve u svemu, za onog mucavca ima ovde još posla iha-haj, ne brinem se za njega uopšte!

Inače, drugarice i drugovi, da se razumemo, ja nijesam niti ću biti član nijedne stranke i ne pretendujem na bilo kakvo uhlebljenje bilo gde. Samo, eto, ne mogu više da slušam to sveprisutno licemerno kukumavčenje, pa to ti je. ◂

"Moram da kažem da me je Mlađan Dinkić prijatno iznenadio i da je odlično odradio posao s eksproprijacijom zemljišta u vezi s Koridorom 11. Mogu samo da kažem – svaka čast, Dinkiću, to je stvarno fantastično. Tako treba da se radi!"

VELIMIR ILIĆ, ministar građevine i urbanizma ("Kurir")

Ana Bekuta,

pevačica, bliska SPS-u, prilikom gostovanja u Majdanpeku na Dan rudara objasnila je kako je pevački život težak: "Kada vidim koliko oni rade i koliko se muče, odmah vidim sebe. Nije lako pevati po nekoliko sati bez prestanka svakog dana, ali je još manje lako kopati rudu. Nisam imala prilike da uđem u rudnik, iako sam u ovom kraju nastupala na početku svoje karijere, a sada bih volela da mi omogućе da vozim holpak." ("Blic")

Milivoje Mihajlović,

direktor Vladine kancelarije za saradnju sa medijima, posle zabrinjavajućih vesti o narušenom zdravlju ministra odbrane, kaže da ministri moraju sami da brinu o sebi: "Ministri nemaju zakonsku obavezu da idu na lekarske preglede, podrazumeva se da su radno sposobni. Da li će javnost upoznati sa izveštajem lekara, kao što je to činio bivši predsednik Srbije Boris Tadić, stvar je njihove odluke, zakon ih ne obavezuje da javnosti dostavljaju na uvid lekarske izveštaje."

Da li su ostali članovi vlade u boljem stanju? U kabinetu premijera kažu da Ivica Dačić zasad nema ozbiljnijih zdravstvenih problema: "Premijer je odlično, nema problema sa srcem, plućima, pritisak i holesterol su mu u redu. Jedini problem mu je višak kilograma, ali to mu je više estetski, ne zdravstveni problem."

Ministar građevine i urbanizma Velimir Ilić je pre tri godine imao ozbiljne zdravstvene probleme; u njegovom kabinetu kažu: "Sada se odlično oseća, ali i vodi računa o ishrani, vežba, pliva kad može i vodi uredan život."

Iz kabineta najstarijeg, izgleda i najvitalnijeg, člana vlade Jovana Krkobabića kažu da je ministar u odličnoj formu:

"Nema nikakvih smetnji i fizički i psihički je u punoj snazi. Ako bismo to ocenjivali, onda bi on dobio deset plus. Problemi koje je imao sa kamenom u bubregu su prošlost." ("Kurir")

Snežana Mišković Viktorija,

pevačica, kao što smo već imali prilike da čujemo, u bliskom je srodstvu sa novoizabranom guvernerkom NBS i poručuje da je oduvek verovala u svoju sestru od strica Jorgovanku Tabaković: "Držim joj palčeve da bude najbolja, jer ona to može. Još kao mala uvek je htela da bude vođa i znala sam da svojim trudom i upornošću može mnogo da postigne. Drago mi je što je uspela i verujem da će biti najbolja na toj funkciji. Želim joj mnogo zdravlja i da što manje troši živce ako je to ikako moguće u tom poslu."

Čega se Viktorija pribojava: "Gledam ove naše političare kako posle nekoliko godina osede, izboraju se i razbole. Svi misle da je njima lako, a velika je to odgovornost. Samo da je *zdravlje* posluži, a ne sumnjam da će svima pokazati koliko vredi. Ona je oduvek bila žena koja je sve podređivala poslu i potpuno je odgovorna."

Ipak: Pitala bih je samo: 'Cico, je l' te strah, jer to je velika obaveza i funkcija od koje svi ljudi očekuju mnogo?' Ali, ona je neustrašiva i umeće na najbolji način da rukovodi bankom."

Da li Viktorija razmišlja da se politički angažuje: "Ja sam uvek bila stranački neopredeljena jer moja vokacija muzičara je na potpuno drugoj strani. Zato su naši razgovori na kafi uvek obojeni nekim drugim temama, a ne poslom." ("Press")

Aleksandar Čotrić,

narodni poslanik iz Srpskog pokreta obnove, jedan od onih kojima je skupštinska klupa profesija, kaže da je sada još zadovoljniji svojim poslom: "Znate da s prekidima od 1994. godine sedim u parlamentu i zaista imam mnogo materijala za poređenje. Upoređujući prethodne sazive, kada je u Skupštini moglo biti i do 90 odsto muškaraca, danas nam je svima mnogo lepše. Zaista bih želeo da istaknem da naše poslanice, pored neosporne fizičke lepote, poseduju i istinske unutrašnje kvalitete. Bio sam u brojnim zemljama sveta kao gost parlamenata i nigde toliko lepih žena nisam video kao kod nas. Nije što su naše, ali jesu najlepše. Istovremeno, čini mi se da nas njihovo prisustvo obavezuje da raspravljamo na mnogo višem i uglađenijem nivou, da nema toliko negativnih poruka. Ne bih izdvajao nijednu koleginicu posebno, sve su mi na drugačiji način lepe, zaista u svim poslaničkim grupama imaju se kime podičiti!" ("Alo")

Vesna Vukelić Vendi,

pevačica, uvek spremna da ukaže na negativne pojave u društvu, ovoga puta podseća da "onaj ko veruje u boga ne može i ne sme da se bavi magijom" i da na estradi postoji nekolicina njih koja posećuje razne vidovnjake.

"Magija je đavolja sila i zamka koju đavo i njegova legija, demoni, postavljaju na čoveka preko drugih ljudi. Da bismo se zaštitili od svega toga, moramo ići na molitve, ispovedati se, pričestiti se i biti bogu sluge. Za sile zla radi na primer Tom Kruz, ali nema trag božji i ne shvata da će posle smrti odgovarati. I Madona kao takva, kojoj se dive, i ona se moli, ali kome? Moli se mamonu, znači ona se moli nekome ko nije bog, ali to neće moći doveka."

Na šta treba obratiti pažnju: "Nekada se pojavljivala vračara Cica, koja je dočekivala pevačice na aerodromu. I jedna pevačica je nju predstavljala kao tetku, pa se kasnije okrenula bogu. To što se neko pričešćuje, ne znači ništa ako se nije ispovedio. Što ne da milionski pokradeni kapital sirotinji? To što časti sveštenika nekoliko stotina evra, ništa ne znači. Bog se gnuša takvih prevaranata."

Negativnih primera na estradi ima napretek, nikoga ne želi da imenuje, sem jedne: "Najsmešnije mi je bilo što sam pročitala da Gordana Božinovska veruje u numerologiju i da je kao datum njenog fingiranog rođenja stavila da je 65. godište, a ona je 64. I po tom lažnom broju je izračunato da je njen magičan broj jedan, a u stvari je broj dva. Ti ljudi ne mogu čak ni da lažu, kakva glupost! To je toliko plitko, ograničeno i glupo!"

Novinari bi trebalo da obrate pažnju i na pozitivne primere:

"Ja odlazim na liturgije i viđam Indiru Radić i kako nikada nas nijedan paparaco nije slikao, a svi novinari su obavešteni da 40 kilometara od Beograda jedna ide da se moli bogu i meni je mučno to hvalisanje i dogovaranje." ("Alo")

Zijad ef. Majdančić,

mag "koji skida crnu magiju", u magazinu koji izlazi decenijama objavljuje oglase sličnim ekspertima, otkriva imena svojih navodnih klijenata: "Pre nekoliko godina posetili su me Milena Ćeranić i Nemanja Stevanović. Bili su na početku karijere i interesovalo ih je šta ih to koči, iako su bili u poznatoj produkcijskoj kući. Milena je divna i poštena devojka, čista duša. Iako su je opsedali raznim nepristojnim ponudama, ona je verovala u svoj kvalitet i htela je da na pošten način ostvari uspeh. Kada sam njoj i Nemanji otvorio zvezdu, video sam da su oboje pod uticajem crne magije, koju su im nabacili ljubomorni ljudi. Milena je na početku bila malo nepoverljiva, ali čim sam im skinuo magiju, krenulo im je u poslu i počeli su da snimaju. Hteo bih da napomenem da je kod Milene trajno otvorena zvezda, što se retko dešava, a takve osobe predodređene su za veliki uspeh. Njeno vreme tek dolazi, ređaće hit za hitom. Nikada nije zaboravila šta sam učinio za njih i često me zove da me pita za savet. Smatra me svojim duhovnim vodičem na kojeg uvek može da se osloni."

Na novinarsko pitanje da li je sve bilo baš tako: "Ne bih to da komentarišem. To je ipak njihov privatni život. Jesu bili kod mene i dobri smo prijatelji, ali razumite me, njihov privatni život ne smem da otkrivam."

Milena Ćeranić,

pevačica, na pitanje da li je istina da joj u karijeri pomaže magija, kaže: "Molim? Ja ne poznajem tog čoveka! Nikada u životu nisam bila kod njega niti mi je neko nekad skidao crnu magiju. Glupost! Neću ga tužiti!"

Nemanja Stevanović,

demantuje kontakte sa mističnim i magijskim obredima i pojavama: "To nije istina! Ja ne verujem u te priče i ne bavim se takvim stvarima. Ja sam pravoslavne veroispovesti i molim vas, nemojte više da me zovete u vezi sa tom temom." ("Alo")

NEDELJNIK
VREME
SVAKI DAN

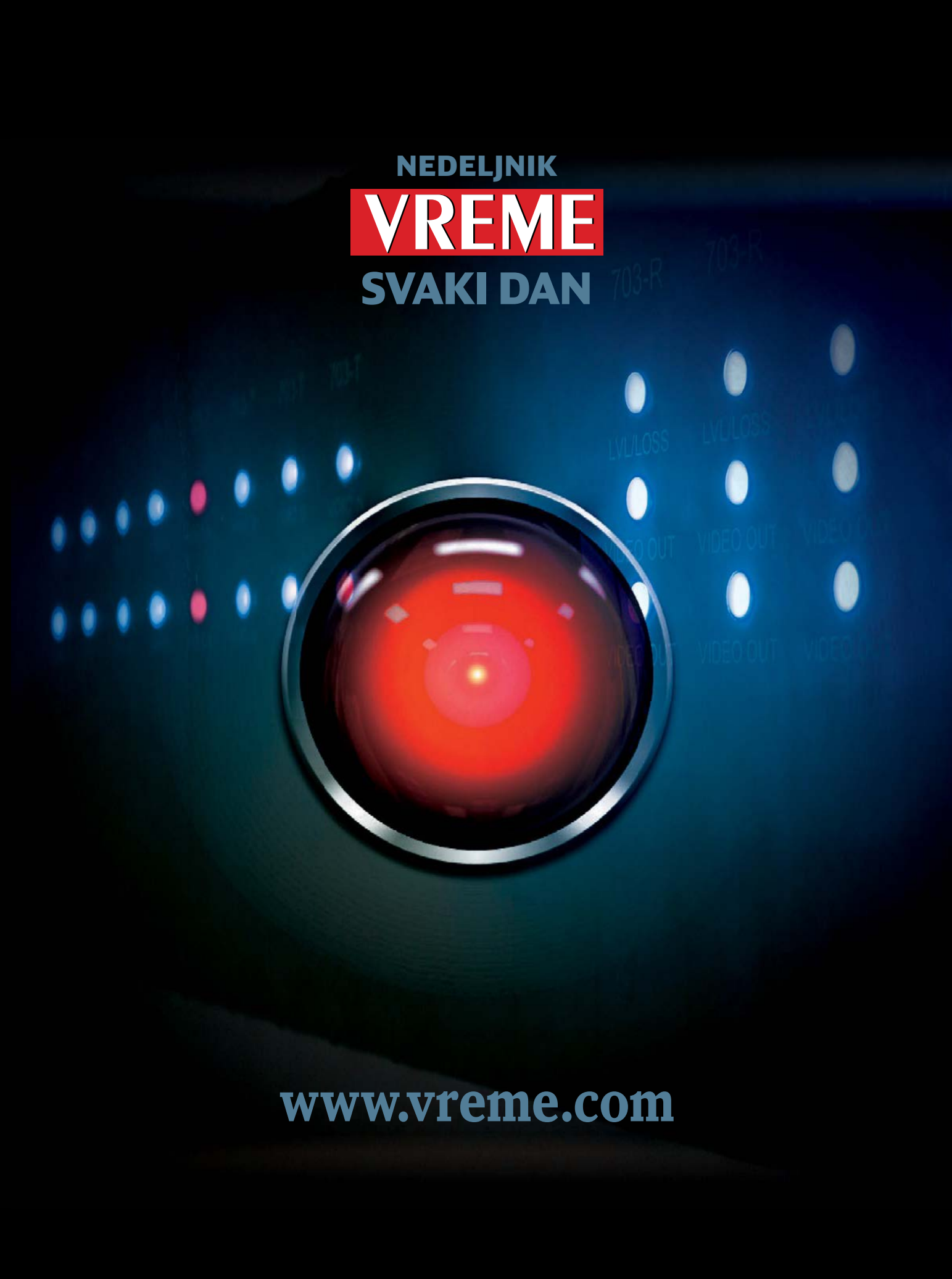

www.vreme.com

piše: Ljubomir Živkov

Give me five

Prijatelj i pokrovitelj sporta je na Visu pregrmeo Olimpijadu, svetkovinu na kojoj je blistao novi predsednik Srbije, osoba sovsem nepriblizhennai k sportu

U prvim posleratnim (drugosvetskim) godinama Partija je imala pravo veta na brak svojih članova, mogla je komunisti i borcu protiv Trećeg rajha zabraniti ženidbu sa lepoticom iz buržujske kuće, ferbota je mogla pasti i na bračni život sa osvedočenom simpatizerkom NOP-a, ali poteklom od loze nekoga feudalca, Partija nije prihvatala ni ne znam kako skromnu i krasno odgojenu kućanicu ako njezinim venama protiče krv pripadnika eksploatatorske i parazitske klase, sad Partija (Demokratska) obznanjuje i jamči da Tadić Boris ne kupuje vilu na Visu gde je odbolovao rezultate izbora: ne kažem da mu Partija zabranjuje da se skući na voljenom Jadranu, ali Partija pobija mučne glasine da rukovodilac stranke uopšte ima 850.000 evra, koliko navodno košta ta umnogome zabačena i ne baš nova stambena jedinica.

Drugo, i da ima toliki novac (a imaće ga, jer će kao i Klinton držati predavanja po jako lepim univerzitetima koji će živu reč bivšeg predsednika bogato nagrađivati), kupio bi vilu u Srbiji, a ne u Hrvatskoj, odakle su hiljade njegovih sunarodnika oterane – neki bespovratno izgubiše takozvano stanarsko pravo, drugi ostadoše baš bez hardvera tj. porodičnih kuća sazidanih od u ono doba besplatnog kamena sa krša, kraša ili karsta.

"Vis će biti moja Sveta Jelena!" – izjavio je Boris Tadić silazeći sa trajekta. "Ali pošto nisam nagraisao kao Bonaparta, ostaću samo tri nedelje!"

Boravak našeg predsednika na jadranskome otoku omaž je i njegovom prethodniku na čelu JNA, vrhovnome isto komandantu drugu Titu koji je izmuštran desantom na Drvar bio došao baš na Vis da se uz neumorno testerisanje zrikavaca malko odmori na lažini suhoj ležeć, a o kojoj će Dragojević Oliver pevati kojih tridesetak godina docnije.

VIS je za nas civile bio terra incognita, to je bilo vojno, ali Boris Tadić je vojan, ili je bio vojan (ma, jednom vojan – uvek vojan), bio je ministar odbrane, pa vrhovni komandant, uživao je u smotrama i manevrima kao Koštunica u litijama i jutrenjima, i prirodno je da ga Vis kao bivša vojna baza privlači više nego neki otok vekovima ogrezao u turizam; sigurno je i nostalgija predsednika DS-a za karijerom svetioničara pridonela da leto provede na Visu, jer je šetao pored najisturenijeg slavenskog ferala, prvog koji moreplovci ugledaju kad pristižu iz Italije, poslednje luče koju ostave u magli, kiši ili susnežici kad se otiskuju ka Apeninskom poluostrvu.

Prevagu ipak beše odnelo to što je Vis najudaljenije naše ostrvo (hm, naše, tim sam rečima odgovarao u školi), dobro, naše-nenaše, odmaknuto je maksimalno i od Srbije koja onako grdno ogreši dušu na izborima: osvedočeni poklonik sporta odabrao je Vis da tamo pregrmi Olimpijadu, svetkovinu kojom je mandat otpočeo i zasladio novi predsednik Srbije, osoba sovsem nepriblizhennai k sportu! Te maše iz svečane lože, te večera u kantini sa našim sportistima (kao Tadić nekoć sa oficirima i desetarima!), te prvi čestita dobitnicima medalja, a sve je to mnogo više pristajalo Borisu Tadiću, kome su sportisti uz filmske glumce i generale bili najomiljeniji stalež: "Što mi manje vesti bude stizalo iz Londona, biće mi lakše: jer, ako naši gube i ispadaju jedan po jedan, ješću se! A opet, ako osvoje koju medalju, biće mi još teže: šta bi im značilo da sad dobiju od mene telegram?! 'Bivši predsednik Tadić čestitao je u svoje lično ime, u ime Demokratske stranke i u ime svojih domaćina na Visu osvajanje te i te medalje tome i tome?! Predsednik DS-a voleo bi da sve osvajače medalja i njihove trenere ugosti u svom novom domu koji još ne zna se tačno gde je ni kolika će biti kirija!'"

Razapet između sporta i vere Tomislav Nikolić nalazi ipak vremena i za politiku, po povratku iz Londona sreo se sa nemačkim ambasadorom, potonji mu je mora biti pola sata čestitao sve medalje iz periodnog sistema elemenata koje su osvojili srpski olimpijci, predsednik se dakako sastao i sa episkopom bačkim, ne znam je li u Londonu imao susrete sa predstavnicima SPC, ali red svetovnog, red duhovnog, red sportskog – već se vidi kako će teći predsednički dani kragujevačkog komunalca izdigavšeg se putem narodne volje iznad već dosadnog života profesionalnog narodnog poslanika: "Vaše preosveštenstvo, pozdravićete mi puno Njegovu svetost, Vašeg nadređenog, i Vašeg imenjaka patrijarha Irineja kome su susreti sa mnom ulili kuraž, ali i dobrotu! Ja sam pomilovao novinara, patrijarh je grčkog sveštenika spasao zatvora i smestio ga u manastir, jeste Crkva odvojena od države, ali i monah zaslužuje da bude odvojen od kriminalaca i od kible; kad sam čuo da su nakon neprijatnosti na našoj putnoj mreži pravoslavca smestili u manastir, bilo mi je puno srce, sve državne službenike koji su učestvovali u ovoj humanoj akciji, tužioca, šefove policije, upravnika niškog zatvora koji nije insistirao da mu Grk bude izručen, sve ću ih predložiti za vanredno unapređenje! Ako pripadnik druge vere daleko bilo bude izazvao neku nesreću, pravo prečeg smeštaja imaće crkva kojoj pripada: tek ako mogućnosti za azil u matičnoj crkvi nema, počinilac će pozivajući se na ekumenstvo zatražiti od patrijarha Irineja da i njega smesti u pravoslavni manastir, jer neće ni on želeti da nakon stresa trpi još i karakteristični vonj državne kaznione najbliže mestu nemilog događaja, nego će žudeti za zvonima, pojanjem i tamjanom, doduše, doduše, i pripadnik neke sekte će ako prekrši koji naš zakon očekivati da mu konak obezbede njegovi! Priznajem samo smeštaj moje sekte, kazaće taj, ali bilo kako bilo, patrijarh je na najlepši način opovrgao predrasudu da se SPC zanima samo za novac, pozdravićete mi puno Njegovu svetost, uh, predugo sam bio sa sportistima, a nastavio sam i da učim engleski, umalo sad Vašem preosveštenstvu da kažem *give me five*!" ◂

Izložba

Moć dva točka

Subotička izložba "Grad biciklista" u Etnografskom muzeju je istorijska, etnološka i umetnička priča o – biciklu

Bicikl je važna stvar. Procenjuje se da ih na svetu ima oko milijardu, a pouzdano se zna da je danas ovaj izum 19. veka najviše korišćeno prevozno sredstvo na planeti. Zašto? Zato što su retke prepreke koje ne može da premosti, i zato što sve što radi, radi zdravo, bezbedno i besplatno.

Zbog svojih svojstava bicikl je tema/metafora svih umetničkih medija. U filmu *E.T.* Stivena Spilberga uspeo je da savlada gravitaciju kako bi neodoljivog vanzemaljca odveo na njegovu planetu; Vitorio de Sika je 1948. godine snimio *Kradljivce bicikla*, jedan od najvećih filmova italijanskog neorealizma; Marsel Dišan je spojio dve rašlje točka bicikla sa stočićem u *Točak bicikla*, što su istoričari umetnosti označili kao prvi redi-mejd u umetnosti; Pikaso je napravio skulpturu *Glava bika* od sedišta bicikla i

Foto: A. Anđić

ROĐENJE BICIKLIZMA IZ DUHA PANONIJE: Prvi subotički biciklista Lajoš Vermeš 1879, radionica za popravku bicikala

bivoljih rogova; Alfred Žari je bicikl uveo u literaturu i formulisao ideju "univerzalnog biciklizma"; roman *Fama o biciklistima* Svetislava Basare je kultni roman naše savremene književnosti, a *Biciklistički dnevnici* Dejvida Birna su jedan od novijih primera prisutnosti ovog dvotočkaša među kulturnim proizvodima.

Istinu govoreći, u Srbiji se bicikl ne vozi onoliko koliko bi trebalo zato što imamo manjak biciklističkih staza. Najviše ga voze u Subotici, još od osamdesetih godina 19. veka, i svima ga toplo preporučuju. Bicikl je zaštitni znak njihovog grada. Imaju i dva spomenika vezana za biciklizam: Lajošu Vermešu i Ivanu Sariću, svojim sugrađanima istaknutim biciklistima. Izložba Gradskog muzeja Subotice "Grad bicikla" koja od 8. avgusta do 10. septembra gostuje u beogradskom Etnografskom muzeju, deo je te njihove preporuke. Autori izložbe su Mirko Grlica, Olga K. Ninkov i Rafai Judit.

KOTURAČE U SUBOTICI: Prvi bicikl je doneo u Suboticu Lajoš Vermeš iz Budimpešte, i provozao ga gradom 1879. godine. "Na korzou je dužinom od sto metara nosio svog jahača u sedlu – na veliko zaprepašćenje prolaznika", zabeleženo je u sećanjima jednog Subotičanina. Subotičani su bili šokirani Vermešovim velosipedom, ali su ga, uz njegovu pomoć, brzo prihvatili. Mnogi su ga kupili i kod Vermeša učili da voze. Bicikl nije bio jeftin, koštao je 200 forinti, nešto malo manje od polovine godišnje učiteljske plate, ali se zna da su te godine Subotičani naručili 100 komada. Na porodičnom placu uz obale Palićkog jezera, Vermeš je sazidao neku vrstu današnjeg sportskog centra. Prvog maja 1892. godine tu je otvorena elipsoidna asfaltna staza za biciklizam i trčanje, duga 225 metara. Bila je to jedna od prvih asfaltnih biciklističkih staza u Evropi, a trka koja je organizovana povodom otvaranja, bila je međunarodna.

Nekako u to vreme u štampi se pojavljuju oglasi za prodaju i popravku bicikala. Štern Adolf je skladište šivaćih mašina na Glavnom trgu, u Vermešovoj palati, a u "skladu sa potrebama tog doba proširio skladištem za bicikle" gde prodaje delove i prima popravke. Prvih godina 20. veka pojavili su se i oglasi za prodaju korišćenih bicikala: "Bilo kome, ipak ne besplatno, ali po povoljnoj ceni, prodajem svoj bicikl marke Adria u dobrom stanju."

Kad je Vermeš napustio Suboticu, u biciklizmu ga je nasledio Ivan Sarić. U trci organizovanoj na Paliću 1897. godine na kojoj je učestvovalo 13 biciklista, deonicu od Bezdana do Palića dugu 85 kilometara prešao je za 5 sati i 5 minuta i osvojio zlatnu medalju. Usledile su još mnoge pobede, pomenimo samo da je bio višestruki prvak južne Mađarske i Austrije. Kad je došlo vreme, bicikl je zamenio motociklom, pa automobilom, da bi na kraju leteo u avionu koji je sam konstruisao.

Kod nesportski nastrojenih Subotičana, bicikl je prvo bio zabava imućnih. "Subotičke novine" su objavile 9. juna 1895. godine informaciju da je gimnazijski profesor fiskulture Nikola Matković organizovao izlet biciklom iz Subotice do Sente za nekoliko uglednih građana. "Subotica je od Sente 40 kilometara što su bicikliste dakle za tri sata i 45 minuta projurili, premda taj put za bicikliste nije baš najpovoljniji, što se vidi otuda da se jednome pokvario stroj na putu, te se zbog toga prodangubilo po sata." Bilo je to samo osam meseci nakon novinskog teksta "Koturača u Subotici" u kojem se građanima objašnjava da se bicikl "sastoji od dva gvozdena točka, koji su lancima i nikom spravom spojeni jedan prid drugim. Gori vrhu stražnjeg točka je sidalo, a na drugom niže podnožanj za noge kojim se vesla, tira koturača."

BICIKLETE ZA SVAKOGA: Bicikl je prestao da bude samo razonoda i sport na prelasku 19. u 20. vek. Po selima oko Subotice je postao popularan između dva svetska rata. Tome je ►

doprinela i mala fabrika gvozdenog nameštaja "Rotman", koja se od 1936. godine bavila i montiranjem bicikala po licenci firme "Čepmen". Nakon nacionalizacije 1949. godine, postala je državna fabrika "Partizan", i preseljena je u Sarajevo. Proizvodnja je išla uzlaznom linijom, izvoz takođe, sve do 1992. godine, do sankcija prema Srbiji. Početkom 2006. godine "Partizan" je kupila firma "Eurogas" iz Subotice, ali proizvodnja nije obnovljena. "Racionalnost upućuje na to da su mnoge šanse propuštene, da su drugi zauzeli odavno mesta na tržištima, a da će 'Partizanova' priča biti samo detalj u projektu dekonstrukcije subotičke industrije s kraja 20. i na početku 21. veka", piše u katalogu izložbe.

Kad je bicikl prestao da bude privilegija muškaraca, ne zna se. Slika sestara Vojnić iz 1882. godine kako sede na biciklu naslonjenom na klupu, dokaz je retke pojave tog vremena. "Ženski" tip bicikla, bez šipke, tada nije postojao, a problem je bila i suknja. Žene bi polegle bicikl i tako se popele na njega. Na sedište bi stavile čistu maramicu kako bi odelo ostalo čisto, suknju bi podigle na upravljač i vozile tako držeći je, da se kraj suknje na bi sapleo među žbice. U vreme Drugog svetskog rata, kupovina ženskih bicikala je bila omasovljena. Tako je Emili Salai iz sela Ludoš 1938. godine kao mlada supruga dobila od muža na dar ženski bicikl – bila je među prvima u selu koji su ga koristili.

Subotičani nisu samo vozili bicikl, oni su smišljali kako da ga unaprede i prilagode sebi. Prema informaciji iz "Nevena" s kraja 19. veka, jedan subotički zemljoradnik je konstruisao bicikl od drveta s namerom da ga učini dostupnim i onima koji nemaju novac da ga kupe. Taj bicikl je sada u Gradskom muzeju. Janoš Korhec je 1950. godine odlučio da konstruiše bicikl za šest osoba, za sve članove porodice osim za majku koja nije znala da ga vozi. Kad su ga provozali po gradu, bili su neviđena atrakcija.

Nedavno je, istina ne u Subotici nego u Beogradu, krađa bicikla Japanca Rio Asadžija kojim je obilazio svet, nehotice učinila bicikl temom dana. Javnost je pomno izveštavana o tom slučaju. Na kraju se sve dobro završilo i po Asadžija i po tek izabranu srpsku vladu, što je njen premijer i ministar unutrašnjih poslova s ponosom objavio. U svemu tome, vajdicu je dobio i biciklizam i to bez ikakvog marketinškog angažmana. Izložba "Grad budućnosti" asocira i na taj događaj. ◂

Sonja Ćirić

Umetnost

Umetnica je (sve)prisutna

U poslednje dve godine, ne samo da je Marina Abramović krunisala svoj četrdesetogodišnji rad retrospektivom u jednoj od najuglednijih muzejskih institucija na svetu, njujorškom Muzeju moderne umetnosti, već je postala gotovo sveprisutna na umetničkoj sceni, u medijima i popularnoj kulturi uopšte. Početkom avgusta ove godine, zajedno sa Vilijemom Defoom, pojavila se u spotu za pesmu *Cut the world* Entonija Hegertija

Na nedavno održanom festivalu dokumentarnog filma u Beogradu prikazan je i film o jednoj od najpoznatijih umetnica današnjice, pod naslovom *Marina Abramović: Umetnik je prisutan*. U ovom dokumentarcu reditelj Metju Ejkers pratio je pripremu retrospektivne izložbe *babe performansa* – kako Abramovićeva sebe često naziva – pod naslovom *Umetnik je prisutan*, održane u njujorškom Muzeju moderne umetnosti (MoMA) pre dve godine. U međuvremenu, Mančesterski međunarodni festival naručio je pozorišnu predstavu *Život i smrt Marine Abramović*, koja je u režiji Roberta Vilsona premijerno prikazana tokom trajanja festivala prošle godine. Početkom avgusta ove godine, zajedno sa Vilijemom Defoom, pojavila se u spotu za pesmu *Cut the world* Entonija Hegertija koju izvodi bend Antony and the Johnsons, a koju je navedeni autor napisao za pomenutu predstavu. Dakle, u poslednje dve godine, ne samo da je Abramović krunisala svoj četrdesetogodišnji rad retrospektivom u jednoj od

Foto: Marco Anelli

prisustvuje izvođenju nekih od najzapaženijih performansa Marine Abramović, za koje su angažovani mladi performans umetnice i umetnici. Na prvom spratu muzeja nalazila se Abramovićeva sa svojim najnovijim komadom *Umetnik je prisutan*. Sedeći na stolici, bez vode i hrane tokom punog radnog vremena muzeja – ukupno 736 sati i 30 minuta – Marina je dočekivala jednog po jednog posetioca muzeja, gledajući ih pravo u oči u trajanju koje je zavisilo od lične procene onoga ko bi se našao pred njom. Ovaj, naizgled jednostavan, ali izuzetno provokativan akt direktne komunikacije oči u oči, koju čovek modernog doba često izbegava i sa kojom ne zna kako da se nosi, pokazao se kao pravi magnet za publiku. Za tri meseca koliko je performans trajao, MoMA je zabeležila jednu od najposećenijih izložbi u skorije vreme, sa preko 750.000 posetilaca. Međutim, ono što je ovu izložbu razlikovalo od klasične retrospektive jeste činjenica da je muzej ponudio i opciju uživog prenosa putem svog internet portala, tako da ju je mogao pratiti svako ko

MARINA ABRAMOVIĆ PRED KAMEROM: Kadar iz filma *Umetnik je prisutan* (gore levo); kadar iz spota *Cut the World*

najuglednijih muzejskih institucija na svetu – za koju nije svojstveno da ugosti performans razmera ove retrospektive – već je postala gotovo sveprisutna na umetničkoj sceni, u medijima i popularnoj kulturi uopšte.

OD PERFORMANSA DO FILMA: Retrospektivna izložba Marine Abramović *Umetnik je prisutan*, održana od 14. marta do 31. maja 2010. godine, pružila je njujorškoj publici uvid u četiri decenije dugu karijeru ove umetnice. Osim arhivskih snimaka, publika je mogla da je poželeo, ma gde se nalazio u tom trenutku.

Performans *Umetnik je prisutan* poslužio je kao inspiracija Metjuu Ejkersu za snimanje dokumentarnog filma o Marini Abramović, njenom privatnom životu, kao i karijeri, ali i samoj pripremi i realizaciji retrospektive u Njujorku. Centralne teme ovog dokumentarca su priprema i organizovanje retrospektive koja za cilj ima prepoznavanje performansa kao legitimne umetničke forme, jednake slikarstvu, pozorištu i drugim umetničkim žanrovima. Kroz ekstenzivne intervjue sa Marinom Abramović – koju prati u stopu tokom izbora mladih umetnika sa kojima će sarađivati na performansu, njihove obuke, susreta sa Ulajem i realizacije samog rada – Ejkers otvara publici bezbrojna vrata, ne samo u život i karijeru ove umetnice – koji su opštepoznati – već i u celokupnu marketinšku i producentsku mašineriju koja stoji iza jedne ovakve izložbe. Film koji je svoju svetsku premijeru doživeo na Sandens festivalu, a evropsku na Berlinalu ove godine, podelio je mišljenja publike. Poštovaoci rada Marine Abramović u filmu su prepoznali svoju divu, dostupnu u svakom trenutku, ogoljenu, ranjivu i harizmatičnu. Fokus reditelja na posetioce izložbe koji su doživljavali emotivnu katarzu sedeći pred umetnicom u nemom dijalogu bez sumnje je ostavio snažan utisak na publiku i podstaknuo mnoge da bolje upoznaju ovu harizmatičnu ženu. Istovremeno, drugi deo publike je u sveprisutnosti Marine Abramović u poslednjih nekoliko godina prepoznao izuzetan stepen komercijalizacije njenog rada, što je donekle uticalo na promenu njihove slike o njoj.

KOMERCIJALIZACIJA: Sjajan primer umetnika kao zabavljača visoke kategorije jeste godišnja gala MOCA muzeja u Los Anđelesu, za koje je bila zadužena Abramovićeva krajem prošle godine. Uzmemo li u obzir *Životni manifest umetnika* koji je Marina Abramović predstavila u novembru u Los Anđelesu u Muzeju savremene umetnosti (MOCA), ovakav zaključak postaje više nego očigledan. Naime, gala koja se organizuje na godišnjem nivou sa ciljem prikupljanja sredstava, okupila je članove američkog, odnosno holivudskog establišmenta. Zvanice iz sveta umetnosti, glume, mode i biznisa, njih 750, prisustvovalo je spektaklu za koji je bila zadužena Marina Abramović, i prikupljeno je dva i po miliona dolara. Dakle, svi oni koji, kako sama umetnica navodi u jednom intervjuu, imaju dovoljno kapitala da podrže umetničko stvaralaštvo i koji predstavljaju mecene današnjice, prisustvovali su ovom komercijalno-avangardnom događaju. Tokom događaja – na kojem su nastupile i Svetlana Spajić i Debi Heri – zajedno sa nekolicinom umetnika koji su je pratili, Marina Abramović je pročitala svoj manifest. Kako je istaknuto u jednoj od stavki iz manifesta, *umetnik ne treba od sebe da pravi idola*. Iako ova stavka deluje prilično jasna i očigledna, ipak ima svoj kontroverzni momenat, pre svega uzmemo li u obzir da Abramovićeva sve više ostavlja utisak rok ►

zvezde sa svojim bezbrojnim fanovima, dok muzeje prepoznaje kao hramove. Kako navodi u jednom intervjuu, ljudi više ne idu u crkve, oni odlaze u muzeje, a u njima umetnici treba da budu prisutni.

MARKETING, UMETNOST I POP-KULTURA: Slučaj sveprisutnosti Marine Abramović u različitim vidovima umetničkog izražavanja možemo tumačiti na dva načina. Prvo tumačenje u vezi je sa uticajem medija i marketinga u umetnosti danas, kao i ubrzanoj popularizaciji tj. približavanju umetnika i njihovog rada što široj publici. Ovim putem, lik i delo Marine Abramović postaju prepoznatljivi i javnosti koja se nužno ne zanima za sam performans. Mnogi je zbog toga nazivaju umetnicom koja je u znatnoj meri komercijalizovala svoj rad u poslednjih nekoliko godina radi ostvarivanja izvesnih ličnih ciljeva. Vrlo jasan primer komercijalizacije u njenom radu jeste MOCA godišnja gala u Los Anđelesu u novembru prošle godine, dok je drugi takav primer već spomenuti video-spot Entonija Hegertija tj. njegovog benda koji je pre nekoliko dana premijerno prikazan. Suprotno opisanom, drugo tumačenje direktno je vezano za njenu izuzetno bogatu karijeru, kao i višedecenijsko zalaganje da se performans prepozna kao umetnička forma koja rame uz rame može i treba da stoji uz slikarstvo i ostale lepe umetnosti. Uzevši u obzir navedeno, ovakva medijska ispraćenost više je nego zaslužena i opravdana.

Oba tumačenja prisutnosti Marine Abramović danas jesu legitimna i u velikoj meri se prepliću, zbog čega je teško donositi zaključke šta je tačnije i ispravnije. Ako odaberemo da se fokusiramo na reči umetnice, njeni napori da performans pređe iz kategorije alternativne u kategoriju mejnstrim umetnosti, olakšaćemo sebi donošenje te odluke. Svako novo vreme nosi sa sobom promene – od proizvodnih i društvenih odnosa, do korišćenja novih medija za prenošenje poruka i komunikaciju. Stoga, umetnost kao ogledalo društva i onaj njegov element koji preispituje kontekst u kojem se u određenom trenutku čovek nalazi, takođe treba da ostane otvoren za promene. Svima nam je jasno da rad Marine Abramović zavređuje da bude priznat, te ukoliko je put ka tome bolji marketing i veća prisutnost u medijima, sa jedne strane, te transformacija uloge muzeja, sa druge – u čemu se pokazala prilično veštom – zašto joj uskraćivati pravo na to i optuživati za izdaju svojih vrednosti? ◂

Dušan Milojević

Reportaža: Segedin, uz granicu

Pešice kroz granicu na Horgošu

Da, lep je Segedin, nalik na baroknu tortu usred depresivnog krajolika. Đula Juhas, najslavniji pesnik rođen u Segedinu, slikao je, rečima svog subotičkog komšije Danila Kiša, "s nekom gorkom ljubavi mađarski pejzaž, u pleneru, no tamnim tonovima, i pevao osamu i promašenost ljudskog života"

AKO POSTOJI IKAKVA mogućnost da stvari krenu loše – i krenuće loše. Tako bi se mogao parafrazirati najslavniji Marfijev zakon. Žanrovski gledajući, Marfijevi zakoni su aforizmi, a ta je forma zgodna za čitanje na putovanju. Pročitaš jedan, dva, tri, dok se zbog nekog ne zamisliš. Gledaš kroz prozor, razmišljaš malo, pa nazad na čitanje. Na putu za Segedin, međutim, nisam čitao Marfijeve zakone, nego Larošfukoove maksime. Ako ne ideš kolima, nego autobusom ili vozom, do Segedina možeš ili preko Budimpešte ili preko Subotice. Ja sam krenuo busom do Subotice računajući kako ću otamo lako naći način da prevalim još tih dodatnih četrdesetak kilometara. Došavši u Suboticu shvatam da sam zakasnio na prvi svakodnevni autobus za Segedin, a da ću, ako krenem drugim, zakasniti na promociju časopisa "Symposion" na kojoj trebam govoriti i zbog koje sam zapravo i pošao na put. U konsultacijama sa domorodcima iznalazim rješenje: taksijem do granice, pješice preko granice, pa lokalnim mađarskim autobusom za Szeged.

SPREMNA ČEKA MURIJA: Koliko do granice, pitam taksistu. Horgoš ili Kelebija, pita on mene. Horgoš, kažem. To ti je trideset kilometara, veli on, kod nas je kilometar šezdeset dinara, po taksimetru bi kucalo hiljadu osamsto, al ja te vozim za hiljadu i po. Dogovoreno. U dvadeset i kusur minuta vožnje *majstor* mi priča svoju životnu priču dostojnu dokumentarnog filma, od komplikovanog identiteta, preko špartanja Evropom sa vlastitim džez-bendom, braka, djece i unuka do ovog pretpenzionerskog taksiranja, tek da se makar malo bude u plusu i da vrijeme ne teče uzalud. S rancem na ramenu pretičem vozila u koloni sa srpske strane. Graničarka kratko zagleda pasoš i odmahuje rukom. Usred podnevnog zvizdana gazim ničijom zemljom. Mađarsku graničarku moj pasoš malo više interesuje. Lista ga, malo naprijed, malo nazad, pa naposljetku udara pečat. Ovo je bilo jednostavno, pomišljam, no već u idućoj sekundi trojica mađarskih policajaca mašu da im pridem. Još otkad sam ušao u taksi u Subotici, u glavi mi se vrti varijacija na stih Neleta Karajlića: *Pješice kroz granicu na Horgošu*. Dok prilazim ovoj trojici, odjednom mi se *ukaže* kojim se stihom zapravo nastavlja originalna pjesma: *Spremna čeka carina, nema šverca, mita, malverzacija*. Jedan od ove trojice natuca srpski. Dobar dan, dobar dan, kud ste pošli, u Segedin, zašto, idem na promociju jednog časopisa. Uvode me u onaj metalni kontejner i traže da izvadim sve iz džepova i da otkopčam ranac. Rovare po odjeći, prelistavaju Larošfukoove *Maksime*, vade cigarete iz kutije i provjeravaju je li u papirnim valjčićima duhan, mirišu otvoren paket žvaka, prebiru po novčaniku. Pronalaze i *press* karticu "Vremena", to mi, izgleda, pojačava vjerodostojnost. Tip što s bosanskim pasošem pješice prelazi srpsko-mađarsku granicu s tvrdnjom da ide promovisati neki časopis ipak je neki novinar, što će reći da možda i ne laže. Puštaju me da se spakujem i da idem svojim putem.

LEPŠI I STARIJI SEGEDIN: Poslije samog graničnog prelaza, sada već na "pravoj" mađarskoj teritoriji, prva tri objekta su mjenjačnica, WC i autobuska stanica. Mjenjačnica i WC u metalnim kontejnerima, autobuska stanica u formi karakterističnog proširenja ceste i pripadajućeg saobraćajnog znaka. Nema klupe, nema nadstrešnice, a nebo se sivkasto mreška, mogla bi i kiša da zapada. Do autobusa za Segedin ima još sat vremena. Kolone automobila s mađarske strane duže od onih sa srpske. Na autima otvoreni vrata i prozori, ljudi se bore sa sparinom. Kolona sporo

Segedin

mili. Iz auta svako malo izlaze žene zabrađene šarenim maramama sa sitnom djecom. Izgleda da turske gastarbajterske familije idu na odmor u zavičaj. Sjedam na zidić, palim cigaretu, malo čitam, malo gledam preda se. U podsvijesti ključa pitanje: Kako čovjek treba da se ponaša kad je sumnjiv policiji? Larošfuko, i nepitan, odgovara: *Ništa čoveka ne sprečava toliko da bude prirodan koliko želja da to bude*. Nekoliko minuta prije predviđenog termina autobus dolazi na stanicu. Ja sam jedini putnik. Ipak, kako se bližimo Segedinu, na usputnim je stanicama sve više ljudi. Za manje od pola sata, na glavni kolodvor stiže prepun bus. Prvi dojam: širina. Prisjećam se priče o velikom povodnju iz 1879. godine što je bio zbrisao skoro čitav grad. Onda je u Segedin došao kralj i car Franjo Josif, kao što je i Buš došao u Nju Orleans nakon uragana Katrina. Obećanje starog Habzburga, međutim, nije bilo *bušizam*; više je (unaprijed) podsjećalo na izjavu što će je za stotinu i dvanaest godina izreći budući gradonačelnik grada na krajnjem jugoistoku zemlje koju je Austro-Ugarska okupirala godinu dana prije segedinskog povodnja. Mislim, naravno, na notornu izjavu Božidara Vučurevića o *ljepšem i starijem Dubrovniku*. Franjo Josip je pak nakon pominjane poplave obećao *ljepši Segedin* (starost nije pominjao), a istoričari tvrde da je ispunio obećanje. I da, lijep je Segedin, nalik na baroknu tortu usred depresivnog krajolika. Đula Juhas, najslavniji pjesnik rođen u Segedinu, slikao je, riječima svog subotičkog komšije Danila Kiša, "s nekom gorkom ljubavi mađarski pejzaž, u pleneru, no tamnim tonovima, i pevao osamu i promašenost ljudskog života". Tamni oblaci nadnose se nad bujne segedinske parkove, široke bulevare i raskošne trgove prizivajući Juhasove stihove. Žurim u galeriju na promociju. Nakon što je poslije sat ili dva završio *službeni dio programa*, nebo je vedro. Sa lokalnom artističkom ekipom pijem pivo u obližnjem parku, kraj spomenika što podsjeća na prepoznatljive monumente u velikim podunavskim metropolama. Citiram Larošfukoa: *Jedino su dobre kopije one koje pokazuju smešnu stranu rđavih originala*. A dobar aforizam je onaj koji u društvu, ad hoc, iz prevoda, ne iz originala, možeš da prevedeš na engleski, a da opet bude efektan i duhovit.

SREDA, ČETVRTAK, PETAK: Noć polako pada, a grad je sve življi. Puno je mladih ljudi; Segedin je univerzitetski grad, a studenti izgleda ni ljeti ne bježe kući. Zato uz Univerzitet i jest najživlje. U toku je i neki teatarski festival, pa dio živosti vjerovatno i otud dolazi. U muzici mađarskog jezika ne zvoni niti jedan poznat mi akord. *Slabo divanim mađarski*. Jedna kafana, međutim, ima bizarno radno vrijeme, različito bukvalno ►

od dana do dana, pa gledajući imena dana u sedmici shvatam da je *szerda* – srijeda, da je *csutortok* – četvrtak, da je *pentek* – petak, da je *szombat* – subota. Ponedeljku, utorku i nedjelji, početku i kraju sedmice, Mađari su možda i sami znali dati imena, ali su ostale dane *krstili* po našim imenima. Mađari od nas uzeli dane, a mi od njih povrće, karfiol i papriku. To su te komšijske pozajmice, s figom u džepu, kao u famoznoj Frojdovoj priči o posuđenom čajniku. Tema *Sympozionovog* izdanja koje smo promovisali jest "srednje-istočno-evropske fraze". Ima zbilja nekih analogija i podudarnosti u tim srednje-istočno-evropskim iskustvima, u toj, što bi Ištvan Bibo kazao, bijedi malih istočnoevropskih država. Uvijek se tu iz zvanične perspektive nacionalnih kultura neki gradovi gube i dobijaju, kao da su gradovi žetoni. Gubitak Subotice i Temišvara iz mađarske perspektive, umanjio je i važnost Segedina. Larošfuko tvrdi: *Najgora je smešna strana starih osoba koje su bile ljupke, što ne mogu da zaborave da to nisu više*. Ono što važi za ljude, ne važi uvijek za gradove. Za gradove što više nisu ono što su bili, važno je da pamte svoje zlatno doba. Ipak, dobro je za Segedin da uspomene što ga vežu za prošlost ne čine to na štetu sadašnjosti. A sadašnjost segedinska je blizina granice. Zbog te se granice u Segedinu daju osjetiti i djelići jugoslovenskog iskustva. Kao kad veselo društvance sjedi na klupi, pije se pivo, pa neko upita koliko je sati. Približno je ponoć, ali neko će reći da je tri minute do dvanaest, a neko opet da je dvanaest i dva. Ljudi sjede zajedno, a jednom je danas, dok je drugom sutra. Danas i sutra su ponekad blizu kao Segedin i Subotica, a ponekad su i daleko kao Subotica i Segedin. Nekoć je Balašević pjevao o panonskom mornaru varirajući na svoj način onu kolokvijalnu frazu o krokodilskim suzama zbog Mađarske koja nema more. Tražeći prošlog četvrtka u Segedinu na mobilnom telefonu neku lokalnu radio-stanicu, na tren sam čuo Rundekov glas kako izgovora *Moj je grad večeras dobio luku*. Nekoliko sati ranije, na jednom džambo plakatu vidio sam vizuru Dubrovnika s morske strane. Ima nečeg mediteranskog u segedinskoj atmosferi, makar je taj grad, barem u posljednjih nekoliko godina, uz granicu sa zemljom što također nema more. Granice nisu samo u prostoru, nego i u vremenu. Još smo blizu granice. ◂

Muharem Bazdulj

▸ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Prekomerna upotreba televizije

Ekonomska kriza je u žižu komercijalnih TV programa stavila – tranzicione gubitnike. "Socijala" je postala obavezna tema, recimo, kao reportaža sa juga Srbije gde porodice sa desetoro dece žive u podrumu neke raspadnute kuće. Sva deca odlična u školi a opština ne pokazuje interes za puko preživljavanje tih 12 duša. Sirotinja i nevolja mogu biti i prilika da se opere nemirna savest, pa se tako organizuju humanitarne akcije i pokreti, ne bi li oni "koji imaju malo više nego prosečni građani" odrešili kesu i priložili za medicinsku opremu, postradale od zemljotresa, Kosovo i tako unedogled jer sirotinji i bedi nema kraja. Pomenuti eufemizam o tajkunima upotrebio je predsednik Nikolić na dočeku "Olimpijaca" svestan odijuma javnosti prema činjenici da naši sportisti odlaze kao sirotinja (i po pitanju uslova života i po pitanju uslova za rad), a radujemo se njihovim medaljama i nikada nam dosta lovorika. Da li taj eufemizam već na aerodromu znači da od nagrada nema ništa, nego ako neko ima "više od proseka", nek udeli?

Socijala i "tužna ljudska priča" su mi postale odvratan način manipulisanja javnošću u bolesnoj nameri da se kao gledalac merim sa onima koji nemaju ništa ili još manje od toga. Poenta glasi – nisam skapao od gladi, ćuti dobro je, jer uvek može gore. Može, proverili smo bezbroj puta!

Čak se i u Guči osetio pad standarda. Kažu, ne jede narod ni kupus ni meso, Ceca ucenjuje organizatore, utanjilo, burazeru. Ovogodišnja Guča neće biti zapamćena ni po muzici ni po rekordnoj poseti, već po gastronomskoj revoluciji. Verovali ili ne, hit festivala je – grilovano povrće! Prvo tražili stranci, posle prihvatila omladina, posle navalio narod – vegetarijanski mix. Eto, ako festival nije uspeo da prekorači tu barijeru i od vašara postane svetski muzički spektakl koji će proširiti granice muziciranja, klopa se promenila. Polako, biće dogodine.

Na kraju, vrhunac eksploatacije ljudske nevolje jeste "Akademija debelih" na TV Pinku. Ovaj rijaliti program prati 24 takmičara i takmičarke koji nedeljama žive u izolaciji i pokušavaju da smršaju. Oni koji najmanje kaliraju, nedeljno bivaju izbačeni iz kuće. Ekipa je preko stotke a varijacije se nedeljno mere u stotinama grama. Pogledao sam biografije tih 12 momaka i 12 devojaka i komotno možemo govoriti o sindromu debelih u Srbiji. Uglavnom nisu visoko obrazovani, žive u gradskim i prigradskim sredinama (nema pravih seljaka), rade loše poslove ili su bez posla. Većina govori o stresu, depresiji i lošim navikama koje su dovele do preterane težine. Hrana se svela na pekaru, brzu hranu i slatkiše – džankfud.

Ispovesti koje sam pročitao na sajtu TV Pinka zaista su potresne. Neko se ugojio u pubertetu, neko posle porođaja, drugi su se razočarali zbog otkaza, nezaposlenosti ili sivila svakodnevice. Ako ste debeli, neće vas zaposliti, nema odeće ni obuće za vas i uskoro ćete se osećati kao invalid. Po pravilu je gotovo očigledno da je to prekomerno žderanje jedna autodestruktivna radnja. Ako tako gledate stvari, a čini mi se da je to nužno, onda se veoma pažljivo mora tretirati problem gojaznosti koja je i po medicinskim kriterijumima – bolest. Dakle, u izolaciji se pred kamerama nalazi 24 bolesnih ljudi pa je njihovo snimanje i etičko pitanje. Razumem da će ljudi zbog novca pristati da ih snimaju, ali čini mi se da niko ne vodi računa o njihovim suštinskim problemima, koji, barem po dostupnim podacima, zahtevaju i psihoterapiju. Tim ljudima je zaista potrebna pomoć. Nisam siguran da će im televizijska popularnost zaista pomoći da izađu iz krize.

Postoji i VIP ekipa gde i "poznati" pokušavaju da smršaju po istom programu kao i anonimusi. Od početka je bilo vidljivo da se radi o ljudima koji se ne snalaze pred kamerama. Daleko od stereotipne slike o "simpatičnim bucama", ovde vidimo takmičare koji se grčevito bore za supernagradu od milion dinara. Naivna pretpostavka je da će tokom ovog procesa steći drugačije navike i promeniti one koje su ih dovele do gojaznosti. Međutim, koliko mogu da primetim, jedino što polaznici "akademije debelih" uče jesu pravila ponašanja u srpskim rijaliti TV programima. To znači da naučite da se okrećete u kameru, obraćate se gledaocima, da sklapate saveze i kršite ih, manipulišete ljudima, ispaljujete bezobrazluke da skrenete pažnju na sebe, i za 100 dana – eto vas svakog dana u tabloidima ko Stanija danas. Bićete debeli i dalje, al' poznati! ◂

GLASNIKOVE KNJIGE

Nova izdanja Službenog glasnika *AVGUST 2012*

199. ROĐENDAN SLUŽBENOG GLASNIKA

U susret jubileju

U ovom trenutku na tržištu se nalazi 1225 knjiga Službenog glasnika, a samo u prvih sedam meseci ove godine Glasnik je objavio 259 novih naslova. Reč je o izuzetnoj biblioteci, u kojoj vodeće mesto zauzima naučna i stručna literatura, kao i značajna dela svetske i domaće književnosti i umetnosti, što Glasnik čini jednim od stubova srpske nacionalne kulture

Javno preduzeće Službeni glasnik obeležava svoj dan 13. avgusta, na dan kada je pre 199 godina, 1813. u "carstvujuščem gradu Vijeni" izašao prvi broj "Novina serbskih", prvih srpskih novina i pretečom svih kasnijih službenih glasila u Srbiji čiji naslednik je Službeni glasnik. Tokom prethodna dva veka u srpskim službenim glasilima objavljivana su ne samo sva važeća pravna akta, već tradicionalno i ekonomski, kulturni i književni prilozi (među stotinama autora koji su objavljivali u njima bili su i Jovan Dučić, Milutin Bojić, Rastko Petrović, Stanislav Vinaver...). Današnji Službeni glasnik baštinik je upravo ove tradicije koju kroz svoja izdanja i biblioteke čuva i nastavlja. Glasnik je danas jedan od najuglednijih srpskih izdavača, o čemu svedoče brojne nagrade za izdavaštvo koje je prethodnih godina dobio u zemlji i okruženju. Po broju novih naslova u evidenciji Narodne biblioteke Srbije nalazi se na prvom mestu. Trenutno je na tržištu 1225 Glasnikovih knjiga, a samo u prvih sedam meseci ove godine Glasnik je objavio 259 novih naslova. Reč je o izuzetnoj biblioteci, u kojoj vodeće mesto zauzimaju naučna i stručna literatura, kao i kapitalna dela svetske i domaće književnosti i umetnosti. Predvođeni direktorom i glavnim urednikom Slobodanom Gavrilovićem, znalački profilisane edicije kreiraju eminentni urednici: prof. dr Ilija Vujačić, prof. dr Gojko Tešić, prof. dr Tanja Miščević, doc. dr Tanasije Marinković, dr Boško Mijatović, Milojko Knežević, Branko Kukić, Jovica Aćin, Petar Arbutina, Goran Petrović, Nataša Marković i, donedavno, prof. dr Radovan Bigović. Vrhunska izdanja plod su timskog rada ne samo kompetentnih autora i urednika već i stručne redakcije, kreativnih dizajnera i profesionalnih radnika Glasnikove najsavremenije štamparije, koja je samo u ovoj godini obradila preko tri miliona kilograma papira i odštampala preko 850.000 primeraka knjiga i publikacija. Kada je reč o uspešnosti izdavačkog poslovanja, činjenica je da se prihod od Glasnikovih knjiga uvećao trostruko u proteklih pet godina, sa 44.000.000 dinara u 2007. godini na 125.000.000 dinara u 2011. godini, dok se u odnosu na isti period prošle godine prodaja Glasnikovih knjiga ove godine povećala za 109 odsto. Glasnik radi i na širenju knjižarske mreže: broj svojih knjižara sa dve u 2007. godini povećavao je na trideset pet u 2012.

Glasnik objavljuje i pet stručnih časopisa: "ZIP", "Izazovi evropskih integracija", "Pravo i društvo", "TFT" i "Politički život", u kojima vodeći autori iz zemlje objavljuju svoje priloge i promišljaju različite aspekte našeg pravnog, političkog, društvenog i kulturnog života; dodeljuje dve danas prestižne nagrade, "Desimir Tošić" za publicistiku

НОВИНЕ СЕРБСКЕ

1813

СВЕДОЦИ ЕПОХЕ

2013

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

ДВА ВЕКА СРПСКИХ СЛУЖБЕНИХ ГЛАСИЛА

i, u saradnji s Maticom srpskom i opštinom Kosjerić, nagradu "Sreten Marić" za esejistiku; stipendira neke od najboljih učenika i studenata i učestvuje u nizu kulturnih i humanitarnih projekata i manifestacija.
Dva veka srpskih službenih novina značajan je jubilej kako za Glasnik, tako i za srpsku državu i kulturu. Obeležavanje ovog jubileja počelo je na Dan Glasnika 13. avgusta 2012. i trajaće do kraja 2013. godine. Ovim povodom priprema se veći broj reprezentativnih izdanja, među kojima su sveobuhvatna monografija "Dva veka službenih glasila" i brojna prateća izdanja s tim u vezi, poput reprinta Krfskog Zabavnika, Antologije književnih priloga u "Novinama srpskim", *Ustavi Srbije*, *Pesme bola i ponosa* Milutina Bojića, knjiga Dimitrija Davidovića o Karađorđu. Veliki projekat digitalizacije službenih novina, pokrenut 2008, biće završen tokom naredne, jubilarne 2013. godine. Tim povodom Službeni glasnik završava digitalnu verziju službenih glasila objavljivanih od 1813. naovamo – "Novina serbskih", "Srpskih novina" i "Službenih novina", kao i poslerat-nog "Službenog glasnika", s tim da digitalna baza sadrži i sve službene listove Jugoslavije i državne zajednice Srbija i Crna Gora. Kako službena glasila predstavljaju neiscrpan i nezamenjiv izvor za pravnu, političku i kulturnu istoriju, dostupnost ovakvih novina u digitalnom obliku veoma je značajna kako za srpsku kulturu, tako i za srpsku istoriografiju, pravne stručnjake, književne istoričare i sve druge zainteresovane.
Službeni glasnik je ozbiljna državna izdavačka ustanova, koja usvaja evropske standarde i poštuje svoju tradiciju, težeći da postane stub srpske nacionalne kulture. Dva veka postojanja duga su tradicija službenih novina u Srbiji, vredna poštovanja i negovanja. Službeni glasnik baštini, nastavlja i ostavlja budućnosti ono što je nasledio.

MONOGRAFIJE

Manastiri Ovčarsko-kablarske klisure

Priredili: Delfina Rajić, Miloš Timotijević

Reprezentativna monografija Delfine Rajić i Miloša Timotijevića, direktorke i istoričara Narodnog muzeja u Čačku, na do sada najobuhvatniji način predstavlja manastire Ovčarsko-kablarske klisure, koji čine jedinstveni spomenički kompleks srpske kulturne baštine i jedno od duhovnih središta Srpske pravoslavne crkve. Manastiri su nastali, kako se pretpostavlja, krajem XIV veka u vreme dolaska monaha sinaita-isihasta u Srbiju, koji su sa sobom doneli jedan osobeni tip monaštva, nov način organizovanja monaških zajednica i stvaranje zbijenih grupa manastira sa uporednim postojanjem pećina-isposnica u njihovoj blizini. U ovoj monografiji svaki od ovčarsko-kablarskih manastira – Vavedenje, Nikolje, Jovanje, Preobraženje, Sretenje, Svete Trojice, Blagoveštenje, Uspenije, Vaznesenje i Ilinje – sagledava se u čitavom hronološkom rasponu njegovog trajanja, od poznog srednjeg veka do savremenog doba. Pri tome se iscrpno i na nov način govori o poreklu manastira, kultnom nasleđu, paralelama sa sličnim sakralno-istorijskim područjima i o značenju i dometima duhovne i materijalne obnove tokom XIX, XX i početkom XXI veka. Monografija je bogato ilustrovana i sadrži preko četiri stotine crteža i fotografija koje je za ovo izdanje uradio Saša Savović, dok likovnografičku opremu potpisuju Slađana Tutunović i čačanski Dizajn studio "Trigon". Saizdavači ovog izdanja su Narodni muzej u Čačku i Službeni glasnik.

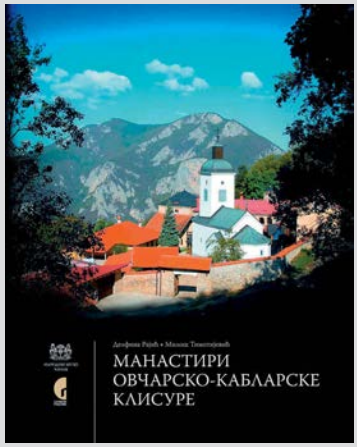

Saborno groblje u Sentandreji, prošlost i natpisi

Priredili: Ivan Jakšić, Marija Đinđić, Vladan Jovanović, Nataša Vulović, Dimitrije Stefanović, Danijela Radonjić

Tim Instituta za srpski jezik SANU (Marija Đinđić, Nataša Vulović, Danijela Radonjić i Vladan Jovanović, s profesorom Dimitrijem Stefanovićem na čelu) posle višegodišnjeg istraživačkog rada u luksuznoj monografiji *Saborno groblje u Sentandreji, prošlost i natpisi* sabrali su rezultate svojih istraživanja trovekovne prisutnosti Srba u Sentandreji. U Velikoj seobi krajem XVII veka, trideset sedam hiljada Srba predvođenih episkopom pećkim Arsenijem Čarnojevićem zaustavilo se u Sentandreji donevši sa sobom svoju kulturu, jezik i nasleđe i uspostavivši u ovom mestu najznačajnije srpsko kulturno središte tog vremena. O tome, pored ostalog, svedoče i njihovi nadgrobni spomenici na sentandrejskim grobljima, naročito na srpskom Sabornom groblju. Ovi spomenici su u ovoj bogato ilustrovanoj monografiji sada po prvi put popisani, obrađeni i prezentovani javnosti. Na oko 550 strana predstavljeno je celokupno trovekovno srpsko spomeničko nasleđe sentandrejskog Sabornog groblja, koje ima veliku istorijsku, spomeničko-kulturnu, etnografsku i jezičku vrednost. Posebna pažnja posvećena je epitafnim i drugim natpisima na nadgrobnim pločama koji sadrže pravu riznicu srpskog jezičkog blaga (s obzirom na činjenicu da su beleženi na srpsko-slovenskom, rusko-slovenskom, slavenoserpskom i srpskom narodnom jeziku) i svedoče o visokom društvenom statusu i kulturi sentandrejskih Srba. Ovu monografiju zajednički su izdali SANU, Muzej eparhije budimske i Službeni glasnik.

Kultura Srba u Dubrovniku 1790–2010.

Priredili: Goran Spaić, Jelica Reljić, Miroslav Perišić

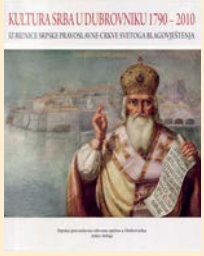

U Arhivu Srbije u Beogradu u toku je izložba *Kultura Srba u Dubrovniku 1790-2010: Iz riznice srpske pravoslavne Crkve Svetog Blagovještenja*, koja je rezultat višegodišnjeg rada interdisciplinarnog tipa stručnjaka čiji je cilj bio da obradi i prezentuje kulturno nasleđe Srba u Dubrovniku. Iako je poznato da je srpskih kulturnih sadržaja u Dubrovniku bilo i pre naznačene 1790. godine, ova godina je uzeta jer je tada osnovana Srpska pravoslavna crkvena opština u ovom gradu. Postavku izložbe čini preko 250 vrednih eksponata – među kojima su ikone, jevanđelja, liturgijske srebrnine, bogoslužbeni tekstil, zavetni darovi, ulja na platnu, stare i retke knjige, dokumenti i fotografije – iz fondova i zbirki Muzeja, Biblioteke i Arhiva Srpske pravoslavne crkvene opštine u Dubrovniku. Izložbu prati i reprezentativna i luksuzna monografija na 430 strana koju su zajednički objavili Srpska pravoslavna crkvena opština u Dubrovniku, Arhiv Srbije i Službeni glasnik. Pored predstavljanja eksponata s izložbe koji većim delom potiču iz riznice dubrovačke Crkve Svetog Blagovještenja, jedne od tri dubrovačke pravoslavne crkve koja je sagrađena u drugoj polovini XIX veka, monografija-katalog sadrži i značajne tekstualne priloge o viševekovnoj prisutnosti Srba u Dubrovniku, njihovoj kulturi i aktivnostima, porodičnim tradicijama, gradnji crkava, izdavanju časopisa i knjiga, osnivanju škola, prosvetnih, kulturnih i dobrotvornih društava, zavetnim darovima, vezama sa sunarodnicima iz drugih gradova i država, kao i o obnovi i zaštiti srpske kulturne baštine u ovom gradu.

Borislav Pekić:
Stope u pesku
Zlatno doba dijaloga
Priredile: Ljiljana i Aleksandra Pekić
Biblioteka: Svedoci epohe

U okviru Izabranih dela Borislava Pekića koje objavljuje Službeni glasnik, a koja obuhvataju njegov nefikcijski opus, poslednja dva toma izašla iz štampe jesu zbornik Pekićevih intervjua *Zlatno doba dijaloga* i zbirka njegovih političkih tekstova, izjava, govora i javnih nastupa pod naslovom *Stope u pesku.* Šezdesetak intervjua s Pekićem objavljenih u jugoslovenskoj periodici i načinjenih u različitim vremenima i povodima, našli su se u tomu *Zlatno doba dijaloga.* Tokom tri decenije javnog i umetničkog angažmana (prvi intervju u ovoj knjizi, novinara i pesnika Jovana Dujovića, objavljen je u podgoričkoj "Pobjedi" 1962, a poslednji je s piscem uradio esejista Božo Koprivica 1992, nekoliko meseci pre Pekićeve smrti) Pekić je odgovarao na najrazličitija pitanja o svom životu, književnosti, društvu i politici. Pekićevi intervjui sakupljeni u ovoj knjizi još jednom omogućavaju čitaocu najneposrednije druženje s jednim vanrednim piscem i čovekom. U knjizi *Stope u pesku* nalaze se sabrani Pekićevi angažovani i politički tekstovi, predavanja, izjave, komentari, nastupi i govori. U jednom od priloga u ovoj knjizi Pekić je napisao: "Civilizovani razgovor ne pretpostavlja samo pažljivo slušanje sabesednika već i naziranje razloga s kojima on nešto zastupa, brani, predlaže. Kad te razloge budemo shvatili, razumećemo i njegove reči. Ne pre. Kad ih shvatimo, moći ćemo i od njega očekivati poimanje naših stavova i razloga za njih. Tek tada možemo pristupiti fundamentalnom cilju svakog ozbiljnog političkog razgovora – nalaženju kompromisa. Sve dok naši lični i politički razgovori budu proklamacije ljudi, koji su uz to i gluvi, a u najvećem broju i nekompetentni, neće biti ni sredstvo sporazumevanja." U tom smislu, ove Pekićeve knjige predstavljaju pravi udžbenik demokratije, neophodan u svakom vremenu, a naročito, čini se, danas.

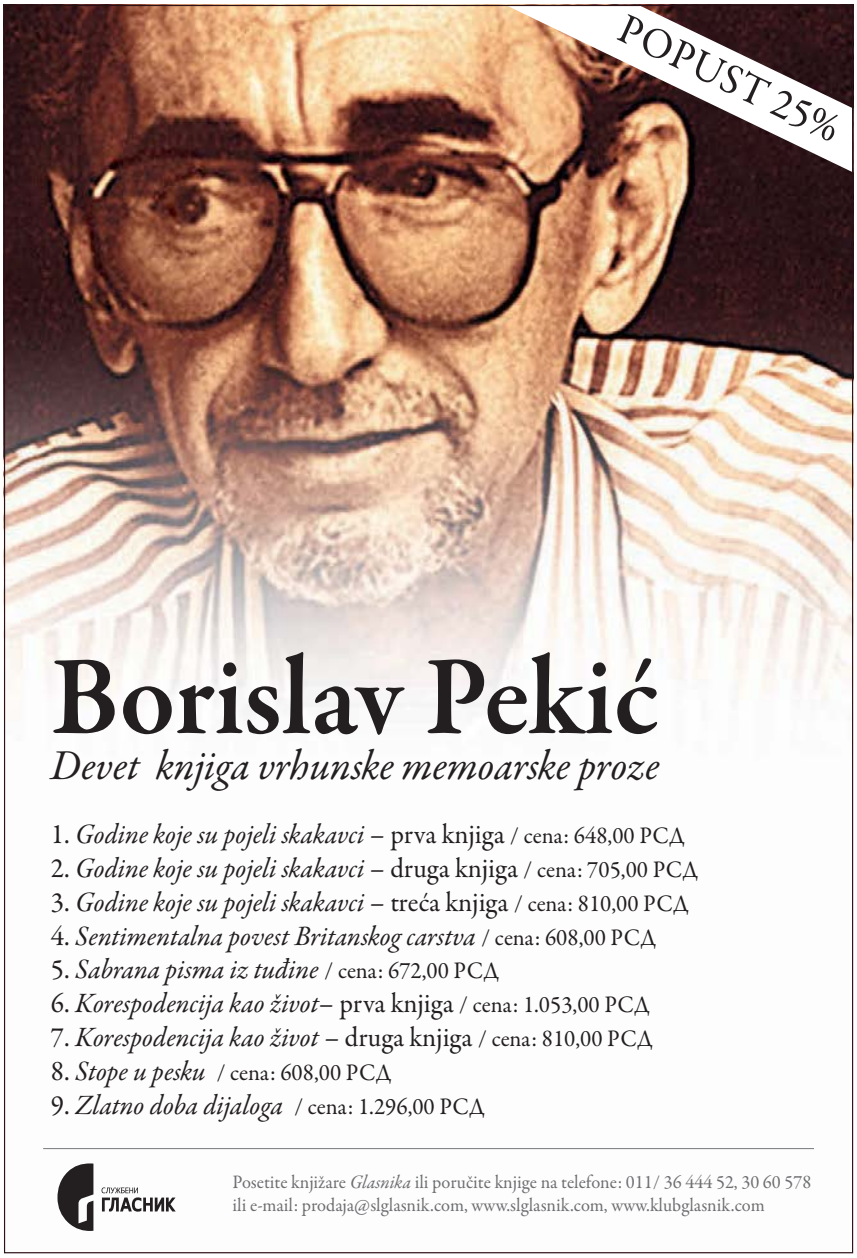

Borislav Pekić

Devet knjiga vrhunske memoarske proze

1. *Godine koje su pojeli skakavci* – prva knjiga / cena: 648,00 RSD
2. *Godine koje su pojeli skakavci* – druga knjiga / cena: 705,00 RSD
3. *Godine koje su pojeli skakavci* – treća knjiga / cena: 810,00 RSD
4. *Sentimentalna povest Britanskog carstva* / cena: 608,00 RSD
5. *Sabrana pisma iz tuđine* / cena: 672,00 RSD
6. *Korespodencija kao život*– prva knjiga / cena: 1.053,00 RSD
7. *Korespodencija kao život* – druga knjiga / cena: 810,00 RSD
8. *Stope u pesku* / cena: 608,00 RSD
9. *Zlatno doba dijaloga* / cena: 1.296,00 RSD

Službeni glasnik

Posetite knjižare *Glasnika* ili poručite knjige na telefone: 011/ 36 444 52, 30 60 578
ili e-mail: prodaja@slglasnik.com, www.slglasnik.com, www.klubglasnik.com

R. Peković, S. Kljakić: *Angažovani Andrić 1944–1954.*
Biblioteka: Svedoci epohe

Period između 1944. i 1954. godine jedan je od najplodnijih u stvaralačkoj biografiji Ive Andrića. Pored tri romana i jedne nove zbirke pripovedaka, u ovom razdoblju objavljena su ukupno 162 njegova rada, od priča i reportaža do govora, članaka i zapisa na najrazličitije teme. Međutim, pored stvaralačke plodnosti, burna prva poratna decenija jeste i period izuzetne Andrićeve aktivnosti i na društvenom planu – on drži brojna predavanja i književne večeri, nastupa na tribinama i radio-emisijama, objavljuje u periodici, učestvuje na sednicama i plenumima Saveza književnika i obavlja niz visokih funkcija u društvenom, političkom i kulturnom životu komunističke Jugoslavije. Pored ostalog, Andrić je u ovom periodu bio predsednik Saveza književnika Jugoslavije, narodni poslanik, potpredsednik Društva za kulturnu saradnju Jugoslavija–SSSR, član Upravnog odbora Društva za kulturnu saradnju Jugoslavija–Francuska, član Savezne komisije za upis narodnog zajma, Komiteta intelektualaca za odbranu mira, Uprave Jugoslovenskog udruženja za Ujedinjene nacije, Odbora za inostrane poslove, Saveznog odbora Narodnog fronta Jugoslavije, Nacionalne komisije FNRJ za Unesco, Umetničkog saveta za kinematografiju i mnogih drugih. Ovaj, dosad uglavnom manje poznat segment Andrićevog života, predmet je studije *Angažovani Andrić 1944–1954.* Ratka Pekovića i Slobodana

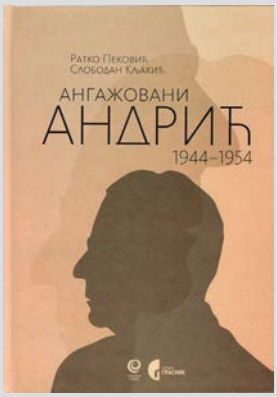

Kljakića. Koristeći obiman arhivski materijal i svedočenja savremenika, autori detaljno opisuju kakav je bio njegov ukupni društveni i politički angažman od kraja rata do godine u kojoj je postao član Saveza komunista Jugoslavije. Oni najpre objašnjavaju kako je Andrić, nekadašnji visoki činovnik administracije Kraljevine Jugoslavije i tzv. građanski pisac, prihvatio ulogu u izgradnji novog, komunističkog poretka, zatim kako se u toj ulozi snašao, kao i kakav je bio njegov odnos prema vodećim političkim i javnim ličnostima tog doba i prelomnim događajima kakvi su bili Rezolucija Informbiroa ili pad Milovana Đilasa. Ilustrujući Andrićev angažman u ovom periodu, autori navode brojne zaboravljene piščeve napise u dnevnim i nedeljnim časopisima tog vremena, od omladinskih, ženskih, zadružnih i sindikalnih novina do vodećih političkih i književnih listova poput "Književnih novina", "Politike", "Borbe" ili Đilasove "Nove misli". Knjiga *Angažovani Andrić 1944–1954.* donosi nam jednog nepoznatog Ivu Andrića i popunjava značajnu prazninu u razumevanju njegovog života i rada.

U izdanjima Glasnikove biblioteke "Lexis" tokom jubilarne 2013. godine biće predstavljene četiri knjige edicije "Leksikoni gradova Srbije": *Niški*, *Pirotski*, *Kragujevački* i *Užički leksikon*. Ova edicija, koju Glasnik realizuje od 2008. u partnerskoj saradnji s gradskim i opštinskim upravama, daje mozaički prikaz sadašnjosti i prošlosti urbanih prostora Srbije, i to kroz jednotomne leksikone obima 500 do 700 štampanih strana, sa 1500 do 2000 tematskih članaka i preko 600 ilustracija, mapama gradova, hronologijom značajnih događaja i indeksima imena ličnosti pomenutih u tekstovima. U ediciji "Rečnici i enciklopedije" ove biblioteke u pripremi je *Leksikon Srbije*, koji u 3000 članaka sa više od 1000 ilustracija i tabela, na obuhvatan način predstavlja čitaocima Srbiju na početku XXI veka.

U istoj ediciji nalazi se i kapitalno višetomno izdanje *Kvantitativni opis strukture srpskog jezika*, koje predstavlja rezultate naučnog projekta prof. Đorđa Kostića započetog 1957. u Institutu za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora u Beogradu. Do sada je objavljeno šest, tokom 2012. biće objavljene dve, a tokom 2013. još pet knjiga, ukupno 13 tomova prvog kola *Frekvencijskog rečnika* izvedenog iz dijahronog korpusa srpskog jezika od XII do XX veka. Prvo kolo *Frekvencijskog rečnika – Srpski jezik od XII do VIII veka*, sa korpusom od oko 500.000 reči, nesumnjivo je najznačajniji deo ukupnog korpusa od 11 miliona reči. Ono donosi izvorne i gramatički obrađene tekstove i frekvencijske rečnike gotovo svih sačuvanih dela autora koji su pisali crkvenoslovenskim jezikom: Domentijana, Teodosija Hilandarca, arhiepiskopa Danila II, Svetog Save, Stefana Prvovenčanog, Grigorija Camblaka, patrijarha Pajsija, grofa Đorđa Brankovića, uključujući i *Stare srpske povelje i pisma* u izdanju Ljube Stojanovića. Ova edicija, koja će budućim istraživačima znatno olakšati proučavanje najranijih faza razvoja srpskog jezika, predstavlja čvrstu osnovu za izradu rečnika srpskoslovenskog jezika, koji zahvaljujući elektronskoj verziji rečnika postaje verovatno prvi mrtvi jezik koji se bez većih teškoća može proučavati statističkim i matematičkim metodama. Grupom stručnjaka koji su započeli rad na ovom korpusu rukovodio je prof. dr Đorđe Sp. Radojičić, naknadna redaktura rađena je pod rukovodstvom prof. dr Đorđa Trifunovića, a priređivač je prof. dr Aleksandar Kostić.

Već objavljenim naslovima edicije "Rečnici i enciklopedije", pridružuju se *Leksikon arhitekture i umetničkog zanatstva*, autora Slobodana Maldinija, a u pripremi su i *Rečnik užičkog kraja* Ratomira Cvijetića i *Enciklopedija straha* Ljubomira Erića i saradnika.

Novost u ediciji "Bibliografije" jeste *Bibliografija časopisa "Misao"* Dobrila Aranitovića, zajedničko izdanje Matice srpske i Službenog glasnika.

Glasnik će tokom 2013. predstaviti i ediciju "Leksikoni nacionalnih parkova Srbije" koju priprema u partnerskoj saradnji sa Geografskim institutom "Jovan Cvijić", SANU i javnim preduzećima NP "Đerdap", "Fruška gora", "Kopaonik", "Šar-planina" i "Tara", uz podršku Fonda za zaštitu životne sredine Republike Srbije.

Dragana Popović: *Žene u nauci*

Biblioteka: Društvo i nauka
Edicija: Posebna izdanja

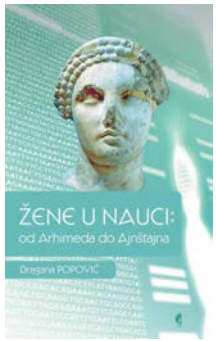

Knjiga Dragane Popović *Žene u nauci: od Arhimeda do Ajnštajna* bavi se doprinosom žena u različitim naučnim disciplinama – astronomiji, matematici, medicini, hemiji, fizici, biologiji, psihoanalizi, antropologiji i drugim. Ovaj doprinos, leksikonski prikazan, ispostavlja se kao mnogo veći nego što se uobičajeno smatra, a autorka daje pregled najvažnijih naučnica u svetskoj istoriji, od antike do naših dana, od akadske princeze i astronomkinje Enheduane i aleksandrijske matematičarke Hipatije do Ane Frojd, Marije Kiri i Mileve Marić Ajnštajn. Studija je pisana, po autorkinim rečima, sa ambicijom da u našoj sredini otvori mnoga do sada nepostavljana pitanja o položaju i doprinosu žena naučnim istraživanjima i otkrićima, položaju nauke u društvu u istorijskom kontekstu i s aspekta roda i pozicija moći, a pre svega da uvede u javni prostor zaboravljena ili izgubljena imena mnogih značajnih žena. "*Žene u nauci: od Arhimeda do Ajnštajna* predstavlja u našoj sredini dugo očekivani ulazak ženskih studija u gotovo neprikosnoveno područje prirodnih, 'tvrdih' ili, kako bi poneko rekao, 'pravih' nauka", rekla je o ovoj knjizi prof. dr Biljana Dojčinović. "Ovo uzbudljivo štivo stoga može da se čita kao jedna 'druga istorija nauke', kao svojevrstan leksikon, ali i kao niz priča o izuzetnim ženama, jakim, talentovanim i odlučnim da po svaku cenu, strasno, slede zahteve svog bića."

Службени гласник

Лексикони градова Србије

Мозаички приказ садашњости и прошлости, живота и духа урбаног простора Србије.

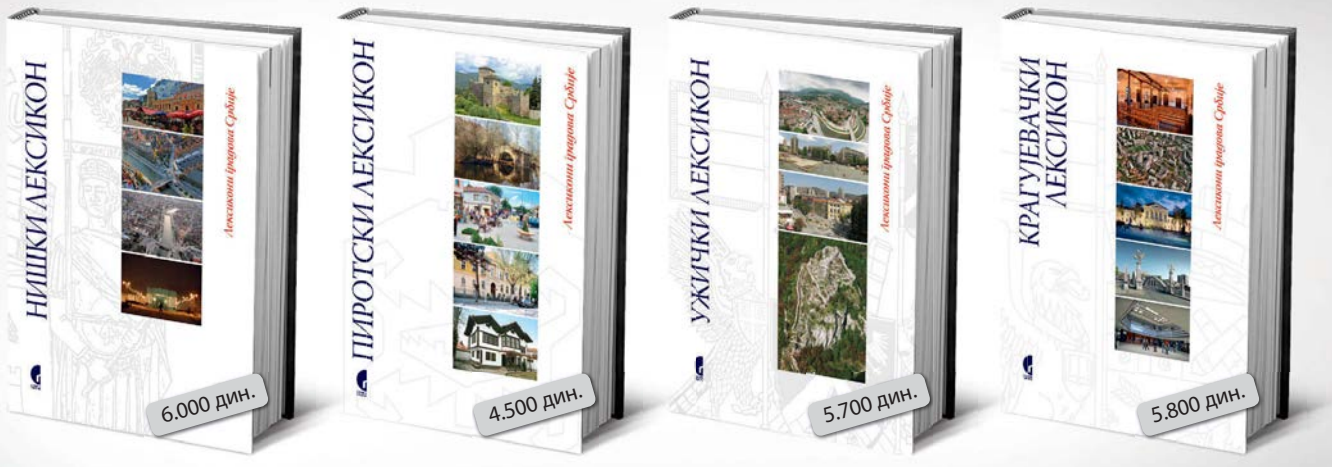

Могућност куповине на шест рата, у свим *Гласниковим* књижарама. Посетите наше књижаре или поручите књиге на телефоне: 011/36-444-52, 36-31-049, 30-60-578, факс: 011/30-60-391 или e-mail: prodaja@slglasnik.com, www.slglasnik.com

Ivan Janković: *Na belom hlebu – Smrtna kazna u Srbiji 1804–2002.*

Biblioteka: Društvo i nauka

Edicija: Sinteze

"Smrtna kazna je simbol suverene moći države i njenog vladara (ili njenih vlasti) nad pojedincem. Ona je to kada god i dokle god postoji u zakonu, bez obzira na to da li se izvršava ili ne. Jer, i ovom drugom slučaju, suveren, dajući pomilovanje, pokazuje da drži živote svojih podanika u šaci, i da ih može, po svom nahođenju, oduzimati ili poklanjati. Otuda je ideja o ukidanju smrtne kazne nadasve demokratska ideja: ona teži da ograniči moć države nad pojedincem i društvom." Ovim rečima počinje kapitalna studija našeg uglednog advokata Ivana Jankovića posvećena istorijatu smrtne kazne u Srbiji od 1804. do njenog ukidanja 2002. Knjiga iscrpno i hronološki prati razvoj krivičnog zakonodavstva, svrhu, načine i praksu izvršavanja smrtne kazne, kao i kakve je tragove ostavila u politici, pravu, kulturi i jeziku, uz pregršt zanimljivih detalja. Tako, na primer, Janković pored ostalog objašnjava kako su se upravo u vezi sa smrtnom kaznom ustanovili poznati idiomi "glava u torbi", "omastiti konopac", "s koca i konopca" ili "dva bez duše, treći bez glave". Tako se i fraza iz naslova knjige "na belom hlebu" odnosi na običaj da se osuđeniku na smrt pre pogubljenja daje bolja hrana (za koju je sinonim u Srbiji odvajkada bio beli hleb), ali i da mu se omogući oproštaj od rodbine i prijatelja. Ovaj običaj je formalno ustanovljen jednim uputstvom kneza Miloša iz 1833. godine: "Ubuduće da se apsenik ne pogubi odmah bez ičijeg znanja, čim se iz apsa za to povede, no da se okolnom narodu obznani, da se i gde se on nalazi, pa zato vreme, dokle god se osuđeni radi ugleda zadržava, slobodno mu je i da jede i da pije i prašta se s narodom, koji mu bude dolazio." Ovaj običaj se u Srbiji zadržao sve do Drugog svetskog rata, a naziv za njega "beli hleb" nastao je krajem XIX veka, da bi u opštu upotrebu, naročito u novinskim člancima, ušao dvadesetih godina, a kao idiom u jeziku zadržao se do danas za onoga ko iščekuje neki sudbonosan a neizvestan (zbog mogućnosti pomilovanja) događaj. Obimna (preko 600 stranica), izuzetno temeljna i eruditski i zanimljivo pisana, uz veliki broj opisa konkretnih slučajeva iz krivične prakse, studija Ivana Jankovića ne samo da nudi istorijat izvršavanja smrtnih kazni tokom poslednja dva veka, već iz jednog dosad nepoznatog ugla pruža dragocen uvid u političku, pravnu, društvenu i kulturnu istoriju Srbije.

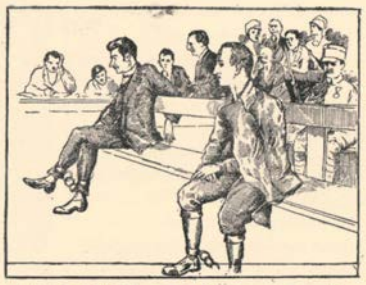
Чаруга и Прпић, кад им је саопштено да је пресуда одобрена и да ће сутра бити обешени.

Crtež sa suđenja Jovu Stanisavljeviću Čarugi, Politika 1925.

Isak Babelj:
Crvena konjica

Prevod: Milivoje Jovanović

Kako se to radilo u Odesi

Prevod: Gustav Krklec, Milivoje Jovanović

Biblioteka: Kosmopolis

Isak Emanuilovič Babelj jedan je od najvećih sovjetskih, ruskih i svetskih pisaca XX veka, koji je u svom delu na izvanredno upečatljiv način opisao najmračnije i najokrutnije strane ljudske prirode, žrvanj istorije, ushićenja i užase revolucije. Rođen je u jevrejskoj porodici u Odesi 1894. godine, a ubijen u Staljinovim čistkama 1940. godine. Kao dečak bio je svedok pogroma Jevreja u carskoj Rusiji 1905, a kao mladić nasilja i zanosa koje je donela Oktobarska revolucija. Prve priče objavio je kao dvadesetogodišnjak, radio je kao novinar i reporter, a kao ratni dopisnik 1920. priključio se Prvoj konjičkoj armiji pod komandom legendarnog Semjona Mihajloviča Buđonija i izveštavao o njenim bitkama na frontovima Ukrajine i Galicije. "Žestina građanskog rata koju je imao prilike da upozna, uzavreli međuljudski odnosi u kojima se brišu granice između heroizma i banditizma, živopisnost kozačkog načina života – sve to je Babelju pružilo dragoceni materijal za buduću knjigu", piše Milivoje Jovanović u pogovoru ovog izdanja. Zbirka priča pod nazivom *Crvena konjica* objavljena prvi put 1926. godine, i predstavlja jednu od najotvorenijih i najnemilosrdnijih knjiga o ruskoj revoluciji i građanskom ratu i remek-delo svetske književnosti. Pored "konjičkog" pripovedačkog ciklusa, drugi deo Babeljevog opusa čini "odeski" ciklus sa pričama iz rodnog grada, o detinjstvu, mladosti, revolucionarnoj Odesi i lopovima i krijumčarima odeskih predgrađa. Izabrana dela Isaka Babelja u ovom izdanju objavljena su u dve knjige. U prvoj knjizi nalazi se zbirka novela *Crvena konjica,* zatim četiri priče sa motivima iz građanskog rata koje nisu ušle u ovu zbirku, odlomci iz potresnog *Dnevnika iz 1920. godine,* drama *Marija* i dva filmska scenarija – *Kineska vodenica* i *Stari trg broj četiri.* U drugoj knjizi, pored *Odeskih priča*, nalaze se i pozorišni komad *Sumrak* i filmski scenario *Benja Krik*.

Isak Babelj

Mišel del Kastiljo: *Rečnik zaljubljenika u Španiju*

Prevod: Milan Komnenić

Biblioteka: Umetnost i kultura

Edicija: Rečnici i enciklopedije svakodnevnog života

Nakon *Rečnika zaljubljenika* u vino, u mačke, Grčku, Latinsku Ameriku, Rusiju i sitna zadovoljstva, u okviru Glasnikove edicije "Rečnici i enciklopedije svakodnevnog života" objavljen je još jedan naslov iz originalne kolekcije francuske izdavačke kuće "Tlon" – *Rečnik zaljubljenika u Španiju*. Reč je o zbirci eseja koje potpisuje španski pisac Mišel del Kastiljo, datih u formi rečnika i posvećenih pojedinim ličnostima, pojmovima i fenomenima karakterističnim za špansku kulturu i istoriju. Rečničke odrednice date su u rasponu od Pikasa do generala Franka, od El Greka do flamenka, od Servantesa do Almodovara, od Goje do Kalderona, od Unamuna do Ortege i Gaseta, od Abd al Rahmana III do Manuela de Falje, od inkvizicije do koride, od konkistadora do Lorke – predstavljajući ovu veliku, raznovrsnu i opčinjavajuću kulturu u svim njenim rasponima i kontradikcijima. "Ovaj rečnik je zapravo roman o Španiji, zemlji kakvu poznajem, kakvu razumem i kakvu nosim u srcu", napisao je Del Kastiljo u uvodu ove knjige. "Trudio sam se da iz polifonije istorijskih tema izdvojim dva motiva koji sačinjavaju veliku pesmu Španije, naime, njen pravoverni katolicizam i prigušeni otpor pojedinih manjina, Mavara, Jevreja, Cigana, homoseksualaca, protestanata, republikanaca, ateista, dakle svih onih koje je Menendes Pelajo nazvao inovercima, a u koje, naravno, i sam spadam… Pokušao sam da pokažem kako se ta zemlja, sa svim njenim krajnostima i preteranostima, može voleti vatreno i lucidno, a ne plitko i sentimentalno."

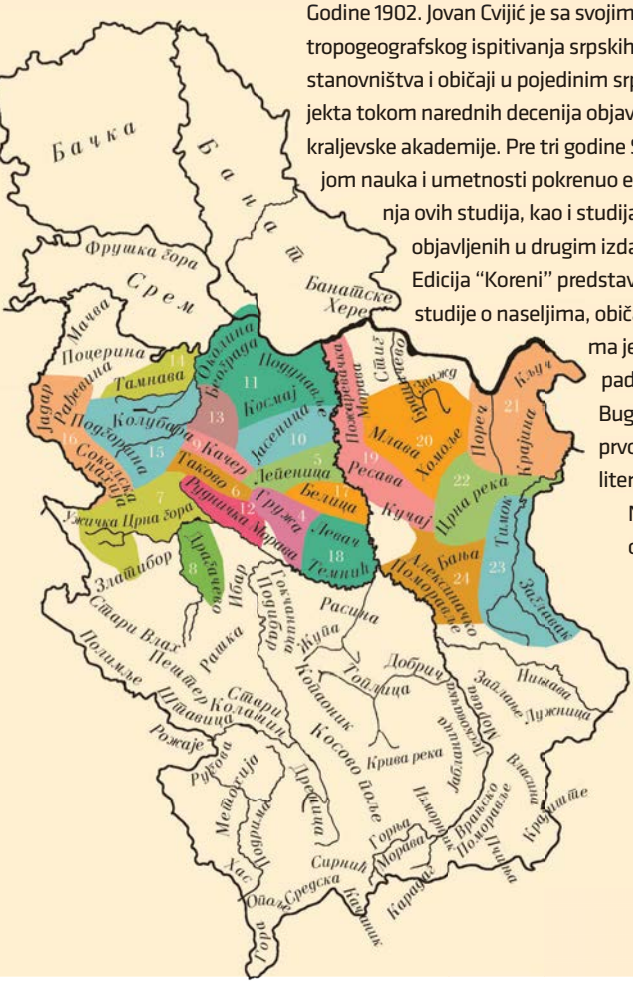

Godine 1902. Jovan Cvijić je sa svojim saradnicima započeo jedinstven naučni poduhvat antropogeografskog ispitivanja srpskih zemalja, u okviru koga su istraživana naselja, poreklo stanovništva i običaji u pojedinim srpskim oblastima, a studije nastale u okviru ovog projekta tokom narednih decenija objavljivane su u "Srpskom etnografskom zborniku" Srpske kraljevske akademije. Pre tri godine Službeni glasnik je u saradnji sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti pokrenuo ediciju "Koreni", čiju osnovu čine upravo fototipska izdanja ovih studija, kao i studija o poreklu srpskih porodica, njihovih migracija i običaja objavljenih u drugim izdanjima, sa dopunama priređivača Borisava Ćelikovića.

Edicija "Koreni" predstavlja korpus rezultata rada generacija naučnika čiji je cilj da na jednom mestu nađu sabrane studije o naseljima, običajima i poreklu srpskog stanovništva. Za tri godine objavljene su 24 knjige ove edicije, u kojima je teritorijalno obuhvaćen prostor oivičen rekama Dunavom i Savom na severu, Drinom na zapadu, Rzavom i Zapadnom Moravom na jugu i na istoku, gde obuhvata sliv Timoka do granice s Bugarskom. Da bi se sačuvala njihova izvornost studije se objavljuju fototipski, sa svim prilozima iz prvog izdanja (karte, skice i fotografije). U pogovoru svake od knjiga ukazuje se na svu relevantnu literaturu o pojedinim predeonim celinama i naseljima u njima koja dopunjuje objavljene studije.

Naporedo sa objavljivanjem knjiga iz edicije "Koreni" snimaju se i dokumentarni filmovi o predeonim celinama u kojima se prikazuje život u njima danas. Do sada objavljeni tomovi:

1. Naselja srpskih zemalja
2. Naseljavanje Srbije
3. Srbija
4. Gruža
5. Lepenica
6. Takovo
7. Užički kraj
8. Dragačevo
9. Kačer
10. Jasenica
11. Okolina Beograda i Smedereva
12. Rudnički okrug. Rudnička Morava
13. Šumadija. Šumadijska Kolubara
14. Valjevska Tamnava
15. Kolubara i Podgorina
16. Srednje Podrinje, Jadar i Rađevina
17. Jagodinski okrug. Belica
16. Levač i Temnić
19. Pomoravlje Velike Morave. Resava. Kučaj
20. Mlava. Homolje. Zvižd
21. Poreč, Krajina i Ključ
22. Crna Reka
23. Timok. Zaglavak. Budžak. Svrljig
24. Banja. Aleksinačko pomoravlje

ПОРТАЛ

СЛУЖБЕНИХ ГЛАСИЛА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
И БАЗА ПРОПИСА

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА 2012.
29.000,00

Службени гласник Републике Србије ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК ЗА 2012.
11.000,00

Службени гласник Републике Србије МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ ЗА 2012.
20.000,00

РЕГИСТАР И ТЕКСТОВИ ВАЖЕЋИХ ПРОПИСА И ОПШТИХ АКАТА
20.000,00

АРХИВА СЛУЖБЕНИХ ГЛАСИЛА
- Службени гласник РС од 1945. до 2011.
- Службени гласник РС – Просветни гласник од 1990. до 2011.
- Ратификовани међународни уговори од 1945. до 2011.
- Службени лист од 1945. до 2006.

20.000,00

СУДСКА ПРАКСА
10.000,00

ЈЕДИНИ ПРАВНИК
КОЈИ ЗНА СВЕ!
www.e-glasnik.rs

-50%

На Порталу су све врсте информација међусобно повезане и лако доступне (документи су у HTML и у PDF формату).

Искористите посебну понуду: ~~74.000,00 са ПДВ-ом~~
37.000,00 са ПДВ-ом
+ у цену је укључена нова база на Порталу – СУДСКА ПРАКСА

СЛУЖБЕНИ Е·ГЛАСНИК

КОРИСНИЧКИ СЕРВИС – 011 30 60 300, e-mail: servis@slglasnik.com
СЛУЖБА ПРЕТПЛАТЕ – 011 30 60 588, 30 60 359, e-mail: pretplata@slglasnik.com

Radina Vučetić: *Koka-kola socijalizam*
Biblioteka: Društvo i nauka
Edicija: Istorija

Američki magazin "Tajm" je 1965. godine pisao da zapadni posetioci po povratku iz Jugoslavije ovu zemlju opisuju kao sto odsto "marksističku", s tim što je Jugoslavija "dopola Karl, a otpola Gručo Marks". Tada su se, naime, u Jugoslaviji svirali džez i rokenrol, ali i revolucionarne pesme i pesme o Titu; gledali su se američki filmovi, ali su se gledali i filmovi o NOB-u i revoluciji; deca su gledala Diznijeve crtane filmove, ali su i polagala pionirsku zakletvu i nosila crvene marame; pila se koka-kola, ali se proizvodio i ruski kvas; obožavali su se astronauti *Apola 11*, ali i Jurij Gagarin; išlo se na Gitarijadu, ali i na slet povodom Dana mladosti... Bila je to zemlja s dva lica, istovremeno *i* na Istoku *i* na Zapadu – na delu je unutar jedne komunističke zemlje tekao proces amerikanizacije svakodnevnog života. Upravo fenomenom amerikanizacije jugoslovenske popularne kulture tokom šezdesetih godina XX veka bavi se istoričarka Radina Vučetić u svojoj zanimljivoj kulturno-istorijskoj studiji nazvanoj *Koka-kola socijalizam.* Knjiga je podeljena na pet poglavlja. U prvom se daje pregled jugoslovensko-američkih odnosa na vrhuncu hladnog rata, u drugom se analizira prijem i uticaj američkog filma u Jugoslaviji, u trećem džeza i rokenrola, u četvrtom pop-arta i američkog teatra, dok se u petom autorka bavi američkim uticajem u sferi svakodnevnog života, crtanog filma, stripa, mode i televizije. "Radina Vučetić je u ovoj knjizi dala brojne odgovore na istraživački i metodološki složen kompleks pitanja, ukazujući na koji način je moguće istoriografsko sagledavanje teško razmrsivog spleta političke, društvene i kulturne istorije. Pokazala je da se o hladnom ratu i odnosima po mnogo čemu neravnopravnih partnera, kakvi su bili SAD i Jugoslavija, može pisati sveže, zanimljivo i studiozno, krećući se kroz različite nivoe istorijske stvarnosti, uz temeljito poznavanje obimne istoriografske produkcije, gradeći tako bogatu i kompleksnu sliku", napisao je u recenziji ove studije istoričar dr Milan Ristović. "Autorka posvećuje pažnju delovanju institucionalizovane kulturne propagande američke države u Jugoslaviji: političkim izvozom američke kulture, načina života i vrednosti. S druge strane, ona skreće pažnju na one uticaje koji su stizali sa Zapada drugim, složenijim pravcem, ostavljajući pečat na svakodnevici Jugoslovena tokom šezdesetih. Radina Vučetić pažljivo prati njihovo 'odomaćivanje' u jugoslovenskoj stvarnosti tih godina, analizira njihov simbolički i stvarni značaj i uticaj na promene jugoslovenskog načina života, idući od uticaja Markuzea na jugoslovenske intelektualce do značenja dečjih igara, dešifrujući njihova zagubljena značenja."

D. H. Lorens: *Italija*
Prevod: Milan Miletić
Biblioteka: Umetnost i kultura
Edicija: Na putu

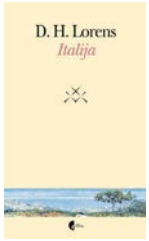

Britanski pisac Dejvid Herbert Lorens (1885–1930), autor čuvenog romana *Ljubavnik ledi Četerli* koji je skandalizovao puritansku čitalačku publiku između dva svetska rata i postao prekretničko delo u istoriji književnosti, u drugoj polovini života putovao je po Evropi, Aziji, Australiji, Severnoj i Južnoj Americi, uporno i zaludno tragajući za prostorom koji bi mogao postati njegov drugi, izabrani zavičaj. Od svih putovanja njegovu lutalačku avanturu najviše su obeležila putovanja Apeninskim poluostrvom, pa su tri od četiri knjige njegovih putopisa, koji spadaju u sam vrh svetske putopisne književnosti, posvećene upravo Italiji. Ova tri putopisa se nalaze u koricama ovog izdanja. Prvi od njih, *Suton u Italiji*, objavljen 1916. godine, sabira piščeve utiske s prvog putovanja Italijom, odnosno područjem oko jezera Garda. Lorens u njemu, kako primećuje priređivač ovog izdanja, "evocira 'suton' zemlje kojoj preti neminovna industrijalizacija, ali i zemlje gde se obrisi arhaičnog i paganskog, hrišćanskog i modernog stapaju u *chiaroscuro* u kome se naslućuje obećano pomirenje svetla i tame, uma i nagona, svesnog i nesvesnog". Pet godina nakon *Sutona u Italiji*, Lorens piše novi putopis nazvan *More i Sardinija* i u njemu opisuje doživljaje i susrete sa putovanja po Siciliji i Sardiniji. Aprila 1927. godine, već smrtno bolestan, Lorens preduzima i treće putovanje po Italiji. Ovoga puta obilazi etrurske nekropole u Červeteriju, Tarkviniji, Grosetu i Volteri, i ostaje fasciniran etrurskom kulturom slavljenja životnosti i lepote, o čemu piše u putopisu *Skice o etrurskim naseobinama*, objavljenom posthumno 1932. godine. Lorensovi putopisi po Italiji nisu praktični vodiči za upoznavanje sa ovom zemljom, već predstavljaju autentično svedočanstvo o traganju za izmičućim smislom i preispitivanju sopstvenog bića i njegovog mesta u svetu, koje piše jedan strastan, radoznao i lucidan putnik.

Marko Polo: *Milion*
Prevod: Nada Uzelac
Biblioteka: Umetnost i kultura
Kolekcija: Tragovi

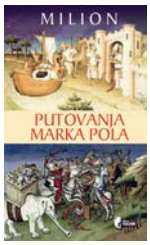

Sedam vekova pošto je venecijanski trgovac i putnik Marko Polo (1254–1324) u đenovljanskoj tamnici svom zatvorskom kolegi Rustikelu iz Pize izdiktirao doživljaje sa svojih putovanja do Kine, po Aziji i natrag, njegova slavna putopisna knjiga "Milion" po prvi put je u celovitom obliku dostupna i srpskim čitaocima. O klasičnom Polovom delu i epohalnom uticaju koji je izvršio donoseći u Evropu prva svedočenja o dotad malo poznatim zemljama i kulturama Dalekog istoka, sve se zna. Sa svojim ocem Nikolom i stricem Mateom, sedamnaestogodišnji Marko 1271. godine kreće "putem svile" na put za Kinu. U Kini postaje miljenik Kublaj-kana i u njegovoj službi ostaje sedamnaest godina. Kublaj-kan ga šalje u diplomatske misije u sve krajeve Kine, ali i u Burmu i Indiju. Posle 24 godine izbivanja, Marko Polo se vratio u Veneciju, ali je sticajem okolnosti kao ratni zarobljenik dopao zatočeništva u đenovljanskom zatvoru. Tu nastaje njegova čudesna knjiga, najveći i najneodoljiviji putopis u istoriji književnosti koji do danas ne prestaje da očarava čitaoca.

Oto Dubislav pl. Pirh: *Putovanje po Srbiji u godini 1829.*
Prevod: Dragiša Mijušković
Biblioteka: Društvo i nauka
Edicija: Istorija

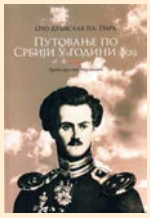

Čitajući upravo objavljenu *Srpsku revoluciju* Leopolda fon Rankea i srpske narodne pesme Vuka Karadžića, kapetan pruske vojske Oto fon Pirh (1799–1832) zainteresovao se za Srbiju, koja je za Zapad tada umnogome bila nepoznanica, i poželeo da se s njom neposredno upozna. Stoga 1829. godine preduzima putovanje po "evropskoj Turskoj", da bi po povratku napisao zanimljivu putopisnu knjigu pod nazivom *Putovanje po Srbiji u godini 1829*. Ova knjiga danas predstavlja dragocen izvor za upoznavanje sa prilikama u Srbiji za vreme prve vladavine kneza Miloša Obrenovića, naročito s obzirom da on dolazi iz pera jednog dobronamernog i obaveštenog stranca. Fon Pirh je na svom putovanju najpre posetio Beograd, gde se upoznao s knezom Milošem, da bi, s pratnjom koju je od kneza dobio, krenuo put Požarevca, Golupca i Poreča, obišao manastire Ravanicu i Manasiju, posetio Ćupriju, Jagodinu, Čačak, Užice i Kragujevac i, kao radoznali i obrazovani putnik, s osećajem za detalj opisao usputna mesta, prilike, ljude i običaje. Fon Pirh je očigledno bio naklonjen Srbiji i Srbima. "Doba u kome se Srbija nalazi sad, to je doba biljke koja se razvija, doba deteta, koje malo-pomalo baca svoje poglede na svet oko sebe i počinje da vezuje s tim izvesne pojmove", kaže on na jednom mestu. "U tome leži velika draž ove zemlje ovog naroda."

Винавер

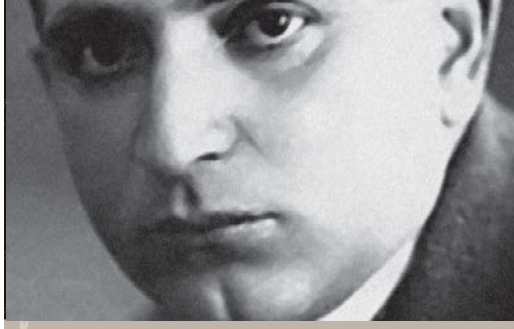

ДЕЛА СТАНИСЛАВА ВИНАВЕРА

У ОСАМНАЕСТ КЊИГА

на преко 10.000 страница

Приредио Гојко Тешић
Саиздаваштво *Службеног гласника* и *Завода за уџбенике*

Чудотворац српског језика

Највећи српски Европејац и највећи европски Србин

Чудесни заљубљеник у традицију српске културе

Потиснут и коначно враћен у матицу српске културе

Једини који је у Србији писао о свим уметностима

Претплатна цена: 10.244,00 РСД
на шест једнаких месечних рата **до 1. октобра 2012.**
Искористите **претплатнички попуст од 30%**
на прво коло од девет књига.
Књиге излазе из штампе у октобру.

Тел.: 011/36-444-52, 36-31-049, 30-60-359
E-mail: pretplata@slglasnik.com | www.slglasnik.com

1. РАНИ РАДОВИ
Песме, приче, есеји
и критике 1908–1918

2. ПАРОДИЈЕ
Пантологија новије српске
пеленгирике
Нова пантологија
пеленгирике
Најновија пантологија српске и
југословенске пеленгирике
Алајбегова слама

3. ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ
Есеји и критике о српској
књижевности 1919–1937

4. ОДБРАНА ПЕСНИШТВА
Есеји и критике о српској
књижевности 1938–1955

5. ЗАНОСИ И ПРКОСИ ЛАЗЕ КОСТИЋА

6. ВИДЕЛО СВЕТА
Књига о Француској

7. ДУША, ЗВЕР, СВЕСТ
Есеји о европској
и светској књижевности

8. ЈЕЗИК НАШ НАСУШНИ ГРАМАТИКА И НАДГРАМАТИКА

9. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЛО

Службени ГЛАСНИК

STANKO CEROVIĆ

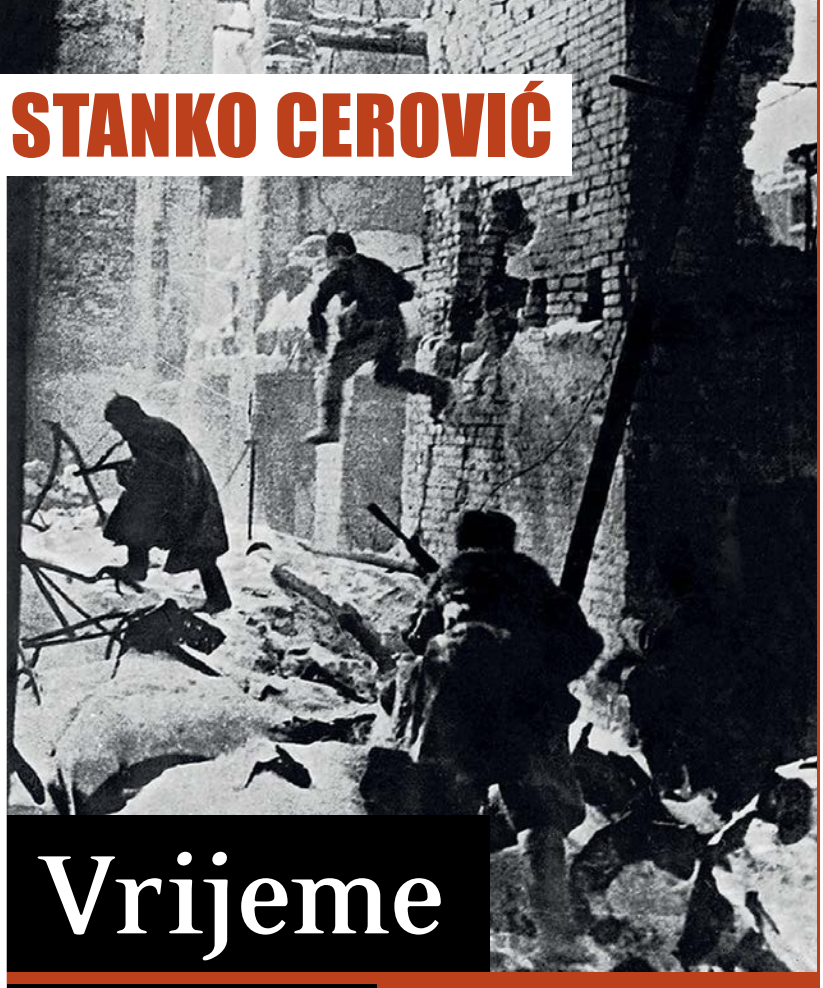

Vrijeme je krv

UMJETNIK U CIVILIZACIJI SMRTI

VREME

U izdanju Nedeljnika "Vreme": nova knjiga Stanka Cerovića Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti.

Potražite u vašoj knjižari

Sve što dopire do moga mozga svedoči o vremenu bankrota. Sefovi su prazni. Iskustvo me uči da u takvim okolnostima prvo skidaju skalp pripadnicima moga plemena. Na polici u tvrđavi u Jejlu, Džeronimova lobanja se još nada promjenama. Biće rata. Biće gore nego ikad. Zvijer je ranjena.

Distribucija: Krug commerce

e-mail: krug.avala@sbb.rs

Tel: 011/240-1433

Egipat: čekajući demokratiju

Posle vojne, predsed diktatura

Pošto je Vojni savet krajem juna praktično razvlastio predsednika Mohameda Morsija, u nedelju je Morsi objavio da je ograničio nadležnosti svemoćnog vojnog vrha i prebacio ih na sebe. Iako je vest o "sukobu predsednika i vojske" u prvi mah zvučala senzacionalno, brzo se ispostavilo da je sve bilo unapred dogovoreno uz blagoslov, ili pak posredovanje, Vašingtona i uz znanje Izraela, ali je nemoguće predvideti da li Egiptu posle jedne sledi druga vrsta diktature, ili dolaze demokratske reforme na koje se Morsi poziva

U nedelju uveče vesti iz Kaira zvučale su dramatično. Svetske agencije i najuticajnije TV stanice kao CNN i BBC javile su da je predsednik Egipta Mohamed Morsi "obezvlastio" vojni savet koji je nekom vrstom "vojnog pravnog puča" krajem juna prigrabio svu vlast u državi. Voditelji su uzbuđeno javljali da je Morsi smenio svemoćnog ministra odbrane Huseina Tantavija i šefa generalštaba Samija Anana, da ih je poslao u penziju i da je sam preuzeo izvršnu i zakonodavnu vlast. Govorilo se u prvi mah o "civilnom kontrapuču", da je predsednik bacio rukavicu u lice vojsci tako što je poništio odluke Vojnog saveta da raspusti tek izabrani parlament u kome dominiraju islamisti, ograniči vlast predsednika i poništi ustavne odredbe po kojima sam Vojni savet ima presudnu ulogu u donošenju novog ustava, koji bi pak bio preduslov za nove parlamentarne izbore. Spekulisalo se u prvi mah da se vojska podelila, da bi moglo da dođe do građanskog rata, da se Morsi upustio u "veoma riskantnu", možda čak po njega samog "kobnu" igru. S druge strane se moglo čuti da je sve to "pozorište" koje treba da umiri mase, da je Morsi, koji zvanično pripada konzervativnom krilu Muslimanske braće, a koji je kao inženjer doktorirao na jednom kalifornijskom univerzitetu, čija deca žive u Sjedinjenim Američkim Državama i imaju američko državljanstvo, zapravo čovek CIA.

Kako je u toku noći izostala bilo kakva reakcija vojske, kada je zvanično objavljeno da je Morsi i Tantavija i Anana postavio za svoje savetnike, već u ponedeljak je postalo jasno da je "hrabrom" potezu prvog demokratski izabranog predsednika prethodio dogovor sa vojnim vrhom. Bio je to "kalkulisani rizik, svakako je deo vojnog vrha bio upućen u namere predsednika", izjavio je obazrivo politikolog Amr Hamzavi sa Američkog univerziteta u Kairu.

Na osnovu reakcije Vašingtona, koji "nije iznenađen što je islamistički predsednik smenio vojni vrh i nada se da će civilne i vojne vlasti zajednički raditi na rešavanju problema u zemlji", nije bilo teško zaključiti ni da je Bela kuća bila upućena u čitavu stvar. Baš kao i Izrael, koji je doduše "zabrinut" zato što islamistički predsednik koji je izabran kao kandidat Muslimanske braće "preuzima svu vlast u zemlji", ali su zapravo reakcije Tel Aviva bile veoma uzdržane. Novine "Jediot ahronot" pišu umirujuće, pozivajući se na izvore iz vlade, da Izrael ima jednako dobre odnose i sa novim vojnim vrhom. Evropska unija je "primila k znanju odluku predsednika Morsija da okonča prenos vlasti na demokratski izabrane institucije", EU očekuje i brzo okončanje radova na novom ustavu i raspisivanje novih parlamentarnih

dnička

DOGOVORENA SMENA: Bivši ministar odbrane Husein Tantavi, predsednik Mohamed Morsi i bivši šef generalštaba Sami Anan
Foto: Reuters

izbora, izjavio je Sebastijan Brabant, portparol šefice diplomatije EU Ketrin Ešton.

U ovom trenutku nije jasno da li Morsi prihvata odluku Ustavnog suda od juna meseca, koji je raspustio tek izabrani parlament u kome su dominirala Muslimanska braća i druge islamističke partije i priprema nove izbore, ili hoće da je poništi i legalizuje već izabrani parlament proizašao iz pompezno dugo najavljivanih "prvih, slobodnih, demokratskih izbora". Smatra se da je Ustavni sud pod kontrolom, ili je makar bio pod kontrolom, vojnog vrha. U samom Egiptu su ograničavanje ovlašćenja i smena na vrhu vojske u "revolucionarnim krugovima arapskog proleća" izazvali oduševljenje, mnogi se nadaju da je tek sada zaista počelo razgrađivanje Mubarakovog režima. Naravno da se proslavljalo na trgu Tahrir u Kairu.

BEZ ODUŠEVLJENJA, MOLIM: "Ovo sam učinio u interesu naroda", izjavio je Morsi na državnoj televiziji u noći između nedelje i ponedeljka, te da ovim potezom nije hteo ikoga da razljuti. Vojska treba u potpunosti da se posveti odbrani zemlje, a on će je podržati pri njenom "svetom zadatku da brani naciju", rekao je, aludirajući na najnovije događaja na Sinaju prilikom kojih su islamski ekstremisti ubili šesnaest egipatskih vojnika. Neki komentatori su smatrali da je to prvi veliki test za Morsija i njegove odnose sa radikalnim krilom Muslimanske braće, koja egipatskom vojnom vrhu zameraju dobre odnose sa Izraelom – nasleđe Mubarakove vladavine – i smatra da Egipat treba aktivno da podrži "palestinsku stvar". Odgovor Mursija je bio jasan. Baš kao i stav SAD: dok se egipatska vojska drži sporazuma sa Izraelom i podalje od islamista, Vašington će izdvajati velika sredstava za "svoje saveznike" koji su na putu uspostavljanja "demokratskog društva". Ogromnu finansijsku pomoć egipatska vojska je od SAD dobijala za vreme Mubarakove vladavine.

Na čelo vojske Morsi je postavio dosadašnjeg šefa vojne obaveštajne službe generala Abdela Fataha al Sisija, koji pripada mlađoj generaciji oficira, a koji bi na osnovu svoje dosadašnje funkcije morao da zna koji su pripadnici vojske lojalni novom predsedniku. Za drugog čoveka vojske naimenovan je general Sidki Sobi Sajed. Obojica su i do sada bili članovi Vojnog saveta. Iz dostupnih informacija može da se zaključi, da se u narodu omraženi Tantavi, koji je skoro dvadeset godina pod Mubarakom bio ministar odbrane, ovom kadrovskom rešenju u najmanju ruku nije protivio, ako mu sam nije kumovao. Neki komentatori predviđaju "turski scenario": pošto je Morsi ojačao svoj položaj, vojska će privremeno da zadrži svoje privilegije i ključnu ulogu u Egiptu i zauzvrat da iz pozadine brani njegove interese; islamisti će određivati politiku i korak po korak će izgrađivati svoju vlast i generale stavljati pod svoju kontrolu. Naravno, to je samo jedna mogućnost.

Novu podelu moći Omar Ašour sa Univerziteta Ekseter vidi kao podelu na *hard power* za vojsku i *soft power* za Muslimansku braću. Prema tome bi generali kontrolisali ministarstva odbrane i unutrašnjih poslova, a islamisti ministarstva za obrazovanje, propagandu, religiju i pravosuđe. Istovremeno je Morsi signalizirao da će on kao predsednik imati poslednju reč u državi, da će on sebi uzeti pravo da određuje državni budžet, proglašava zakone i da formira ustavotvornu komisiju, što bi bila velika pobeda Muslimanske braće. Morsi je sudiju Mahmuda Mekija naimenovao za svog potpredsednika. Meki je svojevremeno kritikovao izborne prevare pod Mubarakom i zalaže se za reforme u Egiptu. Revolucionarno za Egipat je što takva prava za sebe želi da uzme na izborima demokratski izabrani civil, ali je ova "diktatorska" odluka ipak i osporavana.

PRIVREMENO REŠENJE: Dok jedni smatraju da Morsi u ovoj situaciji "ne može drugačije", da ga "treba podržati", da su mu "namere dobre, a ove mere privremene", te da je sve ►

ZEMLJA NA PREKRETNICI: Pristalice predsednika Morsija (gore) i scena sukoba na sinajskom poluostrvu (dole)

Foto: Reuters

ovo prelazno rešenje dok se ne izradi i na referendumu ne potvrdi novi ustav kao preduslov za nove parlamentarne izbore, ili pak ne anulira prethodna odluka i ne legitimiše stari sastav parlamenta, drugi mu zameraju da "vojnu diktaturu" zamenjuje "predsedničkom diktaturom". "Predsednik koji kontroliše i egzekutivu i legislativu protivureči osnovnom načelu demokratije", izjavio je Mohamed el Baradej, bivši direktor Međunarodne agencije za atomsku energiju, koji se sa "arapskim prolećem" uključio u politička zbivanja u Egiptu. "To može da bude samo izuzetak i kratkoročno."

Kritike stižu iz pravničkih krugova. "Predsednik nema ovlašćenja da sam menja Ustav, pa ni provizoran", kaže sudija Ustavnog suda Tahani al Gabali. Morsi je po njoj morao da se drži postojećeg ustava. Očekuje se reakcija Ustavnog suda na Morsijeve planove.

Ishod najnovijeg obrta u igri prestola je i dalje neizvestan i mišljenja u samom Egiptu su podeljena. Za jedne je ustavna deklaracija Vojnog saveta kojom je praktično razvlastio predsednika bila nezakonita, za druge je legalnost ukidanja te odluke od strane predsednika takođe sporna. EU je uzdržana, zato što se još ne nazire u kom pravcu će Morsi voditi politiku i gde stvarno stoji novi vojni vrh. Čeka se da predsednik nedvosmisleno kaže da je sve ovo samo prelazno rešenje, da se što pre raspišu novi parlamentarni izbori, koji bi doveli do demokratske podele vlasti u državi.

KRIZA NA SINAJU: Po nekima spektakularne, po nekima pak suštinski manje značajne političke promene u Egiptu, događaju se u jeku krize na Sinajskom poluostrvu, gde je posle ubistva šesnaest egipatskih vojnika prošle nedelje egipatska vojska pokrenula veliku ofanzivu protiv ekstremističkih grupa. Napadači su zaplenili dva oklopna vozila i uputili se u pravcu granice sa Izraelom, gde je na njih otvorila vatru izraelska vojska i, po sopstvenim navodima, ubila osmoricu terorista. Sukobi vojske i naoružanih grupa i dalje traju. Stanje je haotično. U Sinajskoj pustinji žive beduinska plemena, koja smatraju da ih je Kairo ostavio na cedilu, u pustinji se skrivaju i antiizraelski ekstremisti, simpatizeri Al kaide, ali i šverceri droge i oružja. Regionom vlada verski ekstremizam, destabilizuju ga otvoreno palestinsko pitanje i teško siromaštvo. Poslednjih nekoliko meseci bilo je 14 napada na naftovod kojim se snabdeva Izrael, zabeleženo je više otmica turista.

Ministar odbrane Izraela Ehud Barak izjavio je tim povodom da se nada da je ovo "probudilo" vlasti u Kairu kome odavno zamera da ne čini dovoljno po pitanju bezbednosti na Sinajskom poluostrvu i omogućava da se tamo organizuju antiizraelske naoružane terorističke grupe. Zvanično su u Kairu za najnoviji napad optužili džihadiste koje kontroliše palestinski Hamas, najavljeno je da će upotrebiti sva raspoloživa sredstva da se odgovorni za napad na egipatske vojnike privedu pravdi. Već dugo se govori o "vakuumu moći" nakon pada Hosnija Mubaraka, koji se vidi i u bezbednosnoj situaciji na Sinaju.

Sinajsko poluostrvo se graniči sa Pojasom Gaze i Izraelom, nalazi se u blizini Jordana i Saudijske Arabije i strateški je za Egipat veoma važno. Posle izraelske okupacije 1967–1982, na osnovu Mirovnog sporazuma u Kemp Dejvidu 1979. godine, deo Sinaja je i danas demilitarizovan. Kairo se odavano žali da zbog toga ne može da upotrebi odgovarajuća vojna sredstva u borbi protiv terorista. U avgustu 2011. došlo je do krize između Egipta i Izraela, kada su teroristi koji su došli iz Sinaja napali izraelske vojnike, a izraelska vojska potom u poteri za teroristima greškom ubila nekolicinu egipatskih vojnika. I vojne vlasti iz svojih, ali i islamisti iz posve drugih pobuda, traže promene, to jest poništavanje Mirovnog sporazuma sa Izraelom.

Posle najnovijeg incidenta vlada Izraela se saglasila da egipatska vojska na Sinajskom poluostrvu može da upotrebi borbene helikoptere. Privremeni bilans je 36 ubijenih. U zapadnim prestonicama smatra se da je neophodno da se što pre sretnu Morsi i premijer Izraela Benjamin Netanjahu sa sve svojim vojnim savetnicima. Ko zna, ako se nešto dogovore, mogli bi da dobiju i Nobelovu nagradu za mir, baš kao što su je 1978. dobili Anvar el Sadat i Menahem Begin. ◂

Andrej Ivanji

Lustracija ili lov na veštice

Vladajući VMRO-DPMNE tvrdi da je opozicioni SDSM "partija koja ne želi da se dozna istina" i koja štiti "poremećeni sistem vrednosti čije su osnovne karakteristike špijuniranje, laži i podmuklost", a opozicija optužuje vlast da od lustracije pravi svoj *reality show* i "politički cirkus", te da se vladajuća većina u Komisiji za lustraciju ponaša kao inkvizicija

Za "Vreme" iz Skoplja

Makedonska Komisija za verifikaciju činjenica je pre dve nedelje na svojoj veb-stranici *http://www.kvf.org.mk/mk/resenija.html*. u dva navrata objavila imena 23 lica za koje tvrdi da su u prošlosti bili saradnici tajnih službi, te da time ispunjavaju zakonski uslov kojim im se uskraćuje vršenje javnih funkcija. Objavila je i dosijee prve jedanaestorice sa spiska. Među objavljenim imenima su i poznate ličnosti iz javnog i političkog života: Slobodan Ugruinovski, član Saveta grada Skoplja i lider partije Titove leve snage, profesori FDU režiser Vladimir Milčin i glumac Dančo Čevreski, bivši poslanik Sejfedin Haruni i novinar Hisen Šaciri, bivši sudija Vrhovnog suda Vangel Gagačev i predsednik tog suda Trendafil Ivanovski, bivši sekretar skopskog SUP-a Stojan Čaminski...

OSPORAVANI ANTIČKI IDENTITET I ZAKON O LUSTRACIJI: Makedonski premijer Nikola Gruevski Foto: REUTERS

Time je počeo da se sprovodi u delo kontroverzni Zakon o lustraciji oko koga se godinama lome koplja, a koji predviđa objavljivanje imena i podataka lustriranih na internetu u roku od tri dana posle odluke Komisije, a nova imena navodno lustriranih najavljuju se iz dana u dan. Iako je Ustavni sud Makedonije ukinuo pojedine odredbe prve verzije zakona, a Upravni sud ukinuo ranija rešenja Komisije, vladajuća većina u parlamentu je ipak samo prepakovala osporavani zakon i ponovo ga progurala kroz skupštinu, što je izazvalo žestoke reakcije brojnih eksperata i velikog dela javnosti. Pošto novi Zakon o lustraciji ponovo propisuje odredbe kojima se ne poštuju odluke Ustavnog suda iz aprila 2010. i aprila 2012, pojedini članovi same Komisije su bili protiv nadglasavanja u donošenju zaključaka i pri potvrđivanju rešenja o saradnji sa tajnim službama, a posebno protiv javnog objavljivanja podataka. Njihov argument je bio da se time krše pravo na privatnost i pretpostavka nevinosti, jer odluka Komisije nije konačna i slučajevi nemaju sudski epilog.

KLIN I PLOČA: Predsednik Komisije Tome Adžiev, kome je mandat odavno istekao (ali je već mesecima na toj funkciji da bi, kako tvrdi opozicija, decenijama zadocneli proces konačno otpočeo baš pred izbore), u svojim poslednjim javnim nastupima tvrdio je da u ovakvim slučajevima nema pretpostavke nevinosti i da ga novi zakon obavezuje na javno objavljivanje imena i dosijea saradnika tajnih službi. Za razliku od njega, član Komisije Čedomir Damjanovski kaže: "Ja sam apsolutno protiv objavljivanja imena ili dosijea, jer zakon nalaže pretpostavku ►

nevinosti. Predsednik Komisije Adžiev kaže da samo ubice imaju pravo na prezumpciju, to je njegovo mišljenje i ne bih ga komentarisao, ali se mora sačuvati princip dvostepenosti."

I sam inicijator zakona, nekadašnji jugoslovenski ambasador u Iraku, dugogodišnji predsednik Sobranja i jedan od najiskusnijih makedonskih političara, liberal Stojan Andov je početkom leta tvrdio da novo zakonsko rešenje nema dodirnih tačaka sa njegovom idejom, koju su podržala 93 poslanika i oko koje je postojao konsenzus, što je bilo i najvažnije pri donošenju zakona koji pokriva ovako osetljivu sferu. Andov je reagovao zato što se sada sve svodi na nadglasavanje u parlamentu i što je zakon praktično postao alatka u rukama vlasti za vršenje pritiska na političke neistomišljenike. Ali, i pored svih optužbi za neargumentovanu kompromitaciju i za nepostojanje mogućnosti da se dokazuje nevinost, argumente za odluke Komisije njen predsednik Adžiev nalazi i u interesu javnosti, s obrazloženjem da je za samo prvih nekoliko dana veb-stranicu posetilo preko 50.000 građana.

RIALITI ŠOU: Medijska halabuka je velika. Tako je na programu javnog servisa MTV danima išao propagandni kajron u kome se gledaoci obaveštavaju da mogu da posete internet stranicu Komisije i da se "svojim očima" uvere u špijunsku aktivnost lustriranih, pa da "sopstvenim razumom odluče" o njihovoj krivici i o tome kako je Komisija donosila odluke. Vladajući VMRO-DPMNE tvrdi da neće komentarisati proces lustracije i poručuje da je opozicioni SDSM "partija koja ne želi da se dozna istina", i koja do danas štiti "poremećeni sistem vrednosti čije su osnovne karakteristike špijuniranje, laži i podmuklost". Optužujući vlast da od lustracije pravi svoj rialiti šou i "politički cirkus" i da se vladajuća većina u Komisiji ponaša kao inkvizicija, opozicija poručuje da je pogrešna procena vlasti "da se političko-partijskom lustracijom mogu pokriti svi neuspesi i ogromne štete od katastrofalne i pogubne politike koju vodi vlada".

O tome na koji način radi Komisija u kojoj se oštro suprotstavljaju članovi iz redova vlasti i opozicije, možda najbolje svedoči primer jednog od lustriranih, koji je optužen da je u nezavisnoj Makedoniji makedonskim službama iznosio podatke o radu diplomatsko-konzularnih predstavništava Rumunije i Grčke i koji je "prezentirao svoja saznanja bezbednosnog karaktera o suprotstavljanju grčke službe i srpskih obaveštajnih službi u Makedoniji". Kakav će udarac

Milčin tuži predsednika Komisije

Režiser Vladimir Milčin je na konferenciji za medije 13. avgusta optužio predsednika Komisije Tometa Adžieva da "bespravno i beskrupulozno sprovodi zahteve vlasti" čiji je cilj da iskompromituje i ućutka sve one koji se ne slažu s njom. Potencirajući da je pravi cilj njegova kompromitacija, Milčin je predsednika Adžieva nazvao "tumorom", "ružnim licem režima" i "revnosnim slugom", što, po njemu, "ne sme da ostane nekažnjeno". Zato je najavio postupak pred Upravnim sudom i krivičnu prijavu protiv Adžieva, tvrdeći da objavljeni dokumenti ne dokazuju da je bio saradnik službi. Adžiev je pak u svoju odbranu tvrdio da ima samo jedan glas, a da se odluke Komisije donose većinom glasova.

Apeli za ujedinjenje, ikonografija za podele

Foto: Georgi Licovski

U kakvoj se hajkačkoj atmosferi u državi odvija kontroverzni proces lustracije najbolje pokazuje primer sa poslednje velike državne manifestacije. Pažnju javnosti na proslavi 2. avgusta, na Mečkinom Kamenu kod Kruševa (mestu legendarne bitke ustanka 1903), privukao je kontrast između poruka i ikonografije skupa u državnoj režiji. Apeli predstavnika vlasti u govorima povodom Ilindana, o neophodnom jedinstvu u odbrani nacionalnog identiteta, bile su propraćene transparentima u masi "Bog će kazniti izdajice"?

Uz sve parole o jedinstvu, pomirenju i zbijanju redova "bez čega nema napretka", na manifestaciji kojoj je prisustvovao i predsednik države, pojavila su se i lica u crnim majicama sa velikim krstovima na grudima, uz zastave sa krstom, scene toliko slične ikonografiji sa balkanskih prostora pre dvadesetak godina. Deo medija je spekulisao da su među tim "krstašima" bili i pojedini članovi organizacija makedonske dijaspore.

I dok je lutanje aktuelne makedonske vlasti po davnoj prošlosti u potrazi za antičkim korenima, uprkos beskrupuloznom trošenju miliona evra za spomenike, još nekome i moglo da bude simpatično, nova ikonografija na manifestaciji, na kojoj su se sa "krstašima" pozdravljali i ministri i poslanici iz vladajuće stranke, nameće samo pitanje o nenaučenoj balkanskoj lekciji. Posebno u svetlu ovonedeljnog proslavljanja jedanaeste godišnjice potpisivanja Okvirnog sporazuma iz Ohrida koji je obeležio kraj međuetničkog konflikta u Makedoniji.

ovakvi ili slični nebulozni primeri naneti bezbednosnom sistemu države, ili ionako rovitim i etnički podeljenim makedonskim službama i posebno njihovim saradničkim mrežama (koje su za vreme i posle 2001. na terenu faktički pokidane), može samo da se pretpostavi.

PREDSTAVA ZA GLADNE: Nisu retki ni komentari da je i aktuelna jurišnička lustracija, koja se polako transformiše u medijsku hajku i ulični obračun sa neistomišljenicima, samo još jedan pokušaj stvaranja mnogo buke ni oko čega i plasiranja nove vešto smišljene igre, dok građani imaju sve manje hleba. Dok poznati biznismen Risto Gušterov u medijima izjavljuje da u svom četrdesetogodišnjem radnom veku nije video toliki stepen nelikvidnosti i izražava bojazan da će to dovesti do masovnog bankrota privrednih subjekata i banaka u Makedoniji, provladini mediji u svetskoj krizi nalaze opravdanja za poskupljenje struje, centralnog grejanja, benzina, hrane i senzacionalističkim izveštajima o lustraciji skreću pažnju javnosti.

I deo stručne javnosti ocenio je da je u zakonu prepoznatljiva tendencija političke eliminacije protivnika, da se umesto reformi sudstva ka višem stepenu nezavisnosti, odluke o sudbinama pojedinaca ali i celih porodica, bez usvojenih standarda u radu, prepuštaju partijski usmeravanim članovima Komisije, koji presuđuju bez mogućnosti da se optuženi brane. Tako se i desilo da u hajkačkoj atmosferi spisak lustriranih osvane na jednom internet portalu, pre nego što ga je Komisija zvanično objavila, za šta niko nije odgovarao.

Ostaje otvoreno i pitanje skorog obračuna sa oligarsima i tranzicionim bogatašima iz devedesetih, koji su, takođe, predviđeni za komisijsku kontrolu, jer deo nove političke elite iz redova VMRO-DPMNE i DUI, koji je zbog svog opozicionog statusa bio sprečen da učestvuje u privatizacionoj "akumulaciji kapitala" u prvoj dekadi suverenosti Makedonije, nikad nije ni krio svoja zalaganja za preraspodelu ekonomske moći i stvaranje nove ekonomske elite iz svojih redova. S druge strane, pre objavljivanja imena nekadašnjih diplomata i aktuelnih članova Makedonske akademije nauka i umetnosti, čija se dosijea navodno pretresaju u Komisiji, provladini mediji već mesecima podgrevaju atmosferu.

SLUČAJ MILČIN: U konkretnim slučajevima jurnjave za "špijunima u komunizmu", najčešći komentari protivnika selektivne lustracije su povezani s imenom profesora Vladimira Milčina, izvršnog direktora Sorosove Fondacije – Otvoreno društvo Makedonija, koji je u prošlosti bio blizak SDSM-u Branka Crvenkovskog, ali je imao i veliku ulogu u razvoju građanskog sektora. SDSM je već najavio da će do 15. avgusta povući svoje članove iz Komisije za lustraciju, jer ocenjuje da Komisija "služi za političku egzekuciju neistomišljenika, što je posebno karakteristično u slučaju Milčina". Iako je dokazivao da je bio žrtva, a ne saradnik službi, Milčin je bio i ostao top-tema pojedinih provladinih medija.

"Desetog novembra 2000. zatražio sam uvid u lični dosije i dobio odgovor MUP-a, gde jasno stoji da Vladimir Milčin nije imao dosije saradnika, već dosije 'iz političkih i ideoloških razloga', što će reći – dosije žrtve. Tu činjenicu, potvrđenu potpisom i overenu pečatom, Komisija (koja navodno verifikuje činjenice) nije verifikovala kada je glasala u leto 2011. Ne znam da li je obnevidela zato što je tako htela ili je to morala da učini, ili im je ovaj dokument bio prećutan ili sakriven. I zato ga objavljujem da im se ne desi da ponove krivično delo klevete", napisao je Milčin u jednoj od svojih kolumni. Pojedini eksperti su u javnim nastupima preporučili Milčinu da pravdu traži na međunarodnim sudovima, pošto je očigledno da se u njegovom slučaju radi o političkom obračunu, ali je on zasad poslušao samo savete da podnese krivične prijave protiv predsednika Komisije (vidi okvir).

Za razliku od jednog među lustriranima, nekadašnjeg ambasadora Mahija Nesimija, koji je dve godine pre objavljivanja njegovog imena u jednoj kolumni napisao da je makedonska verzija lustracije "političko ludilo, neviđeno u svetu", Milčin je pored javnih nastupa u kojima je poručivao skupštinskoj većini da pokuša da promeni Ustav, pa da onda sprovede svoju očiglednu volju za obračun sa političkim protivnicima, pre dva meseca poslao i otvoreno pismo predsedniku Đorgeu Ivanovu u kojem je tražio od njega da ne potpisuje sporni zakon i da se kao "dugogodišnji profesor Pravnog fakulteta založi za očuvanje ustavno-pravnog poretka Makedonije, koji se usvojenim Zakonom o lustraciji ruši". Uz Milčina su i drugi intelektualci, bliski opoziciji, poput profesora Ljubomira Frčkoskog, predsedničkog kandidata SDSM-a, i bivšeg ministra Đunera Ismaila, koji su prošlog meseca podneli krivičnu prijavu protiv poslanika koji su izglasali Zakon, jer su time "svesno odbili da sprovedu odluku Ustavnog suda".

ULOGA BEOGRADA: Pored neposredne opasnosti da se pretvori u lov na veštice, o daljem toku lustracionog procesa u Makedoniji odlučivaće i kvalitet međudržavnih odnosa između Srbije i Makedonije. Otvaranje beogradskih arhiva nekadašnje Udbe i KOS-a, posebno za nekadašnju Treću armijsku oblast JNA, svakako bi pomoglo makedonskim vlastima. Ali, uvek postoji mogućnost selektivnog serviranja podataka iz Beograda o "kompromitovanim" ličnostima iz makedonskog političkog života u vreme SFRJ. Takvih slučajeva sa dosijeima koja su "padala s neba" (a imala su prave ili falsifikovane oznake tajnosti nekadašnjih jugoslovenskih službi), već je bilo u Makedoniji. Bilo ih je, pre svega, u političkim obračunima u albanskom političkom bloku, gde je sama optužnica za saradnju sa nekadašnjim jugoslovenskim vlastima jednaka momentalnoj diskvalifikaciji iz političkog života. Nekadašnji pripadnici jugoslovenskih tajnih službi koji su i dalje prisutni u mnogim sferama života u obe države, i ubuduće bi i te kako mogli da nađu svoju novu upotrebnu vrednost.

U zakonu o lustraciji prepoznatljiva je tendencija političke eliminacije protivnika. Odluke o sudbinama pojedinaca i celih porodica prepuštene su partijski usmeravanim članovima Komisije za verifikaciju činjenica, bez mogućnosti da se optuženi brane

Poseban problem je to što je pitanje mehanizama koji su na raspolaganju makedonskim vlastima da spreče eventualne "nameštaljke" iz Srbije sopstvenim građanima zasada samo u domenu planova. U kakvu karikaturu to može da se izrodi, pokazuje i primer da je jedan od makedonskih novinara, blizak aktuelnoj vlasti, kada je prozvan za saradnju sa jugoslovenskim službama devedesetih, dobio pismenu potvrdu aktuelnog makedonskog Ministarstva unutrašnjih poslova – da prema njihovim saznanjima – nikad nije bio strani špijun. ◂

Siniša Stanković

Intervju: Dušan Vujošević, trener KK Partizan

Najgore je kad nešto

"Pre ću biti u miru sa samim sobom nego sa celim svetom"

Foto: REUTERS

ne možeš da kažeš

Duško Vujošević se ponovo vratio na mesto trenera KK Partizan, sa kojim je u prvoj deceniji ovoga veka uspostavio standarde koje će teško dostići bilo koji klub u Srbiji i na prostoru nekadašnje Jugoslavije. Za dve godine njegovog izbivanja izgledalo je kao da je i dalje u klubu. Iako je bio samo navijač, Vujošević je sve vreme bio viđen kao ikona kluba i kod navijača i kod onih koji ne podnose Partizan. On je za vreme svog poslednjeg mandata izgradio status koji nema niti jedan bivši igrač i trener u Partizanu i verovatno je samo Dragan Džajić u svoje vreme imao takvu poziciju u srpskom sportu. Kad je odlazio rekao je da ostavlja klub na zdravim nogama i to je bilo tačno jer je zadržana dominacija u srpskom prvenstvu i u regionalnoj ligi, a u Evropi se uradilo ono što je bilo moguće s obzirom na sveukupni potencijal KK Partizan. Vujošević je pristao da razgovara za "Vreme" iako je ranije najavio da će za štampane medije davati samo pisane odgovore. Razgovarali smo u nedelju u bašti na stadionu FK Partizan, u danu u kome se topio asfalt. Vujošević pažljivo sluša pitanja i odgovara pošto promisli. Ne libi se da kaže sve što misli, ali ima rezervu prema tome kako će biti interpretiran. U nekim ranijim razgovorima sa novinarom "Vremena" tvrdio je da smo tendenciozni i navijački raspoloženi, da preterujemo u prikazivanju negativnih stvari nasuprot onim dobrim koje se mere sportskim rezultatima. Izgleda kao čovek koga je teško pridobiti i koji neće odstupiti od svojih stavova, ali koji ceni čestitost kod onih sa kojima se ne slaže. Kada vidite sa koliko strasti "brani" Partizan jasno vam je zašto je možda u ovom trenutku on veći i od samog kluba. Po njemu, mediji imaju neverovatnu ulogu i odgovornost i zbog toga je često ogorčen zbog raznoraznih priča i pogrešnih interpretacija nekih događaja. Smatra da mediji mogu da pokrenu važne stvari u društvu a ne samo da se bave skandalima.

"VREME": Šta je presudno uticalo da se vratite u Partizan još jednom? Da li su to sportski ili neki drugi motivi? Sa ovim klubom niste bili samo prvak Evrope.

DUŠAN VUJOŠEVIĆ: Odlučila je činjenica da ja najbolje radim u Partizanu. Možda zato što je tu najveća emocija, a možda i zbog toga što se u Beogradu najbolje osećam. S druge strane, služim se italijanskim i razume se srpskohrvatskim, a ispostavilo se da je znanje engleskog neophodno da bi se negde napolju radilo. To je posebno važno u mom načinu rada sa igračima, pa ako ne mogu da uspostavim komunikaciju na pravi način, onda je teško raditi onako kako sam zamislio. Takođe, iz nekog psihološkog ugla, svaki uspeh bi trebalo da smanjuje motivaciju pa bi to značilo da ja nemam motiv da radim u klubu u kome sam već toliko trofeja osvojio. Ipak, ja sam sportista i kao takav ne mogu da utolim glad za uspehom samim uspehom, već želim da se iznova suočim sa novim izazovima koje donosi nova sezona, novo takmičenje. Uvek postoji obaveza da se bude još bolji tako da sportskog motiva u ovom slučaju ne nedostaje. To je motiv za stvaralaštvo koje najbolje realizujem u Beogradu i Partizanu. Opet, postojao je i "tržišni razlog" posle mog angažmana u CSKA jer sam došao u situaciju da sam interesantan za neke klubove koji mene nisu zanimali a da neki drugi timovi koji bi meni bili zanimljivi nemaju potrebu za novim trenerom. Takođe, smatram da sam u najboljim trenerskim godinama i da je pauza od dve sezone maksimalna koju sebi mogu da dozvolim ako želim i dalje da se bavim ovim poslom.

Menadžeri: Njihova moć postaje sve veća, ali oni ne mogu da određuju ko će da igra. Oni utiču na igrače, vode im karijere, ali nemaju uticaj na trenere i politiku klubova

I ove sezone umnogome menjate tim. Koji vam je cilj u predstojećoj sezoni?

Partizan uvek ima obavezu da napravi dobar takmičarski rezultat. Ovo je sada stvaranje jednog tima koji možda nije po dometima šampionski ali po mogućnostima tih igrača, to će biti šampionski tim. Nova ekipa i mlada ekipa nas ne amnestiraju od obaveze da idemo na dobar rezultat u svim takmičenjima.

Kakva su očekivanja u Evroligi? Ranije ste uspevali da postignete dobre rezultate uz tim koji se menjao iz sezone u sezonu i sa budžetima koji su drastično niži od drugih pretendenata na titulu. Ove godine je Olimpijakos uspeo da uradi ono za šta je vama nedostajalo malo sreće pre dve sezone i da osvoji titulu prvaka Evrope sa dramatično umanjenim budžetom.

Rezultat Olimpijakosa niko nije očekivao i to je fantastična stvar, ali i tamo jedan igrač, Spanulis, košta više od celog našeg tima. Mi živimo u "novčanim vremenima" i onaj ko ga ulaže želi da opravda investiciju, ali na sreću, u sportu još uvek nije tako da ti uloženi ogromni novac garantuje vrhunski rezultat. Još uvek je prisutan i faktor talenta, kvaliteta rada, izazvane sreće... Olimpijakos ne može da bude dokaz da je bez enormnog budžeta moguće osvajati titulu prvaka Evrope. To je više izuzetak koji potvrđuje pravilo, baš kao što je bilo i Partizanovo učešće na Fajnal foru. Oni su ove godine na kvalitetniji način uradili ono što je godinama radio Partizan. Bez ekstra zvezda, bez igrača koji čašćava svojim prisustvom, to je bio pravi tim, odlično vođen i napravili su čudo. A znamo da se čuda ne dešavaju svakoga dana.

Šta je cilj Partizana u Evroligi ove godine?

Mi najpre moramo da nađemo još tri igrača koji nam u ovom času nedostaju. Teško je biti odgovoran čovek i prognozirati u takvoj situaciji. Činjenica je da pravimo mlad tim koji će imati priliku da igra značajne utakmice sa velikim protivnicima. Ove godine startuje novi sistem koji omogućava dodatne utakmice ukoliko se ekipa plasira među 16 najboljih i tako obezbeđuje i povećan značaj svake pojedinačne utakmice. Ako to ne shvatimo samo kao privatno pitanje onih koji su u klubu, već želimo da razumemo da Partizan reprezentuje grad i

Neki drugi klub iz regiona i Zvezda

Uveliko su u toku pripreme za novu sezonu pa ne bih govorio o takvim stvarima, o mogućnostima ili pozivima da vodim neki tim iz regiona. Što se tiče Zvezde, to su bila druga vremena kada je bilo moguće da neko iz Partizana pređe u Crvenu zvezdu i obrnuto. Nije bilo ovakve ostrašćenosti. Dogodilo se svašta u dvadeset godina, društvena je srozanost opšta i sada nema takvih uslova. To je bilo srećnije i drugačije vreme. Zvezda je bila veliki klub pa je mene uzela kao trenera iako se znalo da sam partizanovac. U tom trenutku sam završio jedan ciklus u Partizanu, dobio sam otkaz i gde sam mogao najbolje da se svetim nego u Zvezdi, u Beogradu. Tada sam mogao to da uradim, a danas bi to bilo nemoguće. Kao što je i nemoguće iz današnjeg ugla oceniti taj slučaj.

Tepić i Veličković

Mislim da su prerano otišli iz Partizana. Slava je teška, novac menja ljude, ali igrač treba da ide kada je u potpunosti sazreo. U njihovom slučaju oni su želeli da idu "napolje" pa se to i dogodilo.

Politički i sportski timovi

Šta mislite o promenama u vlasti?

Promene u vlasti ne želim da komentarišem, jer ne želim da klub koji vodim ima sinekure ili posledice. Da sam pesimista rekao bih da smo dotakli dno, ali pošto sam optimista mislim da može još i gore.

Ne sviđa mi se ova hajka na Tadića, za koga smatram da je elementarno pošten čovek i da je svoju funkciju obavljao misionarski. Naravno, i on mora da shvati da ima izvedenu odgovornost za ponašanje svog tima i da je ponašanje pojedinih "igrača" i dovelo do promene vlasti.

Nisam član nijedne partije, mada naravno imam političku orijentaciju.

Da li biste održali nekoj stranci trening?

Bolje da me političke partije ne zovu da im držim treninge, mada bih njima održao jedan trening posle koga bi verovatno bili bolji ljudi.

državu na pravi način na tako velikom takmičenju, očekujem da će ovoga puta biti puno više spremnih ljudi da u pripremama za takvo takmičenje učestvuju. Ne samo spremnih da dele uspeh ako do njega dođe.

Kakva su vaša očekivanja po pitanju mogućnosti da i grad i država u većoj meri pomognu taj projekat?

Ovde su klubovi i dalje udruženja građana i finansiranje sporta nije rešeno. Ranije je postojao neki sistem, a danas ne postoje konsolidovana pravila. Naročito u oblasti vrhunskog sporta. Osim fudbala nijedan sport nije isplativ, ne može sebe da finansira, baš kao i školstvo, zdravstvo ili kultura. Naročito što ovde još nema ljudi koji bi potpomognuti nekim zakonima bili voljni da neki svoj višak novca ulažu u klubove. Mi smo u situaciji gde država ne uspeva da brani kvalitet i da održava kvalitet u nekoj oblasti. U sportu se kvalitet vidi kroz rezultat, a država to ne štiti.

Zašto je takva situacija? Partizan je u dvanaest godina izrastao u najznačajniji klub u regiji u ekipnim sportovima, ali i dalje nema razumevanja kod onih koji bi trebalo da pomognu. Da li je to zato što je u gradu i drugi, po imenu, veliki klub pa se uvek ide na to da se svakom da pomalo?

Mi smo siromašno, veoma siromašno društvo. Pored toga smo neuređeni i nema jasnih kriterijuma. Na primer, da li je vrhunski sport uopšte potreban? Opet kažem, potrebni su principi da bi se zaštitio kvalitet, a kvalitet u sportu se meri rezultatom. Uspesi Partizana u kontinuitetu sigurno izazivaju frustraciju onih koji vode komšijski klub i dela države koji su na toj strani. Država treba da pomogne onoga ko ima rezultat, a ne da se meša u sport. Ona treba da kontroliše kako se troše uložena sredstva, a ne da pretenduje da određuje ko će biti novi šampion i kome je tu i mesto. Mislim da su takve izjave opasne. Crvena zvezda je veliki klub, to je veliko sportsko društvo, poštujem navijače koji, bez obzira na rezultate koji postižu timovi, pokazuju ogromni entuzijazam i u velikoj meri prate svoje ljubimce. Ipak, opasno je da se politika meša u sport. Politika treba da obezbedi sredstva i da se ne meša u sport. Pojedini političari, nesvesni uzaludnosti veličine, žele i da određuju ko će biti prvak i iz tog razloga Partizan ne dobija sredstva koja su adekvatna rezultatima, pa je na neki način pastorče države.

Kada vidite da je u neki klub ušao neki političar ili neko ko je blizak onima u vlasti, da li je to za vas signal da se država okreće u potpunosti ka tom klubu? Videli smo da je nedavno brat Aleksandra Vučića ušao u rukovodstvo Crvene zvezde.

Nama takve situacije služe da još više obratimo pažnju, sa sloganom "samo vas gledamo". Ne mislim da bi uništavanje Crvene zvezde iz konteksta celokupnog srpskog sporta bila dobra stvar, ali je još manje dobra uništavanje Partizana. Ogorčen sam kao građanin što je ovde jedino moguće praviti karijeru i biti zaštićen kao član stranke. Nemam ništa ni protiv koga lično. Mora država da bude organizovana tako da oni koji su na vlasti ne donose odluke na osnovu svojih simpatija i trenutnog raspoloženja. Funkcija države je da štiti kvalitet u svim oblastima.

U tom smislu, kakav je odnos kluba i Beograda, posebno što je gradonačelnik i predsednik Košarkaškog saveza Srbije?

Ne znam za poslednje dve godine sve detalje tog odnosa. Grad se principijelno držao. Ima svoj pravilnik o premiranju rezultata. Na osnovu postignutih rezultata stižu dotacije koje služe i za plaćanje sale i za funkcionisanje kluba. Normalno, u sportu je potreban novac i pre postizanja rezultata da bi se on i napravio. Grad nije ispunio samo pitanje sale za trening koja je bila obećana pre par godina. Neke stvari su završene oko tog projekta, ali se sa izgradnjom sale još nije počelo. Da li nešto van toga ide na drugu stranu na osnovu nekih simpatija, u to ne bih ulazio. Klubovi često žele i više nego što je moguće i mi smo saradnjom sa gradonačelnikom i njegovim timom zadovoljni.

U kojoj meri je nasilje koje je dolazilo sa tribina i od strane navijačkih grupa koje podržavaju Partizan zapravo ugrozilo čitavu stvar i smanjilo odlučnost države da značajnije pomogne? Da li smatrate da su navijači Partizana pravili veće probleme od navijača Crvene zvezde?

Ne. To su problemi istog ranga.

Najpre, ne mislim da je potrebna ogromna organizacija da bi neko bio navijač. Nekad je taj rivalitet bio sportski, a danas se to promenilo. Evo, vezano za "Insajder" serijal o navijačima. Činjenica je da organizovane navijačke grupe mogu da posluže kao maska za neke nelegalne poslove, ali to je manji deo pa se ne mogu svi svrstati u kriminalce. Drugo, ako se ta emisija bavi nečim i ne izazove ništa, već posle toga onaj ko je organizovao pevanje na tribini kao reakciju na tu emisiju bude osuđen, ispada da je reakcija na emisiju veći problem od problema o kojima se govorilo u emisiji. B92 je otvorio front protiv sporta,

protiv navijača, protiv sponzorisanja sporta, a posle toga pokreće akciju "Bitka za bebe" uz veliko učešće Crvene zvezde.

Vi sada meni kažete da je sve to bila medijska konstrukcija?

Hoću da kažem da je sve bilo veoma neprincipijelno osim onoga što je radila Brankica Stanković. Međutim, njeno istraživanje nije izazvalo bilo koga da se bavi onima koji su tu prikazani, nego su jedino imali hrabrosti da reaguju na pevanje koje je organizovao Kimi Radosavljević. Nisu isti kriterijumi prema navijačima Partizana i Zvezde. Inače, ne opravdavam nikakvo i ničije huligansko ponašanje, razume se. Ako je neko kriminalac, ne puca u crno-belom ili crveno-belom dresu i to nije navijač, već kriminalac koji navija za neki klub.

Mediji ne mogu da budu odgovorni što neki ljudi možda nisu procesuirani... Da li mislite da se nešto promenilo u poslednje dve godine?

Da li vi mislite da se nešto promenilo ako uzmete, na primer, onu utakmicu finala plejofa igranu u Železniku? Uprava Zvezde je raspoređivala navijače na toj utakmici i oni koji su bili iza klupe Partizana su iz Partera B hale Pionir, a ne Ultrasi. Pobeda Partizana na takvoj utakmici je gnostički dokaz da bog postoji i da ga košarka pomalo interesuje. Da li je moguće da niko u štampi ne posveti pažnju događajima sa te utakmice, koja je trebalo da bude prekinuta u petom minutu zbog neprestanog pljuvanja klupe Partizana? Znam Zvezdine navijače koji su zbog takvog ponašanja na toj utakmici počeli da navijaju za Partizan.

Zbog čega, po vama, ta utakmica nije prekinuta? Bile su sudije, bio je delegat...

Ovde nema hrabrosti da se povuku teški potezi u takvim situacijama. Da se uvede malo reda.

Ovo što vi sada govorite, govore i u Zvezdi, iz svog ugla. Oni će pomenuti deset drugih utakmica gde se dogodilo nešto suprotno. Moje je pitanje vama kao sportisti kako je moguće da se izađe iz takve situacije u kojoj su klubovi koji su nosili srpski sport sada njegov najveći problem?

Ne postoji u istoriji košarke utakmica slična ovoj i to su svi mogli da vide na TV prenosu. Naknadna prerada i reciklaža pojedinih drugih situacija spada u domen manipulacije. Do ovakve situacije je došlo zato što prethodno nije bilo adekvatnih sankcija za izgrede koji su bili "blaži"od onoga viđenog u Železniku. Sankcije moraju da budu oštre i srazmerne ozbiljnosti prekršaja. Mogu da budu: prekid utakmice, oduzimanje bodova, igranje pred praznom salom, prebacivanje u niži rang takmičenja, uskraćivanje sponzorstava.

Naravno da će svako imati svoj ugao gledanja. Mislim da sam pošten čovek, znam da nisam objektivan, ali ne bih sebe poštovao da pričam drukčije od onoga što mislim. Ovo je moje mišljenje.

Vi sada kažete da je čitavo takmičenje neregularno?

Ne, ne kažem to. Ne mogu loše ponašanje nekih ljudi i neuspeh jednog tima koji želi da u neregularnim uslovima ostvari uspeh da proizvedu neregularnost. Neregularno je zato što Partizan mora za onoliko koliko je neregularno da ulaže više kvaliteta i energije da bi tu neregularnost prebrodio. Hajde zamislite da ste vi onaj koga pljuju sve vreme i da nema nikakve sankcije? Gde to postoji? Zašto to nije makar moralno sankcionisano bar nekim tekstovima u štampi? Partizan ipak neku liniju nikada nije prelazio na tom terenu "specijalnog rata". A mediji imaju obavezu prema istini, da pišu onako kako se zaista i dogodilo, pa će se možda i neka promena dogoditi. ◂

Slobodan Georgijev

52. Sabor trubača u Guči

Zagužanjsko kolo

Ima i oni' koji u prima stadijum, sednu pod sliku Kosovke devojke, igračice, u šešir kostimografiju, tako se centrifugiraju da istresaju zadnjice u tanjire, a oni, oni samo zakivaju i tiltuju glavama

I OVOGODIŠNJI SABOR trubača protek'o redno, nisu postignuti rekordi u posećenosti, ali je Organizator zadovoljan, programi održani po planu, a po planu se i saboraši veselili. I političari kad su u pitanju sve bilo redno, mada tu nije ispunjen plan do kraja, ponajpre zbog zato što se u Guči, iako bilo najava koje nisu potvrđene, nije pojavio mister master Predsednik Republike. Zato na licu mesta bio Predsednik Vlade Ivica, i to zajedno sa glumac Asante, koji se mog'o uveri da je i Ivica veoma posvećen Srbiji. Bio i ministar na građevinu i urbanizam Ilić Velja, koji omašio dobrodošlicu, i bio Jovanović Čedomir, čiju posetu najbolje pre'stavile E-novine.

Sve ostalo bilo redovno, uz trube, i instrumenti drugi, balilo se i baldisalo od sabajle do sabajle. Bilo i stranaca, sa svih strana i svih meridijana, a najbolje, sa najbolji kvantitativni i taj kvalitativni doprinos, bilo Stranaca iz Republike Srpske. Sve u svemu, Sabor – ta svojevrsna komuna 'de mo'š da se vladaš kako se ni u snu ne nadaš – zaokružen kako treba, otvorila ga je operska diva Radmila Bakočević, a svojim koncertom zatvorila, što mu dođe sa keca – viđe rime, viđe uticaja – nacionalna Ražnjatović Ceca.

VUNA KIKE: Dakle, da se počne, subota, taj glavni dan, kad je to Finalno takmičenje trubača. Bilo je, i to da se kaže, skoro pa podne, reporter prvo pa naiđe na to postrojavanje učesnika Stare dragačevske svadbe. Mlada na konju, mladoženja na konju, sve to okićeno, nekoliko njih najbolje okićeni, sa neke kartonske kupa kape niz kojih su se kanurale ka'no prave kike pletenice od vune. Sve to ode u svečani defile, a reporter uze dalje radi pos'o. Trubači su sa instrumenti stupali na ulicu, jedan saboraš, koga poteralo, ispade pred policiju držeći Onu stvar u ruci, pa stade da se olakšava, i da se olakšava, sve dok se do kraja ne olakša. Dobi opomenu za nekulturno ponašanje.

Bi još te improvizacije, stigoše i dvojica sa pečenim ovnom koji imaše rogove, stadoše dižu i premeću rukama toga ovna pečenoga. U sve to najupečatljiviji, da se ne kaže glavni, svat sa onu karton kupa kapu na glavi, niz koju su se kanurale vuna kike, i niz koju su visila dva pevca, jedan beo, drugi pirgav, sa crvene kreste. Glavni svat je radio sve radnje, obrto se i zavrto, spuštavo i dizavo, kret'o desno, a odlazio levo, a pevci anestezirano postojani, ni da mrdnu, kamoli kukuriknu. Voditeljka objavi da se tako veseli na Staroj dragačevskoj svadbi, Glavni svat, sa ono pevci koji su mu visili i mlatarali oko glave, obrnu jošte jedno kolo, i tome bi i beše kraj.

Onda uze bude Konferencija za štampu, voditeljka reče Dobro došli, Ekrem Mamutović odsvira neki Svilen konac, pre'staviše govornike, svi rekoše da zadovoljni, da se sve odvija po programu i kako treba. Direktor Centra za kulturu, sport i turizam reče da Akademija za scenske umetnosti proglasila tri trubača za redovne članove, pokaza i pečat na dokument. Javi se i predsednik opštine Lučani Mladomir, koji predstavlja koaliciju u kojoj su, ima i to, DS, SPS, NS, DSS, SNS, LDP i URS. Reče da manifestaciju treba vratiti korenima. Reč dobi i domaćin Sabora, Radmila Bakočević, sve izvanredno, pevala u milanskoj Skali, a imala priliku da pozdravi italijanske muzičare. Radmila dobi poklone, monografiju, plaketu, poklon za ličnu upotrebu. Pitan, Direktor reče da imaju najavu da dolazi predsednik Nikolić, ali nije potvrđeno.

Reporter se vrati do Spomenika trubaču, teranje po njemu ne odujima, niz ulicu vazdan ti' točionica, objekata sa tendama i suncobranima, odasvud muzika, ko na pivu, ko na mamurluku, sve to diže ruke, sve to refren prati, sve dolazi sebi, *Ide Mirko, a žena ga prati/ Jedno drugom spremni krvi dati*... Niz ulicu, na te tezge, ta ponuda, licideraska srca, cic i šifon, čokanjčići, svećnjaci, kandila, kape, vlažne maramice, tezga na koju piše Kajle, sve original, pa i taj Ariljski veš. Malo je reći svega, sve preko originala, 'voliki ćevapi, 'volike kape, burići, staklići, čuture, majice sa natpis "Miloš Obilić – Red vitezova Zmaja", 'volika zastava Rusije, majica sa sliku Ratko Tvoja vojska te čeka, a ima i da se čita i edukuje: Neka od danas zna, ko nije znao, da Srbija nije šaka pšenice da je pozoba svaka vrana koju donese vetar... I još ima goli Srbi sa tetoviran grb preko celi leđa, oni' koji flomasterom ispisali preko prsa Srbin.

U Organizaciji jopet dadoše informaciju da Nemaju potvrdu da će dojde Predsednik, javiše da u Načelstvo, protokol zgradu u centru, stig'o lično Čeda Jovanović. Reporter uđe u zdanje vidi šta ima, Čeda u neki kabinet, sedi pod državne zastave, reče da mu drago da nas vidi, novinaru u ime svih nas bi čisto milo. Reporter nastavi poslom, nastavi i Čeda, o tome više na portalu E-novina, koje su to objektivno pre'stavile.

UZE SMRKAVA: Uzmemo pređemo reku sa ti mostovi, reka pregrađena bog te maz'o, i to sa plastično, gumeno crevo. Od to crevo reka

GUČA 52: Trubači, duvači i ostali Srbi
foto: Dragan Todorović

nadošla, ima vode. I tu se radi radnja, ko na glavu skače, ko se pod to crevo zaliva. Preko reke SUR Gril, sadržaja jošte, razne mandže, relikvije čak, protiv svakog uroka, protiv čini i mađije. Tu i bijeli pa veliki šator u koji Privredna izložba. Unutra stolarija, neke prskalice, druga tehnika, Ruski kvas, kuglice za detoks kupke, mladi kozji sir...

A kad se vratiš preko ti mostovi, veliki i najveći objekat, sa perdu, kapije, magaze, kule i čardaci, to se zove Brođića avlija. Sve to veliko, sa veliki nivo, trubači na bini. Preko puta, u šatri koja klimatizovana, jok bina, po podu itison, uz metalne šipke, koje drže šatru, privezane stabljike kukuruza, a muzika, ima i muzika, *Da se Dražin barjak vije, Ne bi bilo Albanije*... I to nije samo unutra, ta muzika i napolje, a tek što je vladanje napolje, sve se to vlada dok se ne savlada.

Kad dan odmak'o na bini Doma kulture nastupiše strani orkestri, orkestar iz Nanta, to bre zvuči, a tek uze da zvuči kad opletoše " Ja sam mala garava"... Onda na tu binu bi duhovna muzika, hor "Sveti Sava" iz Lučana, kojima učešće na Saboru čast i izazov. Kolega od novine reče da ako mister master Prezident sad ne dojde, nikad ne dojde. Bi Oče naš, ne bi za Prezidenta potvđeno. Dan uze još odmiče, ulice pune ko tuljac. Ali sve to zna da se ponaša, 'oda i drži desnu stranu. Dobro, zna i da se sve izobada, udari kontra, digne zastavu na močicu, pa sa svi svoji samo napred, i samo fuka, fuka. Pa kad sve to dune u trube, trubice i vuvuzele razni kalibri, sve to jače od svake sirene i uzbune.

A ima i oni' koji znaju znanje, koji prevazišli to jurcanje i obadanje, uzeli trubače, pa se izmakli, u livade i dvorišta. Samo vidiš onu najveću trubu tubu, i vidiš kako ruke rade, gore, dole. Oni koji nisu u taj stadijum zauzeli šatre. A te šatre, sa ti stolovi, stolice, i sa najnovija dostignuća u ti sadržaji. Dakle, ženskinje na stolovi braćo i gospođe. I to kakvo, sa šešir kostimografiju, povez preko sise, povez po bokovi, obavezne čizmice. Pa kad to uzme da jaše oko stolova, kad to uzme da se uvija, i sisama čini 'vako, kad ti to okrene zadnjicu, pa kad počne da je centrifugira u jednom pravcu, pa kad u drugom pravcu prebaci na više obrtaja, glava samo zakiva i tiltuje.

Uze da se smrkava, dojde vreme za to takmičenje trubača. U Brođića avliji navala, sekuritate na kapije veli nema mesta. Preko reke igralište, to lice mesta, na igralištu bina, Nis beli balon, narod na teren i tribine. Voditelj viknu, Trubaču sviraj zbor, izađe 19 orkestara na binu, bi, Oglasi se, oglasi, Prva truba Dragačeva. Svi ko jedan, uz prangije i te topovske udare, dunuše Sa Ovčara i Kablara. Orkestri stadoše redom nastupaju, Elvis Ajdinović, Veljko Ostojić, koji osvoji Prvu trubu, orkestar Krstića iz Zagužanja sa Zagužanjskim kolom... Bi i Cojle Manojle, kolo Sitan vez...

To uze traje, kolca po travnatom terenu u publici da zanose. Ali tek je napolju, van zidina stadiona, bilo tog 'vatanja za korene. To samo rsa i njišti. U Brođića avliji trubači van bine, preko puta u klimatizovanoj šatri trube prešle u truptanje, samo čuješ Boj se bije, bije... U šatri Kamiondžija 2 D.O.O one igračice u najvećoj brzini, na najviše obrtaja, takoreći i baš istresaju zadnjice u tanjire. Preko puta u šatri na stubovi, teži nivo, pod slikom Kosovke devojke đevojka u neku crven svilu čigrasto se diže i spušta, trubači je zvukom sustižu, meraklije merak do'vataju... U ulici prema Spomeniku trubi mrak, sve se sastavilo, sve naleglo na ritam, pa se smotava i odmotava. Samo čuješ, *Evo zore, evo zore,* samo čuješ, *Rakija se leči vinom, sve ostalo Severinom*... ◂

Dragan Todorović

piše: Miloš Vasić

Gospodin

Vrhunac muškog postojanja; ideal, rekli bismo.

Prva asocijacija, barem nama koji smo ga znali, jeste Vane Ivanović koga je u "Vremenu" Lazar Stojanović lepo opisao još pre dvadesetak godina, pa pogledajte; nema se šta dodati. Ukratko: Vane je bio visok, vitak, snažan, mornar (izmislio je podvodni ribolov), uspešan sportista; početkom Drugog svetskog rata trgovačku flotu svoju i Bože Banca, dubrovačkog brodovlasnika, ustupio je saveznicima; tokom rada radio je za SOE, što nije bila mala zajebancija. Parobrodsko društvo obnovio je kasnije, bio je počasni konzul Monaka u Britaniji i nepopravljivi Jugosloven. Jedrio je Jadranom do smrti za koju inače nije mnogo mario: negde 1993. rekao mi je, onako, preko pića kod njega, da ima rak, ali (kad sam se lecnuo) da ne brinem, jer da to u njegovim godinama sporo ide; potrajao je lepo i živahno još nekoliko godina. Iznad svega, međutim, Vane Ivanović bio je dostojanstven, pristojan, odmeren, ljubazan i topao čovek. Taj je uvek precizno razlikovao dobro od zla i ispravno od pogrešnog – do poslednjega daha. Gospodin je, dakle, nešto više od čoveka sa čistim cipelama, kao što misle u prašnjavom Trebinju.

Sad sam se sapleo: ova prethodna rečenica u stvari je suština onoga što sam hteo da napišem. Da bi neko bio gospodin, ne mora biti bogat i obrazovan, kao Vane. Dovoljno je da je pristojan, dostojanstven, ljubazan, topao – i da razlikuje zlo od dobra, pogrešno od ispravnog. Elegancija može i ne mora da ima veze s parama; Vane je bio prirodno elegantan, onako lep i prav kao strela. Kad pogledate ove današnje bogataše, sve će vam biti jasno: to sve sam prostak, govedo i džukela; onaj g. Tarana iz stripa je još mila majka, mada je bio zamišljen kao satirični lik.

Gospodin je reč opterećena raznim šumovima i smetnjama. Pojam ima svoju istoriju još od Srednjeg veka i ranije; ma od Antike. Preciznije se formuliše u viktorijansko vreme kao "džentlmen", kad se proširio i na druge, osim plemstva koje – istini za volju – nije baš odgovaralo idealu koji je nastajao: to plemstvo bilo je prosto, polupismeno i sirovo; zanimao ih je samo lov, možda pijanke, jurenje sojki, pare i to. Uskoro pojam "džentlmena" u Engleza nadvisuje puko poreklo, za razliku od Francuske gde "gentilhomme" ostaje puki plemić, relikt Ancien regimea; budala, ukratko, poput ovih hrvatskih "baruna" von Habenichts koji se od 1990. tako potpisuju po novinama. Viktorijanski "džentlmen" bio je norma kojoj se težilo. To što se neko lepo ponašao i bio pristojan po salonima i krčmama nije nužno značilo da u svom svojstvu "oficira i džentlmena" neće nekakvim indijskim seljacima, liverpulskim štrajkačima ili irskim bundžijama mirno pročitati "*Riot Act*", pa zatim – bez trunke dvoumljenja – narediti svojim vojnicima da ih pokose mitraljeskom vatrom i kartečom, da bi se vratio u svoj klub na vreme za večeru.

Ni to, naravno, nije potrajalo. Sa tadašnjim porastom zanimanja za Istok, uzgred budi rečeno, prevodioci dalekoistočnih klasika našli su se u neprilici. Višemilenijska tradicija Istoka oslanja se – sasvim normalno – na konfučijanski pojam koji opisuje "gospodina" o kome govorimo ovde (ne pitajte me, ne znam kineski). Vilhelm i Bejns mudro koriste termin "superior man" u svojim sjajnim i referentnim prevodima klasika; taman je dovoljno precizan. Neopreznji prevodioci posegnuće za "džentlmenom", što nije baš isto, jer neizbežno uključuje klasnu razliku i uvodi naše suvišne asocijacije u jedan sasvim drugačiji kontekst. Lično mislim da termin "ispravan čovek" najbolje odražava Konfučijevu nameru – i namere njegovih dostojnih naslednika. Nemojmo se samo takmičiti sa mudrijima od nas, to nikada ne završi dobro (setite se samo Vijetnamskog rata).

Definicija "džentlmena" – ili "gospodina" – ostaje nadasve zanimljiva kategorija (zato sam i pomenuo Vaneta Ivanovića: primer najbolje pomaže). Ima negde kod Foknera jedna zanimljiva scena, na koju nas podseća Vinaver u svom čuvenom eseju o Šekspiru ("Šekspirova minđuša"). Sestra i brat iz ofucane i dekadentne južnjačke aristokratske porodice raspravljaju o Šekspiru; "Šekspir nema tajni. On kaže sve", veli sestra; brat zaključuje da "Šekspir nije džentlmen. Da budeš džentlmen, moraš imati tajne".

Da. Šekspir, dodaje Vinaver, pre svega je glumac: on nužno razotkriva. Ali, dodaćemo mi, nije svaka tajna sramna tajna; doduše, ona državna i službena uglavnom jeste – zato i imamo tolike propise o tajnosti – ali nije baš svaka. Pristojnost gospodina obavezuje da svoje bližnje ne uznemirava tajnama, pa i bezazlenim. Tajna je tajna; osim toga, ima i stvari o kojima se ne dade govoriti, pak, prema tome, o njima se ćuti, dodaće nešto kasnije Ludvig Vitgenštajn.

Ono što je za gospodina veoma važno upravo je to: nema torokanja, na šta se ta foknerovska dilema zapravo svodi. Gospodin se ne kurči (videti prošli broj "Vremena", str. 71). Gospodin će tuđu tajnu zakopati u sebe "ko pod kamen". Gospodinu na pamet pasti neće da se bavi intrigama i spletkama. U cara Trajana jesu kozje uši, ali će o njima propevati od zove svirala. Gospodin će o tome – ako je u tom poslu – sastaviti službenu belešku; sigurno neće srati po kafanama. ◂

Licemerje

Smrt od teške ruke iz Crne reke **VREME 1127**

Kada svi tekstovi svih novina koje pišu o ovome završe kao šare na ambalaži za eksere, ostaće samo suva statistika, koliko je života spašeno u ovom opskurnom centru a koliko u Drajzerovoj i sl. "Nije važno jel mačka crna ili bela, važno je da lovi miševe". Licemerje određenog dela javnosti o ovoj temi je neizdrživo. Niko ne pominje stotine i stotine mrtvih nedolečenih narkomana koji su poverenje poklonili zvaničnoj, dozvoljenoj, registrovanoj, finansiranoj iz budžeta, humanoj i ostalo... medicini. Niko ne postavlja pitanje odgovornosti za totalnu indolenciju i stručne i šire javnosti prema stravičnim brojkama koje oslikavaju stanje u Srbiji, o tome da cena nijednog narkotika ne skoči ni za dinar kada država tu i tamo uhapsi nekog dilera, dobavljača i sl. O tome da kradljivca bicikla onom Japancu pronađu za dva dana preko kamera, a svima dobro poznate snabdevače narkoticima niko ne dira godinama, decenijama... I naravno! Peranovića u zatvor jer se za ubistvo ide u zatvor... samo tamo ne sme nikako otići sam, već mu treba poslati kao društvo gomilu demagoga iz zvaničnih ustanova!

Damnjan Radmilović

Dan stida

Kako sam pucao na Sarajevo **VREME 1127**

Nemam reči kojima bih opisao utisak posle čitanja intervjua sa glumcem Borom Stjepanovićem. Predlažem da "Vreme" pokrene akciju da se proglasi Dan stida u Srbiji, kao što je to napomenuo i Boro Stjepanović. Takav dan nam je potreban za ono što je najvažnije – SUOČAVANJE sa istinom koja tako ogoljeno i nemilosrdno izbija iz svake rečenice ovog intervjua.

Dušan Obradović, Beograd

(Čitalac "Vremena" od prvog broja)

Muka mi je

Kako sam pucao na Sarajevo **VREME 1127**

Vredan intervju... Meni je muka više da čitam lične ispovesti. Možda bi ih sve objavljene na temu početka rata u Bosni trebalo sakupiti i štampati u jednoj veeelikoj knjizi, ili postaviti na jedan portal, da se uči i analizira. Da. Ovako, u redovnom broju nedeljnika koji čitate potresa kao da nezaraslu ranu grebeš.

Zorica Jevremović Munitić

Gde je čojstvo u koje se kunete

Kako sam pucao na Sarajevo **VREME 1127**

E moj Boro, Sarajevo je mnogima jako mnogo dalo, baš kao i tebi, i lijepo ste mu se odužili.

Demokratija i ideje su se branile u Sarajevu ostankom. Gdje je tu čojstvo u koje se kunete?

Lako je reći 'nije to moj rat', pa nije ni moj, ali sam ostao da se borim za multietničnost, a ti? Ti si otišao i sada se pravdaš. Volio bih da ovo što sam pročitao nikad nisam saznao.

Sada možeš govoriti i 'Sarajevo je muslimanski grad' i što god hoćeš, samo ne zaboravi, i ti si ovome doprinio. Nisi ništa učinio ni dao gradu koji te je volio i promovirao baš kao i mnoge druge Crnogorce.

Sreća, u Sarajevu ima i biće i dalje čestitih, časnih i hrabrih ljudi kao što su Marko Vešović, Jovan Divjak, Ljubo Berberović i mnogi drugi.

Goran Čerkez

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Duh

Za ovih deset godina postojanja, beogradski Bir fest postade svetska atrakcija: zbog kvantiteta, organizatori ga premestiše na ušćansku ravnicu, napraviše luna-park od njega, cene piva nisu više promotivne, dadoše svircima da sviraju po pola sata i to dok se još sunce vidi... Shvatih da ni ja više nisam isti: radi vizuelne ozbiljnosti pustih bradu, zbog pivskog stomaka počeh da nosim košulje, zbog lenjosti ne ustajem iz auta...

Sve to dovelo je do toga da prošle godine dobih zadatak da povedem na Bir fest troje mlađih rođaka iz inostranstva. Njima je bilo u fulu, a ja sam, gubeći u masi pijanih budala svako veče nekoga od njih, shvatio da sam izgubio nešto zbog čega ranije nisam izlazio na ispite, nešto zbog čega sam propuštao porodične svečanosti, na poslu lagao da sam bolestan. Tu je i konkretna posledica "roditeljske" traume: ove godine, iako bez rođaka, pijem pivo sa limunom i svako veče razmišljam gde ću da se parkiram. Zrelost ide dotle da pre otvaranja temeljno brišem deo limenke koji se prislanja na usne!

A nekad nije bilo tako.

Pred svaki Bir fest, dokoni mediji pokušavaju da otkriju da li ljudi dolaze zbog muzike ili zbog piva. Ta dilema za mene i većinu iz moje generacije ranije nije bila bitna. "Idemo na Bir fest?" "Naravno. Ko svira?" "Nemam pojma." Da se razumemo, uvek je bilo mrsimuda – ti se danas zovu hipsterima – ali to je normalno.

Pivo nam, takođe, nije bilo prioritet. Pilo se kao što se sipa benzin u auto – za toliko i toliko para. Bilo je godina kada se pojavi nešto novo, na primer, pivo sa kanabisom ili nešto sa više procenata alkohola, pa crveno pivo, pa ono sa borovnicom. Kad bismo shvatili da od kanabisa ima samo slika na konzervi, a od borovnice proliv, vraćali bi se na socijalu.

U tom periodu sam Bir fest doživljavao kao svoj festival. Na starim fotografijama, od kojih je jedna i na zvaničnom sajtu festivala gde, do pojasa go i mršav, držim na ramenima neku ne toliko mršavu Novosađanku, samo da bi me pustila u prvi red na Sejinom "Zabranjenom pušenju", mogu da vidim faze svog odrastanja: faza majica bez rukava, faza rvanja sa drugim pijancima, faza bez ikakve majice, razne frizure, nakit, društva, grimase... Na svima je ista bezbrižnost i opuštenost: kao da sam na žurci koju sam organizovao prema sopstvenom ukusu i pravilima, ali me nije briga da li će biti dovoljno pića i da li će mi se neko ispovraćati po tepihu.

Za razliku od drugih žurki, na Bir festu nikad nisam pazio na šta ličim kad igram. Nije me bilo briga da li izgledam smešno ili gej dok se zatvorenih očiju gubim u masi mlatarajući nogama i rukama (ovo "gej" je u ETŠ "Nikola Tesla" bilo veoma bitno: jednog su tako proglasili za treću odeljensku devojku – dalje od inauguracije se nije išlo). Da li zbog piva ili je opet kriv taj osećaj prisnosti sa festivalom, upadao sam u šutke bez imalo razmišljanja, a iz njih izlazio skoro go, znojav, iscepan i izgreban. Posle toga: cigareta i dubok uzdah zadovoljstva.

Sa druge strane, bilo je bitno šta imam na sebi. Uvek je to bila neka klošarska odeća i obuća. Ne zbog toga što sam skuplje stvari čuvao. Jeste u pitanju prašina, ali u drugom – čistijem smislu.

Negde pred kraj programa, oko četiri ujutro, kad klinci – koliko god godina da imaš, uvek je neko klinac – i štreberi odu kući, kad na sve strane spavaju ili umiru oni koji su se negde zabrojali, kada fizički deo ličnosti više nije bitan (jer je telo odavno na *battery low*), kad su devojke ili momci najlakše za muvanje (da li zbog slabe baterije ili spuštenog garda zbog prethodno neuspešne večeri), kad sediš u moru plastičnih čaša (limenke na Bir festu recikliramo tako što ih kroz gužvu pijanih sa zemlje sakupljaju neki stariji ljudi), kad vadeći iz nosa kilograme nečeg crnog, razmišljaš o propuštenim prilikama od te večeri. E, u tom transcendentalnom stanju, dok te od zvezda iznad tebe odvaja samo probuđeni Duh Bir festa, možeš da vidiš da su svi ljudi oko tebe isti. Bez obzira na to koliko su skupi, lepi i novi bili na početku večeri, Duh ih jednako isprljao. I spolja i iznutra.

Ja sam tu prljavštinu ranije uvek poštovao. Sada shvatam da sam se trudio da podiđem Duhu Bir festa tako da se ne troši na ubijanje moje različitosti – na početku sam izgledao prašnjav. Zauzvrat sam dobijao bezbrižnost i gostoprimstvo na njegovom festivalu.

Otkako ne poštujem Duha – pijem pivo od limuna. ◂

Mirko Rudić

Ovaj ljubitelj piva ima četvrt veka i ceo život nedovoljna primanja; devedesetih je prinudno odrastao na dizel muzici; prvo ilegalno pivo – van roditeljskog vidokruga, a u vršnjačkom društvu – stuk'o je pred bombardovanje na klupicama iza osnovne škole; postao profesionalac u "Tesli"; muzičko oslobođenje doživljava tek u 21. veku, kada vođen muzičkim ukusima svojih pametnijih devojaka cedi studentske popuste i internet arhive; za Exit nikad nije imao dovoljno novca; "Guča" mu je uvek bila daleka i preterana; propustio je samo prvi Bir fest i, na majčinu radost, onaj kad je neko upao kod medveda.

АБС Електро

ОД ИДЕЈЕ ДО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ

Чланице АБС Електро групе више од 50 година развијају, производе и испоручују најсложенију електротехничку опрему, уводе системе аутоматизације и предлажу комплексна индустријска решења за електроенергетику, бродоградњу, као и за нафтну, гасну, металуршку и рударску индустрију.

www.abselectro.com

IMPORT EXPRESS-
JEDNOSTAVAN UVOZ.

Uvoz DHL-om

011 310 55 00

Pozovite 011 310 55 00 ili posetite www.dhl.rs

Jedna kompanija. Jedna valuta. Jedan račun.

DHL Import Express će obaviti sve umesto Vas. Od preuzimanja pošiljke do finalne dostave – uz stručno izvozno/uvozno carinjenje. Unapred su Vam poznati troškovi, a Vi ćete dobiti samo jedan račun u lokalnoj valuti. Sve to bez obimne administracije i neprijatnih iznenađenja.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec